

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Středisko ibero-amerických studií

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

Diplomová práce

Veronika Lokšová

Krajanské komunity v Argentině a jejich časopis Nová Doba

**Expatriot Communities in Argentina and their journal Nová
Doba**

Praha 2014

Vedoucí práce: prof. PhDr. Josef Opatrný, CSc.

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu prof. PhDr. Josefu Opatrnému, CSc. za odborné vedení, cenné rady a připomínky a za vstřícný přístup při psaní této diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 7. května 2014

.....
Bc. Veronika Lokšová

Abstrakt:

Diplomová práce *Krajanské komunity a jejich časopis Nová Doba* se věnuje problematice vystěhovalectví do Argentiny. V prvních kapitolách zmiňuje příčiny, právní předpisy českého vystěhovalectví a první osidlování ze strany československých krajanů. Přináší informace o českých krajanech a jejich krajanských spolcích. Praktickou částí této diplomové práce bylo zpracování krajanského časopisu Nová Doba. Časopis je rozdělen do několika rubrik, které jsou detailně zpracované. Součástí je také analýza reklam, pozvánek a inzerátů, které se objevují v časopise Nová Doba.

Klíčová slova:

vystěhovalectví, krajanské komunity, tisk, časopis Nová Doba

Abstrakt (English):

This diploma thesis called „*Expatriot Communities and their journal Nová Doba*“ deals with the issue of emigration to Argentina. In the first chapters mentions causes of the emigrations, legislations of the czech emigration and first settlement by the Czechoslovak expatriates. It provides informations on Czech expatriates and their expatriates associations. The practical part of this thesis was elaboration of their journal called Nová Doba. The journal is divided into several sections, which are processed in detail. It also includes analysis of advertisements, invitations and advertisements that appear in the magazine New Time.

Key words:

emigration, expatriot communities, print, journal called „Nová Doba“

Obsah

ÚVOD	8
1 VYSTĚHOVALECTVÍ	12
1.1 HISTORIE VYSTĚHOVALECTVÍ	15
1.2 PŘÍČINY ČESKÉHO VYSTĚHOVALECTVÍ	17
1.2.1 <i>Sociálně-ekonomické příčiny</i>	17
1.2.2 <i>Faktory mimoekonomického rázu</i>	17
1.2.3 <i>Faktory politického rázu</i>	18
1.3 PRÁVNÍ PŘEDPISY	20
1.3.1 1784 – 1848.....	21
1.3.2 1848-1918	21
1.3.3 1918 – 1945.....	23
1.3.4 <i>Období od roku 1945 do roku 1968</i>	24
1.3.5 <i>Období od srpna 1968 – 1989</i>	25
1.3.6 1989 – současnost	26
1.4 STĚHOVÁNÍ DO ARGENTINY	27
2 POČÁTKY V ARGENTINĚ	29
2.1 PRVNÍ ČESKOSLOVENSKÉ KOLONIE	31
2.2 OSIDLOVÁNÍ PRVNÍCH KOLONIÍ	36
2.3 OBDOBÍ REEMIGRACE	39
3 KRAJANSKÉ KOMUNITY	41
3.1 KRAJANSKÉ SPOLKY	44
3.2 KRAJANSKÉ AKTIVITY	48
3.3 KRAJANÉ A JEJICH ODBOJOVÁ HNUTÍ	48
4 KRAJANSKÝ TISK	52
4.1 JIHOAMERICKÝ ČECHOSLOVÁK	53
4.2 ČESKOSLOVENSKÝ VLASTENEC	53
4.3 ČESKOSLOVENSKÝ ZPRAVODAJ	53
4.4 NOVÁ DOBA	53

4.5	VELEHRAD – ALCAZAR	54
4.6	VENKOV ČAKEŇSKÝ	54
4.7	OSTATNÍ.....	54
5	NOVÁ DOBA	56
6	JEDNOTLIVÉ RUBRIKY	58
6.1	Z NAŠÍ KOLONIE	61
6.1.1	Z Avellaneda	62
6.1.2	z Berisso	64
6.1.3	Buenos Aires	65
6.1.4	Villa Devoto	65
6.1.5	Villa Dominico	66
6.1.6	Chaco	66
6.2	MÍSTNÍ ZPRÁVY	68
6.3	ZE SVĚTA.....	70
6.4	Z ČESKOSLOVENSKA	71
6.5	AKTUÁLNÍ TÉMA	72
6.6	OSTATNÍ RUBRIKY	75
7	REKLAMY, INZERÁTY, POZVÁNKY	77
7.1	REKLAMY	77
7.2	INZERÁTY	81
7.3	POZVÁNKY	84
8	PŘÍJMY A VÝDAJE KRAJANSKÝCH SPOLKŮ.....	87
	ZÁVĚR.....	90
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	94
	SEZNAM TABULEK	98
	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	98

Úvod

Argentina je zemí s největší koncentrací československých krajanů v Latinské Americe, jelikož nabízela dostatek úrodné půdy, příhodné klima a nadějnou hospodářskou budoucnost. Navíc zákon z roku 1876 zajišťoval nově příchozím ochranu a podporu ze strany státu, včetně ubytování a stravy v aklimatizačním období. V masovějším měřítku vystěhovalci z českých zemí začali přicházet do Argentiny od počátku 20. století.

Výběr tématu *Krajanské komunity v Argentině a jejich časopis Nová Doba* pro svou diplomovou práci pro mne představoval velkou výzvu, jelikož původní záměr byl zpracovat časopis Nová Doba jako celek. Bohužel se však přes všechny snahy nepodařilo od majitelů získat všechna vydání tohoto časopisu. Zpracování časopisu Nová Doba se tak muselo omezit pouze na dobu, kdy byla k dispozici kompletní vydání a to tedy na rozmezí let 1934 – 1938.

Problematika vystěhovalectví je předmětem zájmu řady historiků v různé podobě. Za průkopníka vystěhovalectví můžeme označit Josefa Polišínského¹, který se zaměřoval na studium vystěhovalectví jako fenoménu a také studiu vystěhovalectví do Ameriky. Kromě něj se tomuto problému ať už v podobě tisku, etnického složení či kvantitě zabývali i další historikové: Bohumil Baďura², Ivan Dubovický³ či Ivo Barteček⁴ a mnoho dalších. Pro dnešní zkoumání a zpracování této problematiky jejich práce tvoří důležitý podklad a mají nezastupitelnou funkci v této diplomové práci, který se zabývá časopisem Nová Doba.

Práci jsem rozdělila na dvě hlavní části, obecnou a praktickou. Úvodní část práce se věnuje obecné problematice vystěhovalectví. První kapitoly této diplomové práce přinášejí pohled na historii vystěhovalectví a jejich příčiny. Obecná část se věnuje mimo jiné

¹POLIŠENSKÝ, Josef. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky I. a II.* Češi a Amerika, Praha: Karolinum, 1996

²BAĎURA, Bohumil. *K Historii prvních spolků českých a slovenských vystěhovalců v Argentině.* In: Sborník k problematice dějin imperialismu, svazek 11, vydání první, Praha: Ústav československých dějin ČSAV – oddělení moderních světových dějin, 1981

³DUBOVICKÝ, Ivan. *Formování českého a slovenského etnika v Argentině* In: Češi v Cizině 4, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1989

⁴BARTEČEK, Ivo. *Vystěhovalectví do Latinské Ameriky.* In: Češi v Cizině 9 Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1996

právním předpisům, které bránily českým krajanům k emigraci. Hodně českých vystěhovalců se pro vystěhování do Argentiny rozhodovalo na poslední chvíli v přístavech, pod náporom agentů jednotlivých lodních společností. Možností byly italské přístavy, zejména pak přístav v Janově, což bylo prakticky centrum jihoamerických lodních společností. Problémem bylo, že se s těmito lidmi nezacházelo zrovna nejlépe.

Vyjma této sekundární literatury existují prameny v podobě memoárů jako například od Ferdinanda Klindery⁵ či Anny Kodýtkové⁶, které přinášejí jiný pohled na české vystěhovalce v Argentině.

Ferdinand Klindera odjel do Argentiny, aby zjistil vhodnost podmínek pro rozvoj hospodářství v regionu, který argentinská vláda nabízela k prodeji. Nabízená kolonie k prodeji se jmenovala Colonia de Chubut, což je provincie v Patagonii. Celá tato výprava trvala od února do července roku 1910. Tato kniha je cenná z důvodu toho, že přináší pravdivé informace o životě na venkově v kolonii Chubut. Toto dílo také obsahuje podrobné mapy nabízeného území. Upozorňuje na velkou odlehlost tohoto území, které argentinská vláda nabízela k prodeji a varuje před koupí.

Samotná Kodýtková, která do Argentiny sama cestovala, velmi dopodrobna popsala svou cestu na lodi a i způsoby, jak se k některým lidem chovali ve své knize, která se jmenuje *21 let v Argentině*. Jak už jsem naznačila, tak Anna Kodýtková je českou krajanou, která odcestovala v roce 1928 do Argentiny. Tato kniha nám přináší velmi cenné informace o reálném životě krajanů. Kodýtková popisuje své první dojmy z Buenos Aires, kde se ocitla v naprosto neznámém prostředí, které bylo zcela odlišné od toho českého. O tom svědčí i následující citace: „*Nemohla jsem zprvu věřit, že zde žena po deváté večer nemůže jít sama po ulici nebo do biografu, zábavy a podobně. Bylo to prostě nepřípustné.*“⁷

Tato kniha je velmi cenná, už jen z toho důvodu, že Kodýtková se v Buenos Aires musela potýkat s obtížemi týkající se hledání práce. Přijela stejně jako všichni naši krajané s velkým očekáváním, ale v Buenos Aires zjistila, že to nebude jednoduché. Alespoň vidíme, jak ve skutečnosti probíhalo hledání práce a kolik lidí se snaží vydělat na nových přistěhovalých. Kodýtková spolu s jedním krajanem se rozhodla odejít do provincie

⁵ KLINDERA, Ferdinand. *Český rolník napříč Argentinou. Příběhy Rakouské výpravy do Patagonie* Praha: "Svépomoc", vydavatelské a tiskařské družstvo zemědělců v království Českém, 1912

⁶ KODÝTKOVÁ, Anna. *21 let v Argentině*. vyd. I. Praha: Práce, 1951

⁷ Tamtéž, str. 15

Misiones, kde chtěli začít hospodařit. Zkusila tedy i druhou možnost obživy a to mít vlastní hospodářství. V její knize popise také tuto etapu jako jednu velkou strast od koupě pozemku až po jeho obhospodařování.

Do memoárové literatury přispěli také tito autoři: František Čech- Vyšata⁸ a Boža Čvančarová⁹ a další. Tyto memoáry jsou nesmírně důležité právě z toho důvodu, že přinášejí pravdivé informace o životě v Argentině na rozdíl od reklamních letáčků, brožurek, které slibovali ráj

Ve své diplomové práci se také věnuji počátkům prvních krajanů v Argentině. Tato kapitola nám přináší informace o prvním osidlování československých kolonií a jejich samotném zakládání. Dále se zabývám krajanskými komunitami a jejich pravidelnými aktivitami. První vystěhovalci se soustřeďovali hlavně v Buenos Aires. Zde také docházelo k zakládáním spolků jako Slavia, Dělnický spolek, Československý klub, Tělovýchovná Jednota Sokol. Můžeme konstatovat, že nově příchozí krajané v mnohem větší míře přicházeli jednotlivě, tedy bez rodinných příslušníků. Většinou přicházeli s úmyslem se po několika letech vrátit zpátky do vlasti, proto také neprojevovali sebemenší zájem o společenský život. Jelikož tam přišli jako noví, tak neznali nové prostředí, ve kterém se ocitli, neznali jazyk a právě proto se obraceli na krajanské spolky o pomoc při hledání práce a ubytování. Charakteristikou všech těchto krajanských spolků je to, že nebyly žádným způsobem politicky aktivní. Členové těchto spolků nebyli žádní političtí organizátoři.

Díky celé této situaci, tak bylo zapotřebí, aby se vytvořilo jedno krajanské centrum, kde by se veškeré tyto aktivity odehrávaly. K tomu došlo v roce 1928 s vytvořením Svazu československých spolků v Argentině. Jeho hlavním úkolem byla ochrana nově příchozích krajanů.

Následuje kapitola o rozvoji krajanského tisku v Argentině se stručným popisem časopisů a novin, které byly vydávány v průběhu dvacátého století. Vznik a rozvoj českých periodik v zahraničí souvisel se sociálním a politickým útlakem českého národa. Veškeré noviny a časopisy byly hlavními projevy, aby ostatní krajané utužili soudržnost a hlavní

⁸ČECH-VYŠATA, František. *V záru pamp; Divokým rájem Z tajů Kordiller. Patnáct let v Jižní Americe*. Praha: nakladatelé Kvasnička a Hampl, 1927; *Středem Jižní Ameriky (Dojmy z cest)*, Praha: Československá grafická Unie a. s, 1936

⁹ČVANČAROVÁ, Boža. *Na tvrdém úhoru*. Praha: nákladem vlastním. Knihtiskárna J.Kuta, Praha XII., Korunní 30, 1930

znaky české národnosti. Za rozvoj krajanského tisku může hlavně Argentina a Brazílie, jelikož se tam nacházelo největší procento našich krajanů. Jedná se hlavně o města jako São Paulo a Buenos Aires, kde byla největší koncentrace našich vystěhovalců.

Ve své další části se věnuji již samotnému zpracování časopisu Nová Doba. V úvodní části se věnuji obecnému popisu, tedy přináším čtenáři komplexní informace o tom, jak takový časopis vypadal, jak často vycházel a kdo byl redaktorem. Tento časopis jsem rozdělila do několika rubrik, které vycházely pravidelně v každém vydání. Objevovaly se články ekonomické, hospodářské, sociální, i politické, které popisovaly danou situaci jak v rodné vlasti, tak v Argentině. V každém čísle se objevovaly také články z celého světa, aby měli naši krajané komplexní informace o dění v jiných státech.

Cílem této diplomové práce je seznámit čtenáře obecně s problematikou vystěhovalectví a zanalyzovat originální krajanský časopis Nová Doba a přinést tak čtenáři komplexní pohled na věc. Co se týká sekundární literatury ohledně zpracování tisku, novin či kalendářů tak mu byla věnována minimální pozornost s výjimkou Anežky Baďurové¹⁰.

Těmto rubrikám se věnuji detailněji v příslušné kapitole, kde je rozebírám a uvádím konkrétní příklady. Dále jsem v časopise Nová Doba zanalyzovala všechny reklamy, které se v něm objevily. Je třeba zmínit to, že časopis Nová Doba obsahoval spoustu reklam, pozvánek a inzerátů, které se v průběhu let opakovaly. V příslušné kapitole jsem uvedla konkrétní příklady a frekvenci jednotlivých reklam, pozvánek a inzerátů v průběhu let 1934 – 1938. Reklam v časopise Nová Doba bylo opravdu požehnaně. Zejména v roce 1934, kdy ze 4 stránek časopisu reklamy tvořily téměř polovinu. Je pravdou, že postupem doby reklamy ubývaly. Pozvánky hrály v časopise Nová Doba rovněž důležitou roli. Je to dáno tím, že každý krajanský spolek chtěl na svých kulturních akcích co nejvíce lidí, kteří by jim přinesli dary, peníze. Tyto peníze a dary jim sloužily ke zlepšení prostředí v daném krajanském spolku a pořízení toho, co zrovna potřebovali.

Poslední část ve své diplomové práci je zaměřena na příjmy a výdaje krajanských spolků. Všechny příjmy a výdaje byly zveřejněny v časopise Nová Doba. Na začátku každého roku se objevil přehled plánovaných příjmů a výdajů a na konci roku byl rozpis skutečných příjmů a výdajů.

¹⁰BAĎUROVÁ, Anežka. *Comienzos de la historia de las revistas de compatriotas checoslovacos en América Latina, 1902-1923* in: *Ibero-americana pragensia*, XVII, Praha: Karolinum, 1983

Hlavním pramenem pro výzkum této práce je již zmiňovaný časopis Nová Doba, který je dostupný v Náprstkově muzeu v Praze.

1 Vystěhovalectví

Úvodem je třeba říci, že vystěhovalectví z Československa bylo masovou záležitostí. Hledat štěstí, práci či nový život se do Nového světa vydávali nejen jednotlivci ale mnohdy i celé rodiny.

Pro mnohé byly motivem pro vystěhování velmi špatné ekonomické podmínky v domácím Československu, pro jiné zase velmi lákavé nabídky na druhé straně Atlantiku, které slibovaly nové možnosti, které v Evropě nebyli zvykem.

Josef Polišínský uvádí: „*Vystěhovalectví představuje problém, který spojuje národní a světové dějiny.*“¹¹ Velké vystěhování do Jižní Ameriky přichází až ve dvacátých letech, když bylo kvůli zákonům o kvótách zastaveno vystěhovalectví do Spojených států.

Ivan Dubovický zmiňuje, že: „*Stěhování lidí je univerzálním jevem, který lidstvo provází od počátku dějiny.*“¹² Můžeme také konstatovat, že existují země, které jsou díky svým politickým poměrům, hospodářské a ekonomické prosperitě, kulturní vyspělosti či jiným faktorům zeměmi cílovými. Na druhou stranu existují také země, které ať už vlastní vinou či vlivem vnějších okolností jsou po celá staletí zatíženy odlivem svého obyvatelstva. Na základě těchto tvrzení můžeme konstatovat, že české země patří spíše do té druhé kategorie. Už z historie můžeme zaznamenat první odchod a to sice v období husitských válek, kdy do exilu odešlo několik set představitelů katolického kléru. Následně pak v českých zemích došlo k odchodu pobělohorských exulantů. O úpravách zákona Josefa II. a jeho podrobnosti jsou uvedeny v kapitole, která se věnuje přímo právu v kontextu vystěhovalectví.

Většina Čechů si dobře uvědomovala, že život, který je v Americe čeká, bude na míle vzdálen od jejich romantických představ. Tušili, že půjde o zápas s holou existencí. Přesto do Ameriky odcházeli s nadějí na lepší budoucnost. Naprostá většina z nich skončila jako dělníci v továrnách a dílnách velkoměst nebo jako farmáři na prériích. Do Čech mířily tisíce vydělaných dolarů, aby podpořili příbuzné v průběhu prvního i druhého zahraničního odboje, v boji proti komunismu.

¹¹POLIŠENSKÝ, Josef. *K Otázkám dějin českého vystěhovalectví do Ameriky* In: Češi v cizině 1, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1986, str. 17

¹²DUBOVICKÝ, Ivan. *Češi v Americe*. Praha: Pražská Edice, 2003, str. 7

Ve druhé polovině 19. století v podstatě celý jihoamerický kontinent jevil zájem o pracovní síly, jehož výsledkem byla liberální imigrační politika, která umožňovala příchod mnoha tisíců přistěhovalců. Například Brazílie již v 50. letech 19. století zahájila velmi rozsáhlou propagační kampaň k získání dělníků, kteří pracovali na kávových plantážích. Koncem 80. let nabyla poptávka po pracovních silách takového rozměru, že byly cesty dělníků přes moře sponzorovány. Zacházení s dělníky připomínalo jednání s otroky v dřívějších dobách.¹³ Už při cestě do zámoří vystěhovalci podléhali nemocem v důsledku špatné stravy a mizerných hygienických poměrů. Po příjezdu do zámoří, se navíc museli vypořádat s velmi špatnými klimatickými podmínkami a žlutou zimnicí. Přitom jejich plat byl velmi mizerný, tak nemohli pomyslet ani návrat do vlasti.

Toto si vyzkoušela i naše krajanka Anna Kodýtková¹⁴, která popsala své zážitky do knihy, která se jmenuje *21 let v Argentině*. Jak už název vypovídá, tak Kodýtková žila v Argentině nepřetržitě 21 let. Jako začátek její cesty je označen rok 1928, kdy v této době pracovala v Klubu komunistických poslanců, kde přišel dopis jako intervence československé kolonie a tak se Kodýtková rozhodla jet do Argentiny. Původně měla cestovat se svojí kamarádkou, ale ta později z této cesty vycouvala. Autorka v této knize popisuje své zážitky a strasti, které prožila v této zemi. Tato kniha nám přináší cenné informace o místních krajanech, o tom jak žili a jak vypadal jejich život na místě. Všechny Misslerovy brožurky a všechny informace, které se dostávaly do Československé republiky, hlásali, že Argentina je ráj. Kodýtková ale přichází s opačným tvrzením, jelikož si sama velmi obtížně hledala práci v Buenos Aires. Měla také smyšlené iluze, o tom jak si najde práci ihned, ale nebylo to vůbec tak jednoduché. Také si sama vyzkoušela jaké to je starat se o vlastní pozemek. Celých 5 let žila v provincii Misiones a přináší nám poznatky, že boj s přírodou, s chorobami a nedostatkem zkušeností můžou přežít opravdu jen ti nejsilnější a i tak neměli zaručený úspěch.

Stanislav Brouček¹⁵ uvádí, že jedna z hlavních tezí týkající se migrace, se opírá o poznatek, že vystěhovalectví je jako zvláštní druh migrace, kdy jednotlivé skupiny, rodiny a jednotlivci, obyvatelstva překračují hranice území, kde dosud žili. Tento jev se skládá z několika fází:

¹³DUBOVICKÝ, Ivan. *Kolonizační pokusy v Argentině a meziválečná Československá republika*. In: Češi v cizině 3. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1988, str. 194

¹⁴KODÝTKOVÁ, Anna. *Op. Cit.*

¹⁵BROUČEK, Stanislav. *Předmluva*. In Češi v Cizině 9. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1996, str. 6

První fáze souvisí s příčinami vystěhovalectví, v nichž se odráží soubor ekonomických, politických, společenských, kulturních, a dalších podmínek, které migranta na jedné straně „vypuzují“ z emigrační země a na druhé straně „přitahují“ do imigrační země.

Druhá fáze migrace pak představuje způsob, dobu a okolnosti vlastního transferu až po první kontakt s novým prostředím.

Třetí fáze je nejdelší a nejvíce strukturovaná, jelikož obsahuje adaptační, akomodační a asimilační prvky, jejichž sled je závislý na mnoha faktorech například: velikost migrační skupiny, kompaktnost osídlení, sociální a ekonomické prostředí, ve kterém migranti před svým odchodem žili a do kterého se nyní přesídlili, dále kulturní úroveň migrantů, a podobně.

S ohledem na počty vystěhovalců směřujících na latinskoamerický kontinent v průběhu 19. a 20. století se jeví jako základní časové mezníky v souladu s periodizací českých dějin tyto data:

- 1) 1918 – vznik Československé republiky
- 2) 1939 – rok obsazení Československé republiky německou mocí a počátek druhé světové války
- 3) 1945 – horní časová hranice ukončení světového konfliktu a okupace Československa
- 4) 1948 - období vnitropolitických změn – tzv. „vítězný únor“ – přechod demokracie k totalitě a připojení k mocenskému sovětskému bloku
- 5) 1968 – 1969 – období „Pražského jara“
- 6) Období po roce 1989

V souvislosti s těmito událostmi si dovoluji souhlasit s názorem Iva Bartečka¹⁶, že vystěhovalectví mezi léty 1918 až 1945 bylo vynucené díky druhé světové válce, kdy byl odchod ze střední Evropy dán nespokojeností a nesouhlasem obyvatel s danou politickou situací a ideami příslušného státu. Zatímco v prvním období, tedy do roku 1918 lidí většinou odcházeli ze střední Evropy kvůli své hospodářské a ekonomické či sociální situaci.

Co se týká konkrétních skupin, které odcházejí do Latinské Ameriky, tak Barteček soudí, že: „ *Vzhledem k realitě začleněných českých zemí (Čech, Moravy, rakouského Slezska) do celku mnohonárodnostní habsburské monarchie a následné ustavení*

¹⁶BARTEČEK, Ivo. *Vystěhovalectví do Latinské Ameriky* in Češi v Cizině 9 Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1996, str. 172

Československé republiky jako národnostně nejednotlivého celku je třeba věnovat pozornost při hledání odpovědi na otázku „českého“ vystěhovalectví především jedné národnostní skupině – jazykově české, a to jak v etapě před rokem 1918, tak i po roce 1918.“¹⁷

Právě kvůli této skutečnosti nebylo možné přesně stanovit počet Čechů, kteří se usadili v Latinské Americe. Vlastimil Kybal k tomu dodává, že hlavní příčinou byla sounáležitost Čech, Moravy, z části Slezska, Slovenska s Rakousko-Uherskem.¹⁸ Jako příklad si můžeme uvést, že Češi a Slováci byli zahrnováni brazilskými úřady mezi příslušníky rakousko-uherské monarchie. Během 20. století je stále více a více patrný nedostatek informací o počtu a příčinách vystěhovalectví z českých zemí. Já osobně se přikláním k tezi Vlastimila Kybala, jelikož k nim došel na základě vlastních poznatků a tak dospívá k tomuto názoru, že: „ČSR vrhla v neklidných letech poválečných od roku 1922 do 1930) na břehy jižní Ameriky přes 40.000 lidí, z nichž Slováků a Karpatorusů byla dobrá polovina. Před krizí hospodářskou bylo měsíc co měsíc vyloďováno v Buenos Aires přes 2.000 československých příslušníků, a tak se stalo, že po odečtení repatriantů síla československé kolonie v Argentině byla odhadována na 30.000 před krizí a v Brazílii na 7.000 duší.“¹⁹

1.1 Historie vystěhovalectví

Můžeme říci, že České země, tedy Čechy, Morava a dřívější rakouská část Slezska, byly v 19. a 20. století převážně vystěhovalckým územím. V Českých zemích téměř vždy převažovalo vystěhovalectví nad přistěhovalctvím.

Jiří Kořalka ve své práci zmiňuje statistiky, které porovnávaly rozdíly mezi přirozeným a umělým pohybem obyvatelstva. Z těchto údajů vyšlo najevo že: „ České země ztratily vystěhováním asi 54 000 osob v desetiletí 1841-1850, více než 177 000 v šedesátých letech 19. století a plných 251 000 v letech osmdesátých; po dočasném poklesu vystěhovalckého proudu v posledním desetiletí 19. století stoupla ztráta obyvatelstva znovu na více než 282 000 osob v desetiletí 1901-1910.“²⁰ Vystěhovalcký

¹⁷BARTEČEK, Ivo. Op. cit. str. 173

¹⁸KYBAL, Vlastimil. *Jižní Amerika a Československo*, Praha 1928, str. 133-141

¹⁹ KYBAL, Vlastimil. *Po československých stopách v Latinské Americe*. Praha 1935, str. 38-39

²⁰KOŘALKA, Jiří. *Základní tendence českého vystěhovalctví a české reemigrace do počátku dvacátých let 20. století*. In: Češi v Cizině 7. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1993, str. 30

problém se v novodobém vývoji stal jedním z největších a nejchoulostivějších sociálních problémů českých zemí.

Z historie českého vystěhovalectví je třeba zmínit dva důležité fakty, které se podílely na českém vystěhovalectví a to sice:

- 1) Království české a ostatní země svatováclavské koruny byly typicky vnitrozemským územím, a až na některé obchodníky a misionáře se nepodílely na žádné zahraniční expanzi
- 2) Čechy a Morava byly po roce 1620 postiženy upevněním nevolnického systému, ale i také násilnou rekatolizací

Vždy v podstatě platil všeobecný zákaz vystěhování do ciziny. Již v průběhu 18. století vznikaly teorie, že blahobyt státu je založen na růstu obyvatelstva, proto se vláda snažila získávat kvalitní odborníky ze zahraničí, ale vystěhování omezovala a zakazovala. Již za vlády Marie Terezie a pak Josefa II. bylo vydáno několik dekretů, které zakazovali vystěhování z monarchie. Osoby, které se to snažily nějakým způsobem porušit, byly velmi tvrdě trestány. Účelem toho mělo být, aby na území bylo zachováno co největší procento kvalifikovaných odborníků nebo intelektuálů, o které stát měl velký zájem. Osoby, které mohly vycestovat v té době do zahraničí, musely získat povolení ze zemských úřadů.²¹ Toto povolení většinou dostávali pouze jedinci, kteří vstoupili do zahraniční vojenské či civilní služby nebo do zahraničního kláštera nebo provdání ženy do zahraničí nebo domovské usídlení občana v cizím státě, kde nemá majetek, ani obchodní zájmy.²²

Dalším příznakem pro vystěhovalectví byl hospodářský pokles a nezaměstnanost, což se nejvíce projevilo mezi soukeníky, tkalci a dalšími odborníky, kteří odcházeli do zahraničí. Došlo tedy k uvolnění pravomocí a bylo již v určité míře dovoleno emigrovat. Zároveň byly rozlišeny na dva typy vystěhovalectví:

- 1) Zákonné vystěhovalectví – ztráta rakouského státního občanství, ať předem úředně schválená nebo dodatečně konstatovaná
- 2) Neoprávněné vystěhovalectví – také docházelo ke ztrátě rakouského státního občanství, ale zde byl navíc i peněžní postih

²¹KOŘALKA, Jiří. Op. Cit., str. 30

²²Tamtéž, str. 31

1.2 Příčiny českého vystěhovalectví

Příčinou vystěhovalectví z nově vzniklé samostatné Československé republiky byla hlavně nízká životní úroveň a nezaměstnanost. Při hledání příčin českého vystěhovalectví nesmíme také opomenout fakt nerovnoměrného vývoje průmyslu. Jelikož průmyslová výroba po první světové válce pomalu klesala a čímž opět ubývalo pracovních příležitostí. Klevetová k tomu dodává „ *Vzniklá situace v národním hospodářství předmnichovské politiky byla tedy hlavní příčinou rostoucího odlivu obyvatel Československa do zahraničí, kde doufali najít lepší existenční podmínky.*“²³

Sklářské dělnictvo se vystěhovalo z Československa buď na výzvu svých příbuzných a známých, kteří již pracovali tou dobou v zahraničí, nebo profesionálních verbířů jednotlivých zahraničních firem. Postavení českých a slovenských sklářů v zahraničí bylo většinou záviděníhodné. Jejich pracovní i mzdové podmínky se lišily od podmínek domácích dělníků a v případě propouštění z práce měli tito lidé přednost před ostatními.

Jiří Kořalka²⁴ ve své práci zmiňuje tyto dlouhodobé příčiny českého vystěhovalectví:

1.2.1 Sociálně-ekonomické příčiny

Příčinou byla v této době vysoká porodnost, která byla doprovázená zřetelným poklesem úmrtností, což vedlo k velkému přirozenému přírůstku obyvatelstva. Ani rozmach průmyslové výroby nestačil pohlcovat narůstající přebytek pracovních sil. Na rozdíl od průmyslu klesala v zemědělství poptávka po pracovních silách a právě toto odvětví se tak stalo nejsilnější základnou pro vystěhovalectví

1.2.2 Faktory mimoekonomického rázu

Obecně můžeme říci, že většina obyvatel, kteří pocházeli z českých zemí a vycestovali někam do zámoří, tak to nebyli nikdy lidé nejchudší a nejvíce zbídačení, ale právě naopak ti, kteří ztratili iluze na hospodářské a společenské uplatnění ve svém domově, ale měli ještě dostatek sil k tomu, aby začali nový život ve zcela odlišném prostředí. Při zkoumání podmínek proč lidé opouštěli své domovy v padesátých a šedesátých letech 19. století, se ukazuje, že většina těchto lidí

²³KLEVETOVÁ, V. *Emigrace českých a slovenských sklářů ve 20. a 30. letech 20. století.* In: Češi v cizině 1, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1986, str. 139

²⁴KOŘALKA, Jiří. Op. Cit., str. 33

je opouštěla těsně před tím, než se jejich životní úroveň zhoršila nebo byli na samém počátku tohoto zhoršení. Také zde zafungovala i davová psychóza, vyvolaná často až příliš kladným líčením českých přistěhovalců. K této davové psychóze přispěli i vystěhovalecké firmy a agenti, kteří se angažovali hlavně v padesátých letech 19. století.

1.2.3 Faktory politického rázu

Okolnosti a události politického rázu ovlivnily hromadné vystěhování z českých zemí jen v několika případech. Například: emigrace českých politických radikálů do Ameriky po porážce revoluce bylo mnohem méně početná než třeba ta z Německa. Další příkladem může být řada vedoucích odborového a socialistického dělnického hnutí, která se vystěhovala po neúspěšné stávce. Dále také k velkému vystěhování přispělo i nespokojenost s nerovnoprávným postavením Čechů v habsburské monarchii.

Jiří Kořalka k tomu dodává, že: *„Každý výzkum dlouhodobých příčin vystěhovalectví by nepochybně měl zahrnovat důkladnější rozbor vzájemné souvislosti vystěhovaleckých vln a některých a některých konkrétních fází ekonomického vývoje.“*²⁵

Větší nebo menší intenzita vystěhovalectví z českých zemí byla závislá především na měnících se hospodářských i politických poměrech, jak v zemi, odkud vystěhovalci přicházeli, tak i v zemích, kam se vystěhovalci přistěhovali. Všechny tyto změny se ale začínaly projevovat až s delší časovou prodlevou. Počátek hromadného českého vystěhovalectví byl spjat s rozsáhlou hospodářskou a společenskou krizí. Mezi faktory, které k tomu také přispěly, byl i rozvoj továren, velká neúroda a nájezdní pracovníci, které si začali najímat velkostatkáři. Brazílie a i Argentina lákali vystěhovalce z českých zemí na výhodnější cestovní náklady, ale životní i zdravotní podmínky byly pro ně mnohem horší při přepravě do zámoří, tak i po vylodění.

Co se týká tradičních českých vystěhovaleckých oblastí, tak to byly především jižní Čechy a také jižní Morava. Počátkem 20. století k vystěhovalcům z těchto oblastí přibyl i vystěhovalci z odprůmyslňovaných okresů, které nezachytily nástup velkoprůmyslu. Na rozdíl od předcházejících desetiletí k nim patřily nejen oblasti národnostně české, ale také i s většinou německého obyvatelstva. Jiří Kořalka²⁶ říká, že vystěhovalectví

²⁵KOŘALKA, Jiří. Op. Cit., str. 37

²⁶Tamtéž, str. 38

z českých zemí oslabuje národní organismus, ale ve výjimečných případech bylo řečeno, že odešli lidé, kterých nebylo třeba litovat. Většinou převažoval názor, že velkou většinu vystěhovalců tvořili lidé pracovití, schopní, energičtí, iniciativní, kteří pouze chtěli zlepšit své sociální postavení.

Po celé období vystěhovalectví z českých zemí od padesátých let 19. století až do třicátých let 20. století se objevovaly návrhy a snahy kolonizovat Čechy v nějaké zámořské zemi. Mnoho Čechů, kteří emigrovali, museli na místě změnit povolání. Například Češi, kteří žili na malých městech, se v nové zemi usadili na farmách a zůstávali v zemědělském sektoru a naopak vystěhovalci z konce 19. století, kteří pocházeli ze zemědělských oblastí, se v nové zemi uchytili jako dělníci do dolů a hutí. K těmto masovým změnám povoláním docházelo celkem často.

V nové zemi se čeští vystěhovalci snažili obnovit sociálně politické struktury, na jaké byli zvyklí před vystěhováním. Tyto obnovy však nezamýšleli dělat v podobě, jakou ji zažili ještě před vystěhováním, ale v podobě značně zidealizované, jakou si ji přáli mít. U českých vystěhovalců se to projevovalo hlavně v oblasti náboženské. V novém prostředí se Češi stali známí neobyčejně rozvinutou sítí nejrůznějších spolků.

Vědomí příslušnosti k českému etniku, se nejdéle udrželo v osadách v zemích východní a jihovýchodní Evropy kde byli vystěhovalci usídleni v uzavřených zemědělských osadách. Důvodem byla malá angažovanost na společenském a politickém životě země, v níž žili. Naopak vystěhovalci z českých zemí, kteří emigrovali do zámoří, si jen výjimečně udrželi znalost českého jazyka. Akulturace, zejména přijetí způsobu života a zvyklostí v novém prostředí byla obvykle rychlejší v městských podmínkách, ale i v zemědělských oblastech k té akulturaci docházelo rychleji, než si sami vystěhovalci připouštěli.

Co se týká politiky, tak její význam mezi krajany v nové zemi se nejvýrazněji projevil v průběhu první světové války v boji za vytvoření nezávislého československého státu. Kořalka k tomu dodává, že: *„Američtí Češi poskytli rozsáhlou finanční podporu československému zahraničnímu odboji, vedenému T. G. Masarykem a sehráli významnou úlohu při ovlivnění veřejnosti Spojených států ve prospěch československé nezávislosti; bylo to zřejmé vyvrcholení politické aktivity amerických Čechů jako svébytné skupiny.“*²⁷

²⁷KOŘALKA, Jiří. Op. Cit.,

1.3 Právní předpisy

Dle Ivana Dubovického²⁸ nejvýraznějším ztělesním vystěhovalectví v moderních společnostech je právo, zvláště pak právní norma, která odráží vztah společnosti ke konkrétnímu jevu, což je v našem případě vystěhovalectví. Od nepaměti právní norma vystěhovalectví buďto zakazovala anebo naopak zakotvovala vystěhovalickou svobodu.

Ivan Dubovický to vysvětluje následujícím způsobem: „*Jestliže zákon zachycoval zpravidla jen krajní polohu pohledu na vystěhovalectví, tj. hodnocení daného typu chování ze strany společnosti jako celku v daném historickém čase a prostoru, pak v oblasti práva byla situace poněkud jiná. Do vztahu právní norma – chování individua totiž přistupuje další subjekt a tím je zástupce státní moci, oficiální reprezentant práv, který má zmocnění zákon vykládat i aplikovat v praxi.*“²⁹ To znamená, že konkrétní způsob aplikace té právní normy nezáleží jen na tom, kdo konkrétní chování posuzuje, nýbrž ten konkrétní „soudce“, který se svým rozhodnutím zásadní měrou podílí na tvorbě práva, které bylo ovlivněno jejich vlastním právním vědomím, politickým postojem, světonázorem, ale třeba i momentálním psychickým rozložením, což občas mohlo vést k odchylce od právní normy.

Ivan Dubovický³⁰ rozdělil zkoumání právní úpravy o vystěhovalectví na dvě úrovně:

- 1) Rovina zákonů a jiných právních předpisů
- 2) Studium chování osob, které tyto zákony aplikovaly a také chování vystěhovalců

Chování každého jedince je kulturně podmíněné. Každá kultura si vytváří svoje vlastní představy optimálního chování jedince ve společnosti, kterým se pak každý jedinec učí a řídí. Tyto představy se ale začaly vytvářet až v momentě, kdy došlo k nějakému vážnějšímu excesu v chování určitého jedince, které nebylo obvyklé. Z této situace pak vyšlo pravidlo, které by nějakým způsobem mělo definovat, jak se má každý jedinec ve společnosti chovat tak, aby to bylo dobré pro tu společnost. V následujících řádkách se budu pokoušet definovat jednotlivé právní úpravy vystěhovalectví z českých zemí z hlediska historického.

²⁸DUBOVICKÝ, Ivan. *Právo a vystěhovalectví (Pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva)*. In: Češi v Cizině 7, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1993, str. 67

²⁹ Tamtéž, str. 67

³⁰ Tamtéž, str. 68

1.3.1 1784 – 1848

Právní předpisy týkající se vystěhovalectví nalézáme už v době před zrušením nevolnictví. Tyto dokumenty, které umožňovaly svobodu pohybu, se však dotýkaly v té době jen šlechty, kléru a městských vrstev, především řemeslníků a obchodníků.

Marie Terezie měla strach z oslabení země zejména v hospodářské oblasti, a proto se uchýlila k vydání několika dekretů, které tak omezovali odchod sklářů a obchodníků ze země. Avšak její syn, Josef II. v rámci reforem došel ještě dále. Když zrušil nevolnictví v roce 1781, omezil tak šlechtu, aby zasahovala do osobní svobody jejich poddaných a tím umožnil vlastně vnitřní migraci poddaných. Josef II. byl tím hlavním, který nechtěl tolerovat nežádoucí chování, a proto i míra trestu byla zakotvená v zákonu, a bylo tam také zakotveno, i to, které chování je dovoleno. V tomto období se zrodil i první vystěhovalecký patent na území Rakouské monarchie.

V tomto patentu byl vystěhovalec definován jako osoba, která opustila korunní země a odešla do ciziny s úmyslem již se nikdy nevrátit.³¹ Osoby, které chtěli legálně odejít, museli žádat o povolení do ciziny u krajských úřadů nebo místodržitelství.

Osoby, které tedy opustily české země bez povolení, byly trestány. Trestem jim byla ztráta občanských práv a propadnutí jejich majetku, který vystěhovalec vlastnil, ještě před svým odchodem do ciziny.

Po celé toto období od roku 1748 až do roku 1848, vystěhovalectví nenabývalo nějakých závažných rozměrů, pouze docházelo k úniku řemeslníků, umělců a obchodníků. Ivan Dubovický k tomu dodává, že: „*V první polovině 19. století platil i všeobecný zákaz vystěhovalectví „zdravotnických osob“, zrušený teprve v roce 1841.*“³²

1.3.2 1848-1918

V tomto období přišla na řadu první velká vystěhovalecká vlna, což byli většinou političtí uprchlíci, kteří neuspěli v revoluci 1848-1849. A byli to právě oni, kteří přispěli k emigraci sociální, jelikož zprostředkovali informace o tom, jak je Amerika svobodná země s velkou hospodářskou budoucností.

V polovině 19. století došlo k ujednání, že místo cestovního pasu bylo možno cestovat na tzv. vandrovní knížku. Ivan Dubovický³³ z archivních pramenů zjistil, že díky tomuto

³¹DUBOVICKÝ, Ivan. *Právo a vystěhovalectví*...str. 70

³² Tamtéž, str. 70

³³ Tamtéž, str. 71

jen malá část vystěhovalců žádala o vystěhovalecký pas. Důvodem byla ztráta občanství se všema výhodami, kdy v případě neúspěchu se vystěhovalec neměl kam vrátit.

Obecní úřady v této době většinou podporovaly vystěhovalectví celých rodin, jelikož se tak často zbavovaly osob, které by jinak obcím zůstaly na obtíž, jako například starých rodičů. Navíc právě tito obecní představitelé podporovali nelegální vystěhovalectví, jelikož dostávali odměny z paroplavebních firem za každého zprostředkovaného vystěhovalce.

Na druhou stranu existovaly snahy vystěhovalectví kontrolovat. Docházelo k opakovanému napominání místodržících, aby podřízené úřady pečlivě vedly záznamy o vystěhovalcích. Dále bylo snahou zabránit odcházení vystěhovalců do některých zemí jako například do Brazílie. Rovněž existovala snaha zamezit tomu, aby nepropukla vystěhovalecká horečka.

Tresty za nepovolený odchod byly udělovány jen ojediněle, nejvíce se trestaly osoby, které neměly splněnou vojenskou povinnost, a to jen v případě návratu do vlasti, ale takových to případů bylo jen velmi málo. Naopak se začínaly velmi tvrdě sledovat a postihovat tzv. vystěhovalecké agentury, u kterých bylo velmi obtížné rozpoznat, kdy šlo v praxi o pouhé poskytování informací a kdy šlo naopak o svádění k vystěhovalectví, které bylo později považováno za trestné. Jelikož oběžníky a brožury některých zprostředkovatelských firem naváděly jak obejít restriktivní omezení v příchozí zemi. Když byla přistižena při činu některá z těch zprostředkovatelských agentur, její majitelé mohli dostat trest vypovězení ze země. K podezření jim stačil i pouhý dopis z ciziny.

Úřady tak měly činnost hlavních zástupců jednotlivých lodních společností pod kontrolou, ale už nemohli zkontrolovat činnost jejich spolupracovníků. Později okolo 70. let bylo možné najít zprostředkovatelského agenta v každé větší vesnici. Většinou to byli hospodští, obchodníci anebo i obecní představení, kdy lodní společnosti zasílali propagační materiály přímo do rukou obce.³⁴

Toto období můžeme shrnout následujícími slovy, že kvůli nesčetnému množství vyhlášek, nařízení, instrukcí, byla právní úprava nových poměrů poměrná spletitá. V mnoha sporných případech se museli úřady obracet na místodržitelství a někdy i na centrální úřad, který byl v té době situován ve Vídni. To, že se toto vyřizování mnohdy protahovalo, bylo následkem prohlubování ilegálního vystěhovalectví. Jelikož mnoho jedinců už měli zakoupený lodní lístek, na který šetřili a nemohli tak čekat na konečný

³⁴DUBOVICKÝ, Ivan. *Právo a vystěhovalectví...* str. 74

verdikt, tak odcházeli ilegálně. Díky tomu, že úřady byly velice laxní k tomu, aby si dělali nějaké záznamy o osobách, které žádali o vystěhovalectví, můžeme říci, že Rakousko v té době nepovažovalo vystěhovalectví za nějaký negativní jev.

1.3.3 1918 – 1945

Díky hospodářské situaci, která přišla po první světové válce, od dvacátých let křivka vystěhovalectví začala opět výrazně stoupat. Vzhledem k tomu, že rostl počet obyvatel, kteří chtěli emigrovat do zámoří, tak v USA přišli s nejrůznějšími typy omezení. Příkladem může být zavedení testu gramotnosti jako podmínky pro přijetí vystěhovalců. Později se mnohem silněji zvýšili protiimigrační tendence se zavedením kvótového zákona v roce 1921. Následně přišel zákon, který byl ještě drastičtější a to sice, že omezoval na pouze 3 073 přistěhovalců ročně, později se tento počet ještě snížil³⁵. A tak občané z Československa začali v této době hledat nové destinace, jako byla například Argentina, Brazílie, a především Kanada, odkud potom ilegálně pokračovali do USA. Ty, na které se přišlo, museli být okamžitě deportováni nazpátek. Díky těmto striktním opatřením si krajané dělali mezi s sebou naschvály a udávaly se navzájem, aby si vyřídili své osobní účty.

V Československu se objevil zákon na ochranu vystěhovalectví, a to sice, že bylo zakázáno najímat vystěhovalce z českých zemí jako dělníky do mimoevropských zemí, což bylo ze strany USA dodržováno, jelikož tam tento zákon fungoval již od roku 1885 (Zákon o kontraktních dělnících).³⁶ Mnohem větší problém však představovaly jihoamerické země, jelikož tamní vlády podléhaly velmi snadno nátlakům na honbu na levné pracovní síly, kde bylo třeba zorganizovat velké transfery této síly do oblasti zemědělství.

Co se týká Čechů v zámoří, tak pro ně nebyl problém vytvořit hromadnou kolonizaci, byli na to dokonce zvyklí již od 19. století hlavně na území severní Ameriky. Avšak ve 20. století narazili na problém, a to sice, že USA ani Kanada po první světové válce neměli o vytvoření těchto kolonií zájem. Proto pro trvalou kolonizaci připadaly v úvahy pouze země na jihu Ameriky, ale zde to zase bylo bez aktivní finanční podpory ze strany Československé republiky. Tento nezájem podílet se finančně na těchto projektech značně ovlivnil vztah krajanů ke své vlasti.

³⁵ DUBOVICKÝ, Ivan. *Právo a vystěhovalectví...*, str. 71

³⁶ Tamtéž, str. 78

Toto období dle Ivana Dubovického³⁷ lze charakterizovat na 3 typické rysy právní úpravy:

- 1) Zakotvení vystěhovecké svobody omezené jen brannou povinností
- 2) Snaha státu dostat vystěhovalectví maximálně pod svou kontrolu
- 3) Snaha o zakotvení nástrojů k ochraně vystěhovalců

Poslední rys, tedy ochrana vystěhovalců byla asi nejvýraznějším krokem státu, jelikož stát si tak zachovával možnost zakázat nebo omezit vystěhovalectví do jednotlivých zemí. Na veřejnosti se tak stát snažil jevit, jakože má o občana zájem a že je to jeho prvořadý úmysl. Opak byl však pravdou a vláda se snažila jen omezit na upozornění a varování, kterými chtěla zabránit případné deportaci. Proto zákon v této době nepřipouštěl například vystěhování osob, které již byly v pokročilém věku, nebo nemocných či postižených tělesnou vadou.

Za porušení zákonů, se v tomto období trestaly pouze osoby, které se emigrací chtěly vyhnout branné povinnosti, za což šly do vězení. Ve vězení museli být do jednoho roku nebo museli zaplatit pokutu, která se ale nikdy nepřehoupla přes 10 000 korun.

V této době neprobíhaly ani žádné velké průtahy ohledně povolení k vycestování do ciziny, které se v této době vůbec nevydávalo. Záležitost, která se týkala vydání pasu, tak to probíhala bez problémů a nedocházelo k nějakým zbytečným průtahům ze strany Československé republiky.

1.3.4 Období od roku 1945 do roku 1968

Ivan Dubovický³⁸ ve své práci k tomuto období píše: „*Přestože i v prvních letech po druhé světové válce se objevily – byť počtem zcela nepatrné – případy emigrace, nepovažovala ČSR za nutné zasahovat do stávající právní regulace vystěhovalectví.*“ V tomto období šlo velice těžce rozpoznat, zda šlo skutečně o emigrace, tedy o odchod s cílem usadit se a začít nový život v jiné zemi nebo zda šlo o exil, tedy pouze o dočasné odloučení od vlasti s cílem v cizině vést politický boj o změnu poměrů ve vlasti.

Poté co se v Československé republice usídlili komunisté v roce 1948, došlo k závratným změnám, co se týká politických úprav v rámci vystěhování se ze země, neboť komunisté sdíleli názor, že v rámci státní moci a v zájmu lidu mohli zasahovat i do základních práv člověka a tedy i do svobody pohybu. Do února roku 1948 bylo

³⁷DUBOVICKÝ, Ivan. *Právo a vystěhovalectví ...*, str. 79

³⁸Tamtéž, str. 81

ilegální překročení hranic vyšetřované jako pouhý přestupek proti pasovým předpisům, jelikož komunisté neměli v ruce nějaký zákon, kterým by to mohl omezovat. Ten hned následně přišel, jelikož komunisté chtěli ilegálnímu přechodu hranic zabránit. Dostačujícím důkazem bylo to, že emigrant mimo území Československé republiky se tak mohl spolčit s cizí mocí a při výslechu by určitě prozradil fakta, opatření, nebo cokoliv co by mělo být utajeno pro obranu republiky. Takovýto výklad postavil emigraci na úroveň velezrady, která byla považována jako jeden z nejtěžších zločinů vůbec.³⁹

Ivan Dubovický⁴⁰ vysvětluje, že dosavadní zákon byl nevyhovující, proto přišla jeho úprava. Tato úprava poprvé v historii českého vystěholectví označila ilegální přechod hranic jako zločin. Emigranti byli odsuzováni k trestu odnětí svobody v těžkém žaláři do 5 let. Tyto osoby byli tak odsuzováni v jejich nepřítomnosti. V některých případech docházelo i k mnohem horším trestům jako například: doživotí, nebo dokonce smrt. Díky této úpravě zákona byli uprchlíci stíháni ne jenom za opuštění republiky, ale k tomu i za velezradu a vyzvědačství, totéž platilo i pro tzv. navrátilce, u kterých se myslelo, na které se nahlíželo jako na agenty, kteří jdou proti republice.

1.3.5 Období od srpna 1968 – 1989

Srpnové události vyvolaly masovou emigraci z ČSSR. V tomto případě nemůžeme mluvit ani o exilu, jelikož většina lidí, kteří odcházeli z republiky, odcházela s tím vědomím, že se do republiky již vrátit nechtějí a neměli ani v úmyslu se zapojovat do nějakých aktivních odbojových činností, i přesto, že hlavním důvodem těchto lidí, kteří odcházeli, byly právě politické důvody. Ale s vystěholectvím v tomto období nebylo také úplně jednoduché. Brzy po invazi se dařil odchod celým rodinám, které odcházeli do západoevropských států anebo do Kanady, ale hned jak se normalizační režim ustanovil a dostal vše pod svou kontrolu, tak útěk do zahraničí už byl čím dál více obtížnější.

Došlo k úpravě zákona o vydávání cestovního pasu, jelikož se museli formulovat přesně situace, kdy vydání cestovního pasu mohlo být zamítnuto. Ivan Dubovický⁴¹ specifikuje přímo rozsah těchto omezení, kdy mohlo dojít k odepření platného cestovního dokladu, kdykoliv se jim zdálo, že je to jedna z níže uvedených situací:

³⁹ DUBOVICKÝ, Ivan. *Právo a vystěholectví ...*, str. 82

⁴⁰ Tamtéž, str. 83

⁴¹ Tamtéž str. 86

- a) Cesta určité osoby je v rozporu s bezpečností státu, vnitřním pořádkem, veřejným zdravím nebo morálkou
- b) Cílem cesty byla návštěva občana ČSSR, který je v cizině bez povolení
- c) Cílem cesty byla návštěva občana, proti kterému je veden výkon soudního rozhodnutí
- d) Šlo o občana, jehož jednání nasvědčuje tomu, že hodlá zůstat v cizině po uplynutí doby povoleného pobytu
- e) Nedostatek devizových prostředků

Důvodů pro neudělení platného cestovního dokladu bylo opravdu mnoho. Došlo pouze ke konstatování jako jasné věci. Samozřejmě, že lidé, kteří obdrželi výše zmiňované odůvodnění, byli nespokojeni. Pokoušeli se odvolat, ale odvolací úřad jim dal stejnou odpověď a potvrdil rozhodnutí pasového úřadu s tím stejným odůvodněním. Důvodem, proč se obávali, že by v cizině chtěli zůstat delší dobu než na které by dostali povolení. Což se dělo v případech turistických zájezdů, kdy je spousta lidí využívala k emigraci. V této době bylo dokonce zakázáno, aby na tyto zájezdy jezdila kompletní rodina, a tak řada rodičů odcházela bez svých dětí, kdy spoléhali na pomoc Červeného kříže.

Co se týká trestání osob za opuštění republiky, tak trest k odnětí svobody se pohyboval většinou kolem dvou let, soud ale však zpravidla vyslovoval i trest propadnutí majetku. Toto však postihovalo i osoby, které majetek koupily od emigrantů i rok před jejich útekem. Později se ale zjistilo, že tímto způsobem není možné sebrat emigrantům vše. Aby stát mohl emigranty obrát i o majetek, který získali později například dědictvím.

Ivan Dubovický⁴² ještě k tomu dodává, že: „*Emigrant byl především povinen požádat prezidenta o udělení milosti. V případě, že se rozhodl vzdát se čs. občanství, byl mu dodatečně vystaven vystěhovalecký pas. Jinak musel žádat o získání statutu čs. občana trvale žijícího v zahraničí.*“

1.3.6 1989 – současnost

Poslední právní změnou ve vystěhovalectví, přinesla listopadová revoluce v roce 1989, kdy došlo zcela k upuštění od trestního postihu za pouhé opuštění republiky. Aby bylo opuštění republiky trestně stíhatelné, muselo by dojít k nedovolenému překročení hranic za použití násilí, hrozby násilí anebo zbraní.

⁴²Tamtéž, str. 87

1.4 Stěhování do Argentiny

Ivan Dubovický⁴³ uvádí, že v dějinách vystěhovalectví Čechů a Slováků do Argentiny lze vymezit 3 základní fáze:

První etapa v posledních desetiletích 19. století a skončila na počátku druhé světové války. Jednalo se o příchod méně početných skupin či jednotlivců. Po roce 1910 začali vytvářet první krajanské centra i mimo Buenos Aires, a to všude tam, kde se pro naše krajany nabízely vhodné podmínky. V této počáteční fázi byli najímáni hlavně kvalifikováni dělníci a řemeslníci do strojních továren (Tafi Viejo, Córdoba, Buenos Aires) a ti, kteří nebyli kvalifikováni, tak dostávali práci na petrolejových polích (Comodoro Rivadavia, Rosario) nebo na stavbách (Rosario, Córdoba, Santa Fé a všude tam, kde se zrovna stavěli železnice a zavodňovací kanály). Kromě tohoto řada krajanů našla své zaměstnání i ve větších městech jako obchodníci, živnostníci. Vývojem prošla samozřejmě i centra krajanů, kteří se věnovali zemědělství. Jelikož se museli seznámit s novými podmínky a to především ze strany přírodních a klimatických poměrů než na jaké byli zvyklí ze staré vlasti. Na vzniku těchto krajanských center se nejvíce podíleli ti, kteří už byli v Argentině nějakou dobu usazeni. K těmto centrům patří kolonie Veronica v provincii Buenos Aires, menší osady v Misiones a především Presidencia Roque Saenz Peña v Chacu.

K této počáteční fázi je nutno podotknout následující 2 přelomy:

- a) První nastal po roce 1905, kdy byl nárůst krajanů způsoben především agitací Misslerovy vystěhovalecké kanceláře v Brémách a Buenos Aires
- b) Druhý nárůst nastal po roce 1910 v souvislosti se zhoršením hospodářských poměrů v Evropě

Druhá fáze přistěhovalectví krajanů začala v roce 1923 (V tomto roce dosáhlo vystěhovalectví Čechů a Slováků absolutního vrcholu). Toto období lze charakterizovat jako etapu masového vystěhovalectví a souviselo to hlavně s přijetím restriktivních zákonů ve Spojených státech amerických v roce 1921 a 1924, a k tomu se také přidala i krizová situace koncem dvacátých let. Ivan Dubovický⁴⁴ ve svém článku uvádí, že v letech 1923-1930 odešlo do Argentiny na 25 000 československých příslušníků.

⁴³ DUBOVICKÝ, Ivan. *Formování českého a slovenského etnika v Argentině* In: Češi v Cizině 4, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1989, str. 131

⁴⁴Tamtéž, str. 132

Třetí období, které nazýváme jako období doznívajícího vystěhovalectví, bylo do jisté míry ovlivněno argentinskou imigrační politikou, která od roku 1931 omezila přistěhovalectví na minimum. Zvláštností tohoto období byli jednotlivé pokusy o přeosídlení zemědělců a jejich usazení na venkovech. Současně došlo i ke zvýšení reemigrace.

2 Počátky v Argentíně

Cílem této kapitoly je zjistit proč se čeští vystěhovalci od konce 19. století ubírali do Latinské Ameriky a především do Argentiny, jak probíhal proces adaptace na nové prostředí a jak vypadal jejich život na novém území.

Ivan Dubovický⁴⁵ soudí, že zásadním přelomem v problematice masového vystěhovalectví do Argentiny bylo způsobeno hospodářskou situací v Evropě, kde došlo ke zvýšenému zájmu o dovoz obilí a masa. Na konci sedmdesátých let a v osmdesátých letech 19. století došlo také v souvislosti s tou hospodářskou situací v Evropě k rozvoji lodní dopravy. Díky zlevnění, zrychlení a zvýšení bezpečnosti dopravy se mohli produkty z Argentiny pohodlně dopravovat do Evropy, a naopak. K velkému rozvoji v tomto ohledu přispěl také vynález chladírenského zařízení, díky němuž se tak mohlo maso pohodlně a bez obtíží převážet v mraženém stavu i přes tropy.

Aby se mohlo maso z Argentiny dovážet do Evropy, je nutná samozřejmě dostatečná produkce masa. V Argentíně převažoval pastvinářský způsob chovu ovcí, kdy ještě v osmdesátých letech představoval tento způsob chovu ovcí téměř 90% celkového chovu. Avšak v roce 1903 došlo ke změně a k navýšení produkce masa a obilí. K této změně došlo i díky vynálezu ostnatého drátu, díky němuž bylo umožněno dobytkařství na pampách ve velkém. Ivan Dubovický⁴⁶ tvrdí, že tento vynález se spolu s železnicí, chladírnami a s přistěhovalci stal symbolem novodobého hospodářského rozvoje Argentiny.

Počátkem osmdesátých let byli hlavním cílem českých vystěhovalců, kteří chtěli emigrovat do zámoří hlavně Spojené státy americké. Zde však již bylo stále obtížnější se dostat, natož pak získat nějakou volnou půdu. A tak se zájemcům do hledáčku dostala i Argentina, která v té době nabízela příznivé podmínky jako například záruka dostatku dobré půdy i pracovních příležitostí.

Argentina měla velmi liberální přistěhovaleckou politiku. Jelikož v Argentíně bylo hodně latifundistů, kteří vlastnili obrovské plochy ladem ležící půdy, a nikdo na nich nepracoval. Pro zvýšení výdělku bylo třeba zajistit přísun levné pracovní síly. Příznivce této liberální přistěhovalecké politiky byl velkým zastáncem politický myslitel Juan B.

⁴⁵DUBOVICKÝ, Ivan. *Krajanská kolonie Presidencia Roque Saenz Peña (Příspěvek k počátkům českého vystěhovalectví do Argentiny)*, In *Češi v Cizině 2*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1987 str. 140

⁴⁶Tamtéž, str. 141

Alberdi. Do Argentiny se mohl odstěhovat v podstatě kdokoliv. Zamezován byl přístup jen osobám, které byli pomatené nebo nakažené vážnými nakažlivými chorobami. Argentina byla velice přátelská při přijetí všech vystěhovalců. Zajišťovala jim ubytování zdarma v imigračním hotelu, právo na zajištění práce ve svém oboru, bezplatný dovoz oděvů, nábytku, nářadí, nádobí, a podobně.⁴⁷ Postupem času se tato imigrační politika samozřejmě měnila a postupně docházelo k různým uzákoněním protiimigračních předpisů.

Latifundisté byli velice spokojeni, jelikož díky enormnímu zájmu přistěhovalců, tak získali obrovské částky z prodeje půdy a pronájmů pozemků. Ivan Dubovický⁴⁸ zjistil i přesné ceny prodeje půdy, což vlastně dokazuje, jak velký zájem byl a jak postupně docházelo ke zdražování. Zatímco koncem 19. století stál jeden ha mezi 30-70 pesos, tak v roce 1910 cena stoupla na 450 pesos, a počátkem třicátých let 20. století 1 ha kvalitní půdy stál až 1 500 pesos. Samozřejmě, že cena půdy se odvíjela dle její kvality, jejímu geografickému umístění a dle z kultivovanosti.

Pozemkoví vlastníci začali spolupracovat při hledání nových pracovních sil především v oblasti zemědělství hlavně v Evropě. Z celé jižní Ameriky byla především Brazílie ta, která se o to snažila nejvíce. Největší zájem jeví o horníky z oblasti Vestfálska a Porýní, které se snažili přemluvit, aby odjeli s nimi do zámoří, což se jim povedlo, díky tomu, že byla Brazílie nejméně aktivní v agitaci. Jenže lidé v Brazílii spokojeni nebyli, a tak se z Brazílie posouvali hlavně do Argentiny. Ve výjimečných případech, pokud na to měli peníze, se vraceli do vlasti. V našich zemích se tak upozorňovalo na negativní vystěhovaleckou politiku, což byla ta varování před určitými zeměmi, kam by vystěhovalci chodit neměli, což byl příklad té Brazílie.

Tím, že Argentina potřebovala nutně pracovní sílu, tak latifundisté tlačili na vládu o co nejsnazší přijetí vystěhovalců, což se jim také podařilo. Imigrace do Argentiny dosáhla svého vrcholu v roce 1910, kdy se sem přistěhovali na 208 000 osob, v následujících letech pak klesala na konečných 38 000 osob v roce 1914. Největší podíl na to měla Itálie a Španělsko.⁴⁹

I přesto, že byl obrovský zájem a tlak, aby se do Argentiny přistěhovalo co nejvíce lidí, objevovaly se i názory, které byly proti imigraci a to zejména počátkem 20. století. Šlo

⁴⁷DUBOVICKÝ, Ivan. *Krajanská kolonie...*, str. 142

⁴⁸Tamtéž, str. 142

⁴⁹Tamtéž, str. 143

převážně o to, že hodně imigrantů nešlo pracovat jako zemědělství dělníci, ale zůstávali ve městech jako dělníci. Díky tomu, imigranti přispěli k vytváření tzv. střední třídy, mnozí imigranti patřili do třídy obchodníků, živnostníků, kteří pak ovládali hospodářský i politický život v jednotlivých městech. Postupem času docházelo k stále častějším stávkám a projevů proti imigraci a místní žádali její omezení. V roce 1902 argentinská vláda přistoupila na restriktivní zákon, který předložil Miguel Cané. V tom zákoně se ustanovilo, že mohlo dojít k okamžitému vyhoštění osob, které ohrožují nějakým způsobem národní bezpečnost nebo veřejný pořádek, avšak nejdůležitější složkou tohoto zákona byl zákaz vstupu každému, kdo by mohl přispět na obtíž veřejnosti.

Argentina měla zájem o trvalé usazení imigrantů, a to se jí z počátku příliš nedařilo, jelikož mnoho přistěhovalců přicházelo jen na sezónu a jak odcházeli, tak s nimi odcházeli i velké množství peněz, o kterých si Argentina myslela, že budou investovány do rozvoje domácího zemědělství, případně i průmyslu.

Bohužel nemůžeme konstatovat přesný počet českých a slovenských vystěhovalců v prvních počátcích, díky tomu, že rakouskouherské konzulární úřady nejevily zájem o naše přistěhovalce, kteří tak bez jakékoliv pomoci, bez znalostí jazyka ztráceli, nebo skončili v polo otroctví zlákaných agenty pozemkových vlastníků.

2.1 První československé kolonie

Jedním z důvodů proč se vystěhovalci z českých zemí stěhovali na neobydlenou a neosídlenou oblast Argentiny byl stav původního fondu. V Argentině na konci 19. století bylo zkulturnováno jen 9 000 ha z celkového počtu tří milionů ha volné půdy. Argentina byla ve své politice na přistěhovalce velice mírná a snažila se jim dávat různé výhody jako například nízkou cenu půdy, možnost si cenu rozložit na splátky nebo státní přiděly semene na setbu v době neúrody. Samozřejmě se naši krajané na místě setkávali také s problémy. Mnohdy byli zruinováni nekvalitní půdou, jelikož nevěděli, jak mají pracovat se zaledkovanou půdou Další problémy řešili v období sucha a neúrody. V neposlední řadě jim činily problémy kobyly či housenky.

Argentinská vláda se snažila maximálně podporovat přistěhovalectví, a právě proto, aby se přistěhovalo co nejvíce lidí, tak bylo dovoleno kolonizovat i území Chaca. Aby byl průběh kolonizace snazší, došlo na stavění železniční dráhy.

Hodně českých vystěhovalců se pro vystěhování do Argentiny rozhodovalo na poslední chvíli v přístavech, pod náporem agentů jednotlivých lodních společností. Možností byly italské přístavy, zejména pak přístav v Janově, což bylo vlastně takové

centrum jihoamerických lodních společností. Ivanu Dubovickému⁵⁰ se podařilo zjistit, že agenturou, které se podařilo zlákat nejvíce českých vystěhovalců, byla zprostředkující agentura F. Misslera. Missler po svém neúspěchu zřít českou kolonii v Georgii ve Spojených státech amerických se přeorientoval na nový druh podnikání. Missler nepublikoval pouze letáky o podmínkách emigrantů, nýbrž také i knihu na výuku španělského jazyka. Missler propagoval Argentinu jako zemi, kterou nejvíce doporučuje pro emigraci. Nabízel strávit 5 dní v hotelu v Buneos Aires, možnost přivést své osobní věci nebo nařadí bez toho aniž by museli platit celníkům a administrativní pomoc při hledání práce. Missler také zdůrazňoval, že cesta z přístavu Brém je o polovinu levnější než do Ameriky a tlačil tak na rodiny s dětmi, kterým lodní společnost nabízely slevy.⁵¹ Jeho brožurky byly v Čechách velice rozšířené a oblíbené a v té době byly jeho tištěné materiály vlastně jediným pramenem, který zprostředkoval informace o Argentině. Později byl ale Missler obviněn, že vystěhovalcům zaplatil, aby mu poslali dopisy, kde vychvalovali Argentinu, aby tak šířil klamavé informace o Argentině a zároveň tam dostal co nejvíce lidí.

Z pohledu počtu vystěhovalců z českých zemí, kteří se odstěhovali do Argentiny, si dovoluji použít čísla Ivana Dubovického,⁵² který vychází z výroční zprávy Českého národního sdružení v Buenos Aires. V roce 1917 údajně v celé Jižní Americe s výjimkou Brazílie žilo asi 2 000 Čechů a Slováků. Toto číslo reflektuje pouze lidi, kteří se nějakým způsobem registrovali, kde pobývali. Nešli spočítat lidé, kteří neustále kočovali dle toho, kde zrovna našli nějakou práci. K ustálení dochází až s vytvořením kolonizačních center krajanů. Můžeme tedy předpokládat, že čísla byla poněkud vyšší, než jak uvádí výše zmiňovaná výroční zpráva. Můžeme tedy stanovit spodní hranici mezi 2 000 – 3 000 vystěhovalců. Postupem doby, docházelo ke stabilizaci a Češi společně s polským obyvatelstvem představovali jednu z nejstabilnějších krajanských skupin v Argentině.

Vystěhovalectví je výsledkem mnoha faktorů „pro“ a „proti“, které musí jedinec velmi dobře zvažovat, než se rozhodne podniknout jednotlivé kroky. První česká kolonie

⁵⁰DUBOVICKÝ, Ivan. *Krajanská kolonie ...*, str. 150

⁵¹OPATRŇÝ, Josef. *Ferdinand Missler y la propaganda pro-emigratoria* In: *Emigración centroeuropea a América Latina II*, Praha, Karolinum 2003, str. 179-192

⁵²DUBOVICKÝ, Ivan. *Krajanská kolonie ...*, str. 151

v Argentině byla zemědělská kolonie Veronica, asi 137 km severovýchodně od Buenos Aires.

Zakladatelem kolonie v Chacu byl Petr Šašvata, což byl rodák z Velkých Bílovic u Břeclavi. Šašvata se se svou rodinou rozhodl odejít z vlasti. Nejdříve odjeli do Brém, odtud pak přes Frankfurt do Baltimore na jedné lodi společně s dalšími krajany. Šašvata měl v plánu usadit se v Texasu, ale jakmile tam přicestoval, zjistil, že Texas nesplnil jeho očekávání, co se týká farmaření, a tak se roku 1912 rozhodl odejít do Argentiny, kam chtěl původně, ale bylo mu to rozmluveno.

Šašvata se v rámci Argentiny ukotvil v Chacu, jelikož tamní oblast mu dovoľovala pěstování bavlny. Nejdříve se s rodinou usídlili v Misiones, ale tam se jim nelíbilo, pak se jeden z členů rodiny vydal na průzkum na Chaco, a jakmile se vrátil, bylo rozhodnuto, že se usadí tam. Je třeba také zmínit fakt, že právě Šašvata byl tím, který se zasloužil v Argentině o rozmach pěstování bavlny, díky modernizaci, kterou zavedl. Za zmínku určitě stojí i fakt, že díky Šašvatovi Argentina v roce 1924 vyvážela přes 40 000 tun bavlny a bavlna se tak stala hlavním zemědělským produktem Chaca.

Společně se Šašvatou se jako první v Chacu usídlila také rodina Novotných ze Svinného u Litomyšle. Později se k nim přidávali další krajané prostřednictvím Misslerovy agentury. První přišli v roce 1916, další vlna přišla v roce 1918. Většinou se k nim přidávaly rodiny, které již v Argentině byli, ale nemohli před tím sehnat práci ani půdu. Celkově tam přišlo 23 rodin a v celkovém počtu to bylo kolem 50 osob.⁵³ K větším nárůstu došlo kolem roku 1926, kdy slovenská část kolonie dosáhla okolo 100 rodin, nárůst pokračoval až do krize, kdy se počet krajanů ustálil kolem 3 000, zde se již projevují první restriční omezení ze strany USA.

Na místě většina krajanů odcházela na čakry, přímo ve městě pobývalo jen málo krajanů. S příchodem nových krajanů se zvyšovaly poptávky a rostl počet zákazníků, a tak se ve městech začalo velmi dobře rozvíjet řemeslnictví a živnostníci, což bylo téměř stejně efektivní jako pěstování bavlny, navíc s mnohem menším rizikem.

Většina krajanů, která přišla do kolonie v Saenz Peña, tak postupně migrovali a odcházeli někam jinam. Bylo to dáno kvalitou půdy, kdy jinde našli výhodněji položenou půdu a nebo se jednoduše nebyli schopni vypořádat s klimatickými podmínkami. Ale tím, že odcházeli někam jinam, docházelo k postupnému zakládání dalších kolonií jako kupříkladu: Las Breñas v Chacu, Cerro Azul v Misiones a další.

⁵³ DUBOVICKÝ, Ivan. *Krajanská kolonie ...*, str. 156

Ve stejné době, kdy vznikla kolonie Saenz Peña, tak vznikala na území Argentiny jednotlivá centra pro krajany. Například v roce 1911 byla založena kolonie továrních dělníků v Tafi Viejo, nebo byla založena kolonie zaměstnanců vápenky a železničních dílen v Córdobě a v Rosariu, nebo krajanské centrum v Patagonii ve městě Comodore Rivadavia, kde většina krajanů pracovala na petrolejových polích.⁵⁴

Samozřejmostí je, že první rodiny, které se tam usídlili, mezi sebou byli vzájemně příbuzensky propojeni. Výjimečně byly uzavírány sňatky s příslušníky jižních národů v okolí, což byli většinou Španělové nebo Italové.

Typickým rysem českých vystěhovalců zvláště u zemědělců byl fakt, že zřídka kdy odcházela celá rodina za moře ihned. Většinou to bylo tak, že se buď otec, nebo nejstarší syn vydal na průzkum do zámoří a v případě příznivých podmínek povolal i ostatní členy své rodiny.

Zvláštností těchto krajanských kolonií je skutečnost, kterou zmiňuje Ivan Dubovický⁵⁵ ve své publikaci, aby se syn mohl oddělit od svého otce musel splnit 3 následující podmínky:

- 1) musel mít našetřený dostatečný kapitál k provozu vlastní čakry, dále musel mít kapitál k zakoupení tažného dobytka a základního náčiní jako například pluh a secí stroj
- 2) musel mít dostatek zkušeností s vedením hospodářství a pěstováním bavlny
- 3) muselo být zajištěno na rodičovské čakře dostatek pracovních sil, tak aby nedošlo k omezení provozu, když se syn osamostatní

Jelikož nemohli hned ze začátku splnit všechny 3 podmínky, proto synové odcházeli postupně. Snažili se však odejít co nejrychleji, jelikož cena pozemků rostla a tak se občas stávalo, že se dva bratři nebo sousedé dali dohromady, a pak se zase rozdělovali. Díky tomuto docházelo k situaci, že rodičovskou čakru nedědil ten nejstarší, nýbrž ten, kdo zůstal na rodičovské čakře nejdéle. Co se dědění týče, tak to bylo z počátku jen fiktivní, jelikož čeští krajané získali vlastnická práva k pozemkům až ve třicátých letech.

Nesmíme opomenout situaci, ohledně ženského pohlaví v Argentině. Jak už jsem zmiňovala, celé rodiny emigrovaly najednou jen výjimečně. Tudíž v Argentině byli skoro sami muži a o správnou ženu byla nouze. Čeští krajané nedůvěřovali dívkám, které byly

⁵⁴ DUBOVICKÝ, Ivan. *Krajanská kolonie ...*, str. 158

⁵⁵ Tamtéž, str. 159

jiné národnosti a už vůbec ne dívkám kreolským. Proto první krajané čekali na příchod dívek z vlasti. Ve studii Ivana Dubovického se dočteme skutečnost, proč čeští krajané nedůvěřovali dívkám, které nepocházeli z jejich vlasti: „*Úcta k půdě a touha po hospodaření na svém pomáhaly našim krajanám překonávat obtíže života na čákrách, a právě tato úcta, podle názorů krajanů, chyběla argentinským a kreolským dívkám.*“⁵⁶ Samozřejmě ta nedůvěra byla způsobená zpočátku i jazykovou bariérou.

Můžeme konstatovat, že úspěšnost prvních krajanů v Argentině byla dána i tím, že se většina z nich se smířila se skutečností, že Argentina bude jejich novým domovem a na návrat do vlasti zapomněli. Díky této skutečnosti, tak řada těchto vystěhovalců investovala vydělané peníze do nákupu nových pozemků. K tomuto přispěl i fakt, že Argentina byla zpočátku velice tolerantní a nepožadovala rychle splacení za půdu. Tolerantnost Argentiny ale záhy skončila, jelikož roku 1924 byl vydán dekret o přidělech fiskální půdy, díky čemuž se rapidně zvýšily ceny pozemků.⁵⁷

Co se týká počátečních investic, tak se nejednalo jen o koupi půdy, nýbrž i nutnost zakoupení ostnatého drátu na oplocení, tažného dobytku, brány, kultivátoru, sazečky, vozu na přepravu, prášku na housenky a mnoho dalších potřeb pro hospodářství i domácnost.⁵⁸

Na toto vše si museli brát úvěr. Když jsme zmiňovali úspěch českých krajanů, kteří zapomněli na návrat do vlasti, tak přesným opakem byli slovenští krajané. Ti každé vydělané peníze spořili s myšlenkou na co možná nejrychlejší návrat domů. Proto i své životní náklady omezovali na minimum, tím pádem se ani moc nezapojovali do společnosti. Toto vše vedlo ke vzájemné ignoraci mezi Čechy a Slováky na území Argentiny.

Krajané se na území Argentiny také snažili o vybudování vlastní školy, ale díky velké odlehlosti čaker děti nemohly školu pravidelně navštěvovat. Avšak krajané si uvědomovali význam školství a národního uvědomování, a tak se o to stále pokoušeli. K nápravě došlo až na počátku třicátých let se založením školského útulku pro děti.

Závěrem této podkapitoly můžeme říci, že v posledních desetiletích 19. století Argentina prodělávala mohutný hospodářský přerod, který sem přilákal velkou skupinu přistěhovalců, kteří zde hledali práci. Jelikož Argentina potřebovala velmi nutně přilákat pracovní sílu, tak jim nabízela volnou půdu a zahájila tak velmi aktivní imigrační politiku.

⁵⁶ DUBOVICKÝ, Ivan. *Krajanská kolonie ...*, str. 161

⁵⁷ Tamtéž, str. 163

⁵⁸ Tamtéž, str. 164

To samozřejmě nalákalo i vystěhovalce z českých zemí, kteří postupně do Argentiny odcházeli. Nejdříve odcházeli jedinci, později i velké vystěhovalecké skupiny. V Argentině spousta krajanů zůstávala v Buenos Aires, ale řada krajanů díky konkurencí zejména ze strany Italů i Španělů musela hledat práci i jinde, tedy na odlehlých místech v Argentině. Po přelomu století se krajané začali rozbíhat po celé Argentině, aby mohli pracovat jako dělníci na stavbách, v železničních dílnách, petrolejových polích, a podobně. Avšak tito dělníci toužili po půdě, ale ta nejurodnější půda již byla rozebraná, nebo byla pro naše krajanů příliš drahá, proto odcházela na odlehlější místa v Argentině jako například Chaco, kde byla půda levnější.

Zásadní přelom nastal v polovině dvacátých let 20. století, zejména po roce 1926, kdy do Argentiny dorazila největší vlna českých a slovenských přistěhovalců. Ti přišli v době, kdy Argentina už neposkytovala takové výhody pro přistěhovalce a tím pádem měli složitější situaci ve svých začátcích.

V Argentině měli dělníci smlouvu, ale ta jim většinou moc nepomohla. Proto se snažili domáhat svých práv a ochrany u rakouského konzulátu, ale většinou bezvysledně. Díky tomuto oficiální politika rakousko-uherské monarchie využívala těchto případů k tomu, aby varovala ostatní, kteří měli v plánu odjet do jihoamerických států, tak aby to nedělali a nedopadli stejně jako tyto případy. Ivan Dubovický⁵⁹ k tomuto dodává, že díky této pasivní politice, kterou v té době vedla rakousko-uherská monarchie, bránila vytváření krajanů center tam, kde byly vhodné podmínky.

2.2 Osidlování prvních kolonií

Osidlování severních teritorií jako Chaco, Misiones, Formosa představovalo první formu organizované kolonizace na území Argentiny. Předpokladem pro počínající kolonizaci na tomto území mělo být jejich zpřístupnění pomocí vybudování železniční sítě, která se budovala počátkem dvacátého století. Vznik této železniční sítě bylo zásluhou anglické společnosti Ferrocarril Central Norte Argentino.

Je třeba zdůraznit skutečnost, že všechny české a slovenské kolonie, které vznikaly na půdě Argentiny, prosazovali své aktivity bez sebemenšího zásahu rakousko-uherské monarchie.

Za nejstarší kolonii tvořenou českými vystěhovalci, jejichž odchod byl již organizován alespoň z části z vlasti, je nutno považovat dělnickou kolonii ve městě Taří

⁵⁹DUBOVICKÝ, Ivan. *Kolonizační pokusy ...*, str. 195

Viejo v provincii Tucumán. Zde se totiž nacházela i továrna na výrobu lokomotiv, která vyžadovala velké množství pracovních sil. K tomuto můžeme dodat, že v roce 1910 probíhala v Buenos Aires světová výstava, kam bylo z kopřivnické vagónky vysláno několik dělníků na stavbu pavilónu.⁶⁰ Značná část těchto dělníků si tak uvědomila jaké má ve vlasti špatné pracovní podmínky, a tak se rozhodli zůstat v Argentině. Ivan Dubovický⁶¹ zjistil, že kopřivnická vagónka to uvítala a pro dělníky tak dokonce připravovala i lekce španělštiny, aby to na území Argentiny v počátcích měli jednodušší.

Ve článku Ivana Dubovického⁶² se dozvídáme, že nejstarší známá kolonie s českou zemědělskou menšinou byla osada Veronica v provincii Entre Ríos. Tato kolonie vznikla jako výsledek soukromé kolonizační iniciativy milionáře M. Tornquista, který v této provincii vlastnil několik hektarů půdy a rozhodl se jí zalidnit. Ten poté nechal rozparcelovat svou půdu, vypracoval plán města a dokonce i projekt budoucí dráhy a ohlásil projekt kolonizace. Brzy na to se začali sjíždět přistěhovalci všech národů, kteří se snažili rychle zakoupit nabízenou půdu. Tehdy sem přišlo i sedm rodin našich krajanů.⁶³ Válka přinesla s sebou období krize, kdy se jim příliš nedařilo, ale byli smluvně vázáni, a tak nemohli z kolonie odejít. Po válce přišlo již lepší období a mezi naše nejvýznamnější krajany v této kolonii můžeme jmenovat například: rodinu Baletků, které se podařilo již ve třicátých letech vlastnit několik set hektarů půdy. Dále pak F. Chudoba, kterou představil svůj nejlépe prosperující obchod anebo také Pešek, který postavil první hotel a kino.

Další krajanské centra, která vznikla ještě před první světovou válkou, byly výsledkem spontánního osidlování. Jako nejvýznamnější krajanské centrum z nich můžeme označit centrum v Presidencia Roque Saenz Peña v Chaku.

Naše krajanská kolonie v Argentině se po válce začala zvětšovat, a to jak početně, tak i teritoriálně. Co se týká zemědělských přistěhovalců, o které jevila Argentina největší zájem, tak ti se většinou usazovali v Chaku a Misiones, a od třicátých let také ve Formose. Na území Argentiny docházelo k tzv. spontánnímu osidlování, což znamená bez aktivního zásahu jak Argentiny, tak Československé republiky. Dále můžeme konstatovat, že usazování československého obyvatelstva na území Argentiny probíhalo stylem svůj

⁶⁰DUBOVICKÝ, Ivan. *Kolonizační pokusy...*, str. 196

⁶¹ Tamtéž, str. 197

⁶² Tamtéž, str. 197

⁶³ Tamtéž, str. 198

ke svému. Na této koncentraci měli částečný podíl i krajanské spolky v Buenos Aires, které měli za úkol jako první nově příchozím pomoci a dát jim cenné rady.

V listopadu roku 1925 dochází ke vzniku dalšího kolonizačního centra, které se jmenovalo Sdružení zemědělců v Colonii Dora. Centrum bylo založeno v provincii Santiago del Estero podél tratě z Buenos Aires do Tucumánu. Přestože osadníci tuto kolonii příliš nedoporučovali, tak jí časopis Jihoameričan značně propagoval. Přesvědčoval přistěhovalce, že tamní zaledkovaná půda není závadná a jediným problémem je, že je jí nadbytek. Takto se mu podařilo přesvědčit asi 15 rodin, většinou z Chaka. Kolonisté ale po špatnou zkušenost s půdou na tomto území odešli z kolonie nadobro, jelikož zde přišli o své úspory.

Argentinská vláda silně omezila dekretem z 20. prosince 1930 přistěhovalectví, ale i tak se snažila podporovat kolonizační projekty, které jí tak dávaly naději na stabilizaci obyvatelstva na venkově. Jelikož sám stát neměl dostatek finančních prostředků na kolonizaci, tak levně prodával nebo zdarma přiděloval pozemky v teritoriích různým soukromým osobám.⁶⁴ Zajímavostí je, že Argentina se ani nesnažila hledat levné pracovní síly ve svých řadách, ale obraceli přímo k evropským státům. To zdůvodňovali přednostním zájmem hlavně o zemědělce, kteří se právě v masovém měřítku nabízeli v jižní a východní Evropě. Po omezení italského vystěhovalectví v roce 1927 to měla být právě Československá republika a Polsko.

Dubovický⁶⁵ také uvádí, že také proto se v roce 1931 obrátili firmy na usazení se v ovocnářské kolonii Delta u Ría de la Plata v provincii Entre Ríos. Nabídka byla, lákavá tím, že tato kolonie byla jen 4 hodiny cesty od Buenos Aires. Zvláštností této kolonie bylo, že veškerá starost se zařizováním a financováním ležela plně jen na bedrech kolonistů, což vyžadovalo již dlouholeté zkušenosti.

S podobným návrhem přišel i podnikatel Pedro Zuckermann, který přímo našemu vyslanectví v Buenos Aires nabídl pozemky, jelikož byl spokojen s naším hospodařením. Tato kolonie byla v Media Aqua v provincii San Juan, která byla zaměřena na řepu.

Dalším příkladem neúspěšné kolonie byla Esther v provincii Santiago del Estero, která stejně jako kolonie Dora připouštěla v důsledku nedostatku vody a zaledkované půdy jen tzv. suché farmaření. Další existující kolonie, kde se usadilo, jen málo našich krajanů

⁶⁴ DUBOVICKÝ, Ivan. *Kolonizační pokusy ...*, str. 212

⁶⁵ Tamtéž, str. 213

byly: La Chiquita, Charatá, Castelli, Florida, Alvear, a mnoho dalších. Některým se dařilo dobře, jindy se vraceli na své původní čakry.

Nutno podotknout, že československé instituce, které se zabývaly problematikou vystěhovalectví, projevovaly zájem o kolonizační návrhy, ale už je nebyli schopné řádně zafinancovat. V tomto finančním ohledu Československá republika zaostávala za státy jako například: Německo, Japonsko, Polsko, Itálie.

Počátkem 20. století vlastnili cizinci v Buenos Aires až dvě třetiny nemovitostí a podobná situace se začala rýsovat i v dalších městech. V Argentině vlastnilo nemovitosti jen 12% rodilých Argentinců. Některá odvětví průmyslu byla plně pod kontrolou cizinců. Jako příklady můžeme uvést: průmysl oděvní, stavební, chemický, výroba nábytku, kovových či uměleckých výrobků. Stejně tak obchod byl také plně v rukou cizinců.⁶⁶

2.3 Období reemigrace

Otázka reemigrace, nebyla žádnou českou zvláštností. Jelikož vystěhovalci emigrovali z náboženských, politických a sociálních důvodů do jiných zemí za lepšími podmínkami a možnostmi obživy, objevovaly se názory, zda je možné člověka, který emigroval a jeho potomky zachránit pro původní jazyk a národnost. Postupem času vyšlo najevo, že nejlépe se odnáródňovali jedinci, kteří byli v průmyslovém a velkoměstském prostředí. V případě vystěhovalectví do Ameriky, se Češi velmi dobře zžili s okolím, a úvahy o reemigraci tedy připadají pouze na české krajany z oblastí na východ od českých zemí. Možnost reemigrace českých vystěhovalců ze zemí na východ a jihovýchod od Československa bylo podmíněna zajištěním vhodných podmínek pro zajištění života a také zajištění pracovních příležitostí, které by byly lepší než v zemích, kde se až dosud krajané zdržovali.⁶⁷

Vznik samostatné Československé republiky podnítil rozsáhlé migrační pohyby. Díky statistickým údajům se Ivanu Dubovickému⁶⁸ podařilo zjistit, že v období mezi 1922-1930 se do Československé republiky vrátilo přes šedesát tisíc osob. Avšak do toho ještě není započítaná nepodchycená reemigrace do roku 1922, a tak se odhaduje na dvě stě tisíc osob, které se vrátili do vlasti.

⁶⁶ DUBOVICKÝ, Ivan. *Formování českého ...*, str. 130

⁶⁷ KOŘALKA, Jiří. *Op. Cit.*, str. 41

⁶⁸ DUBOVICKÝ, Ivan. *Kolonizační pokusy ...*, str. 199

Vysoká reemigrace však vyvolala potřebu stabilizovat především venkovské obyvatelstvo, proto Argentina přistoupila k postupné kolonizaci dosud málo osídlených teritorií na severu, kde nabízela relativně příznivé podmínky. V této době ale zájem českých vystěhovalců mířil zejména na území Spojených států amerických, a protože zatím nebyly obavy, že mu ze strany USA budou kladeny překážky, tak rakouská monarchie varovala před vystěhovalectvím do Jižní Ameriky. Tato situace se však změnila po první světové válce, kdy Spojené státy americké přišly s restriktivními zákony, které přistěhovalectví omezovali.

3 Krajské komunity

Krajané se projevovali zvýšením svého etnického uvědomění, což bylo odrazem v rozvoji jejich spolkové činnosti, v prvních pokusech o výuku mateřského jazyka, či vydávání vlastních časopisů.

První vystěhovalci se soustřeďovali hlavně v Buenos Aires. Zde také docházelo k zakládáním spolků jako Slavia, Dělnický spolek, Československý klub, Tělovýchovná Jednota Sokol. V roce 1907 došlo k vydání prvního krajského časopisu Slavia.⁶⁹

Starší spolky vycházely z principu národního neboli etnického a jejich činnost se orientovala na kulturní rozvoj jednotlivých kolonií jako například: vzdělávací kurzy, školství, zábavná činnost a na posílení tzv. etnického vědomí. Zatímco nově zakládané dělnické spolky se orientovaly na sociální výpomoc a podporu v nezaměstnanosti nebo vyhledávání práce pro nově příchozí krajané. Tento dvojí charakter spolků prohluboval problémy, které nastaly mezi krajané. Když k tomu vezmeme v úvahu i rozpory, které měli mezi sebou vzájemně Češi a Slováci, situace vyústila v nepříjemnou atmosférou a vzájemné osočování. Díky tomuto stavu došlo ke vzniku samostatných slovenských spolků jako například (Slovenský robotnický spolek v Buenos Aires 1926, Slovenský vzdělávací spolek v Sáenz Peña 1929). S tímto samozřejmě souvisel i oddělený vývoj slovenského školství.⁷⁰

Můžeme konstatovat, že nově příchozí krajané v mnohem větší míře přicházeli jednotlivě, tedy bez rodinných příslušníků. Hlavně přicházeli s úmyslem se po několika letech vrátit zpátky do vlasti, proto také neprojevovali sebemenší zájem o společenský život. Jelikož tam přišli jako noví, tak neznali nové prostředí, ve kterém se octili, neznali jazyk a právě proto se obraceli na krajské spolky o pomoc při hledání práce a ubytování.

Díky celé této situaci, tak bylo zapotřebí, aby se vytvořilo jedno krajské centrum, kde by se veškeré tyto aktivity odehrávaly. K tomu došlo v roce 1928 s vytvořením Svazu československých spolků v Argentině. Jeho hlavním úkolem byla ochrana nově příchozích krajanů. Jakmile získal přistěhovalec práci, tak pak proces jeho adaptace probíhal už daleko rychleji. K tomu ho donutili většinou drsné pracovní podmínky a život v dělnických nepříliš lákavých čtvrtích. K tomu jim nepřispěla ani skutečnost, že většinou nechávali výchovu dětí ulici, jelikož oba rodiče museli chodit do práce. Ivan Dubovický k tomu dodává: „*I ženy - krajaneky si musely zvyknout na společnou kuchyň, na vaření*

⁶⁹DUBOVICKÝ, Ivan. *Formování českého...*, str. 133

⁷⁰ Tamtéž, str. 136

v pánvích (*brasero*) s dřevěným uhlím, zapalovaných lojovou svíčkou a rozdmýchávaných vějířem.“⁷¹ Jelikož kamenné uhlí bylo v té době velice drahé a vyžadovalo komíny, které nebyly dostupné v dělnických čtvrtích.

Na venkově byla temnou stránkou samotná příroda, se kterou se museli naši krajané seznámit a naučit se pracovat v nových klimatických poměrech. Docházelo i ke vzájemné migraci uvnitř Argentiny, jelikož někteří jedinci toužili tak silně po půdě, že opouštěli osídlenější kolonie a vydávali hledat volnou půdu do málo probádaných oblastí. Naopak ti, kteří nebyli schopni splácet úroky a splátky z pronájmu půdy z vlastních čaker se tak nechávali najímat jako sezónní dělníci.

Naši krajané se podíleli na vytváření zemědělských kolonií, především v Chacu, Misiones a Formose, kde to byl zpravidla proces spontánní. Vznikly desítky kolonií a téměř v každé se usadilo pár krajanů. Avšak jen v málo krajanských centrech se rozvinula aktivní krajanská činnost.

V etnických míšených koloniích, kterých byla většina, byli naši krajané nutno používat španělštinu jako jazykový prostředek komunikace. Právě z toho důvodu neměli přílišný zájem na vytvoření vlastního krajanského školství. Díky tomu, že v míšených koloniích bylo jen pár našich krajanů, tak docházelo k nepoužívání mateřského jazyka, neexistence jakýchkoliv krajanských aktivit. Výjimkou v tomto byly jen kolonie, které byly silně početné například kolonie Saenz Peña nebo kolonie Las Breñas v Chaku.

Štěpán Zajac,⁷² uvádí, že Argentina byla zemí, kde byla největší koncentrovanost českých a slovenských vystěhovalců v celé Latinské Americe. Ivo Barteček⁷³ odhaduje počet mezi 30 – 40 tisíci krajanů, kteří se rozhodli najít nové štěstí na území Argentiny. Můžeme ale konstatovat, že všichni tito krajané patřili spíše k menším celkům a početně nejslabším, mnohem silnější byli komunity ze strany Itálie nebo Španělska.

⁷¹ DUBOVICKÝ, Ivan. *Formování českého ...*, str. 137

⁷² ZAJAC, Štěpán. *Čeští krajané. Historie a současnost.*

http://www.mzv.cz/buenosaires/cz/vzajemne_vztahy/krajane_v_argentine_paraguayi_a_uruguayi/cesti_krajane_v_argentine_historie_a.html, citováno dne: 12. 10. 2013

⁷³ BARTEČEK, Ivo. *V Argentině žije asi 30 tisíc našich krajanů.*

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/60644-v-argentine-zije-asi-30-tisic-nasich-krajanu-rika-historik-ivo-bartecek/>, citováno dne: 10. 10. 2013

Ve článku Štěpána Zajace,⁷⁴ můžeme vidět, že mezi lety 1922-1937 se do Argentiny vystěhovalo na 28 tisíc krajanů z Československé republiky. Největší skupinou, která se rozhodla emigrovat tak tu tvořili Moraváci z Hodonínska a Uherskohradištska. Za zmínku stojí určitě i skupina českých zemědělců, kteří byli původně v Texasu, ale tam se jim tolik nelíbilo, a proto se vydali do Argentiny, kde začali pěstovat bavlnu a stali tak odborníky na pěstování této strategické plodiny. Jedná o kolonii v Saenz Peña, o které jsem se již zmiňovala. V tabulce, která je uvedena níže můžeme vidět přesná čísla. Tedy v příslušných letech kolik odcházelo mužů a kolik žen.

Tabulka 1:Přehled migrace do Argentiny od roku 1902 do roku 1955⁷⁵

AÑO	VARONES	MUJERES	TOTALES
1902	1	2	3
1905	7	0	7
1906	1	0	1
1908	3	0	3
1910	2	0	2
1911	4	3	7
1913	6	3	9
1917	1	1	2
1919	4	2	6
1920	52	27	79
1921	51	23	74
1922	231	96	327
1923	3316	578	3894
1924	516	305	821
1925	904	516	1420
1926	1785	505	2290
1927	3250	714	3964
1928	2334	698	3032
1929	3345	1026	4371
1930	1796	1083	2879
1931	667	529	1196
1932	293	219	512
1933	39	31	70
1934	0	1	1
1935	26	21	47

⁷⁴ ZAJAC, Štěpán. Op. Cit., citováno dne: 15. 10. 2013

⁷⁵Tamtéž, citováno dne: 15. 10. 2013

AÑO	VARONES	MUJERES	TOTALES
1936	27	28	55
1937	54	42	96
1938	391	345	736
1939	161	169	330
1940	72	42	114
1941	46	36	82
1942	18	14	32
1943	4	5	9
1944	3	4	7
1945	10	7	17
1946	46	35	81
1947	139	119	258
1948	472	461	933
1949	238	229	467
1950	143	122	265
1951	45	38	83
1952	10	6	16
1953	22	28	50
1954	19	26	45
1955	10	21	31
TOTALES	20 564	8 160	28 274

Jak jsem uváděla, česká krajanská komunita v argentinské společnosti nebyla příliš úspěšná, ale je pár jedinců, kteří stojí jistě za zmínku. Mezi ně patří: guvernér provincie Jujuy Guillermo Snopek, který měl díky svému otci český původ. Dále bych zmínila Estanislaa Kocourka, který je představitel moderní architektury v Argentíně a v neposlední řadě je třeba zmínit rodinu Deutschů, kteří jsou majitelé velké letecké společnosti LAPA.⁷⁶

3.1 Krajanské spolky

Co se týká vůbec prvních československých spolků, tak můžeme mluvit o „Slavii“, která byla založena v roce 1903 cestovatelem V. A. Fričem, ševcem Brůhou a dr. Stachem.

⁷⁶ Tamtéž, citováno dne: 15. 10. 2013

Cílem tohoto spolku při zakládání byla hlavně pomoc nově přichozím.⁷⁷ Co je ale důležité, tak že v roce 1906 začala vydávat český časopis, který se jmenoval *Slavia* a vycházel každý měsíc v oblasti Río de la Plata. V článku, který napsal Bohumil Baďura⁷⁸, můžeme dohledat, že současně vycházel ještě jeden časopis, který se jmenoval „Besedy jihoamerických Čechů“, ale o něm bohužel nevíme již více. Mezitím v Buenos Aires byly založeny další spolky a vznikly tyto následující: „Československý klub“ a „Tělocvična jednoty Sokol“. Baďura dodává že: „*Pro mnohé Čechy, Slováky i jiné Slovanů, kteří přijeli do Buenos Aires, byl spolek „Slavia“ prvním rádcem a pomocníkem.*“⁷⁹ Jelikož se do Československa dostávaly jenom falešné zprávy, které se šířily díky různým plavebním společnostem, rozhodli se ve spolcích, že budou krajanům v začátcích nápomocní. Krajanům, kteří dorazili do Buenos Aires a zjistili, že byli napáleni, pomáhali například překládáním různých písemností do španělštiny, pomoci při hledání práce či úschova zavazadel.

Se vznikem krajanských spolků, souviselo i mnoho problémů. Příkladem může být konflikt spolku *Slavia* a spolku *Beseda jihoamerických Čechů*. Zpočátku mezi nimi byla rivalita, ale postupem času se objevovaly tendence ke sjednocování. Ale i při sjednocování spolků vznikl opět problém, tentokrát kvůli názvu. Spolek *Beseda* požadoval, aby *Slavia* přistoupila k *Besedě*, ale to nechtěla *Slavia* akceptovat, a tak zůstaly spolky opět rozdělené až do roku 1908, kdy vznikl spolek Československý klub.⁸⁰

Dalším spolkem, který vznikl, byl spolek „Svobodná Obec“, ale tento spolek trval jen krátce. Pak vznikl spolek „Chudoba Zlámané Lhoty“, který se přejmenoval, jelikož jeho původní název byl „Dobytek“. Mimo Buenos Aires vznikl spolek, který se taktéž jmenoval „*Slavia*“, ale tento byl v Mendoze. Většina spolků, které vznikaly, tak měli stejný nebo podobný cíl. Mezi které patřily například tyto: navázání kontaktů se starou vlastí, odebírání časopisů, založení knihovny, pořádání nejrůznějších společenských zábav, především pomoc lidem, kteří přijeli do Argentiny.

Situace v krajanských spolcích se pak změnila před první světovou válkou, kdy zájem krajanů začal upadat. Ale změna přišla se: „*Ztotožněním se s bojem za národní*

⁷⁷ BAĎURA, Bohumil. *K Historii prvních spolků českých a slovenských vystěhovalců v Argentině*. In: Sborník k problematice dějin imperialismu, svazek 11, vydání první, Praha: Ústav československých dějin ČSAV – oddělení moderních světových dějin, 1981, str. 290

⁷⁸ Tamtéž, str. 291

⁷⁹ Tamtéž, str. 293

⁸⁰ Tamtéž, str. 298

osvobození, což vedlo k oživení práce jak spolku Sokola, tak i Československého klubu a k rozšíření oblasti jejich zájmu na politické problémy. „⁸¹ Později se setkáváme se snahou pomáhat zahraničnímu odboji Čechů a Slováků, o němž přicházeli jednak z Evropy, jednak z USA, z kruhů „Československého národního sdružení.“⁸²

Problémem na začátku byla neschopnost prvních spolků, které velmi těžko překonávaly vnitřní rozpory a nemohli tak zvýšit zájem krajanů o účast v těchto spolcích. Teprve až myšlenka odboji proti útlaků Čechů a Slováků rakousko-uherskou monarchií a ideál československé samostatnosti společně s obavami krajanů o existenci přispělo k oživení činností starších spolků a vedly k založení Českého národního sdružení v Buenos Aires.

V hlavním městě Argentiny, tedy Buenos Aires sídlí tyto spolky: TJ. Sokol, Československý klub Buenos Aires, Klub Komenský ve Villa Devoto. V provincii Buenos Aires se nacházejí tyto krajanské sdružení: TJ. Sokol Villa Dominico, TJ Sokol La Plata, Československé sdružení Avellaneda, Československé sdružení Villa Dominico, Československý sportovní a kulturní klub „Slavia“, Československý domov Berisso, Československý domov Olivos. V provincii Chaco se o krajanskou činnost stará TJ Sokol Presidencia Roque Sáenz Peña, Unión Checoslovaca, Club deportivo Morava.

Štěpán Zajac ve svém článku také uvádí, že: „*Nejvýznamnějším z nich byl od prvopočátku spolek TJ Sokol. Jako první byl z iniciativy třech žižkovských sokolů založen v roce 1908 v hlavním městě Sokol Buenos Aires, známý též jako Sokol San Juan, podle svého sídla v ulici San Juan 782. Kromě tělovýchovné a sportovní činnosti spolek v roce 1916 rozšířil své působení o divadelní představení. Během 1. a 2. světové války spolek inicioval založení celonárodního odbojového hnutí, ke kterému se přihlásila většina tehdejších krajanských sdružení. Již od 20. let byly zakládány další pobočky Sokolu. V provincii Buenos Aires to bylo ve Villa Dominico (jako jediný existuje dodnes), Olivos a La Plata a v provincii Chaco ve městě Presidencia Roque Sáenz Peña.*“⁸³

Štěpán Zajac zmiňuje⁸⁴, že největší procento českého obyvatelstva, které žije v Argentině, tak se nachází v Buenos Aires. Zde také působí nejvíce spolků. Najdeme zde původní spolky, jako byly Sokol a Sparta, ale také i úplně nové sdružení, které se jmenuje

⁸¹ BAĎURA, Bohumil. Op. Cit., str. 303

⁸² Tamtéž, str. 303

⁸³ ZAJAC, Štěpán. Op. Cit., citováno dne: 16. 10. 2013

⁸⁴ Tamtéž, citováno dne: 16. 10. 2013

Český dům, pak taneční soubor Sokol, Kulturní centrum J. A. Komenského a České kulturní centrum. V provincii Chaco, tak ve městě Presidencia Roque Sáenz Peña původní spolek Unión Checoslovaca, a v jeho rámci hudební skupina Malá Strana, taneční soubor Moravanka a ženské sdružení Damas de la Unión Checoslovaca. Ve městě Las Breñas bylo v roce 1990 obnoveno sdružení Colectividad Checa y Eslovaca - La Breñas s tanečním souborem Maminka. V Patagonii v provincii Chubut ve městě Comodoro Rivadavia byl v roce 1994 obnoven krajanský spolek Asociación de Checos y Eslovacos de Comodoro Rivadavia, který v současnosti působí pod názvem Náš domov. V provincii Santa Fé byl ve stejnojmenném hlavním městě založen spolek Centro Checo y Eslovaco de Santa Fé Český dům a ve městě Rosario obnovilo činnost sdružení z 30. let 20. století Asociación Hogar Checoslovaco. V provincii Córdoba založili krajané sdružení ve městě Villa Carlos Paz s názvem Colectividad Checa de Villa Carlos Paz. V provincii Mendoza ve stejnojmenném hlavním městě se obnovil spolek pod novým názvem Casa Checo-Eslovaca de Cuyo.

V současnosti tyto krajanské spolky nevydávají žádné časopisy ani noviny. Jsou omezené jen na společenské a kulturní aktivity. Veškerá jejich činnost je soustředěná pouze na pravidelné návštěvy, jak mezi svými členy, tak i mezi ostatními krajanskými spolky se kterými společně organizují nejrůznější slavnosti a představení. Štěpán Zajac, také uvádí, že: „*Hlavními aktéry jsou potomci původních přistěhovalců druhé či třetí generace, kteří bohužel již většinou nemluví ani nerozumí česky. Po svých předcích však zdědili úctu k lidovým tradicím a hrdost na svůj český a moravský původ.*“⁸⁵

Charakteristikou všech těchto krajanských spolků je to, že nejsou žádným způsobem politicky aktivní. Členové těchto spolků nejsou žádní političtí organizátoři. Dalším charakteristickým rysem je to, že České krajanské spolky byly mnohem tolerantnější než ty slovenské. „*V době rozpadu česko-slovenské federace se slovenské spolky nechaly ovlivňovat separatistickými a nacionalistickými náladami a zájmy své reprezentace, jejíž myšlení zůstalo v historické etapě prvního samostatného tzv. Slovenského štátu; působení slovenských ideologů způsobilo v některých případech přerušení kontaktů mezi českými a slovenskými spolky. Přesto Slováci, kteří byli do té doby členy spolků s převahou českého členstva, v těchto obvykle zůstali. Toto politikaření slovenských nacionalistů v bývalé čs. komunitě je charakteristické pouze pro oblast tzv. Velkého Buenos Aires. V provinciích je situace jiná - zde soužití Čechů a Slováků*

⁸⁵ZAJAC, Štěpán. Op. Cit., citováno dne: 01. 11. 2013

ve společných spolcích nebylo narušeno a ve většině případů reprezentují současné spolky komunitu Čechů i Slováků.“⁸⁶

3.2 Krajské aktivity

Období, které můžeme označit za období největšího rozmachu a rozkvětu krajských aktivit, jsou třicátá a čtyřicátá léta 20. století. V jednotlivých krajských spolcích byly zakládány různé divadelní soubory, dále byly vydávány jednotlivé časopisy a noviny jako na příklad Nová Doba, Tábor, Venkov čáčeňský, a mnoho dalších. Krajská publicistika se začala rozvíjet teprve od roku 1923.⁸⁷ Díky všem těmto okolnostem docházelo i k rozvoji českého jazyka, tak aby se na něj nezapomnělo, dokonce byli z československé republiky vysíláni jednotliví učitelé, kteří měli našim krajanům pomoci.

V současné době začaly být opět zakládány nové krajské spolky anebo dochází k obnovování těch starých po celém území Argentiny. Většinou jde o aktivity potomků původních Čechů a Slováků z druhé a třetí generace. Důvody, proč se krajané rozhodli znovu rozvíjet krajskou činnost jsou různé, ale mezi hlavní určitě patří nostalgie, vzpomínky ale také získání druhého občanství, jelikož po vstupu České republiky do Evropské unie tak se jim otevřely nové pracovní příležitosti v některém ze států Evropské unie. Ale krajané se do vlasti vracejí jen v ojedinělých případech. Je dáno tím, že většina těchto krajanů, kteří se narodili na území České republiky, jsou již v hodně pokročilém věku a jejich děti jsou již prakticky Argentinci a nemluví skoro česky.

Do krajských aktivit můžeme zahrnout kromě tisku, kterému se budeme věnovat v následující kapitole i rádio. Naši krajané mají Radio Cristal, což je vysílání pro Čechy v Argentině. Vysílá se každou sobotu od 10:30 do 11:30 na AM 1290 nebo na internetu. Přípravuje klub Sokol z Villa Dominico. V Chacu ještě existuje Radio Chaco, kde spolek „Bratři všichni“ připravují pořad o České republice. Vysílá se každou sobotu od 13 do 13:30 hod.

3.3 Krajané a jejich odbojová hnutí

Krajské komunity a jejich hnutí po celé Latinské Americe byly velkou součástí zahraničního odboje za první i druhé světové války, kde se staly součástí odbojového proudu a byly předurčeny k pasivní politické roli. Zatímco v první světové válce byly

⁸⁶ ZAJAC, Štěpán. Op. Cit., citováno dne: 01. 11. 2013

⁸⁷ BAŽURA, Bohumil. Op. cit., str. 280

krajanské komunity a osady jedinou oporou zahraničního odboje.⁸⁸ Ve studii Bohumila Baďury⁸⁹ se dozvídáme, že před první světovou válkou čeští a slovenští krajané měli pouze dva krajanské spolky Tělovýchovnou Jednotu Sokol a Československý klub, oba dva byly založeny v roce 1908. V této době se tyto krajanské spolky omezovaly pouze na taneční zábavy, karetní hry, organizaci konferenci a publikaci prvního československého krajanského časopisu. Na začátku první světové války se tyto krajanské spolky potýkaly s bojem o přežití, jelikož se snížil počet členů, neměli ekonomické prostředky na udržení těchto spolků a chyběl zájem krajanů. Válka ale v našich krajanech probudila zájem o znovuzrození, rozšíření těchto krajanských spolků. Tito krajané měli zájem o vytvoření samostatného Československého státu a podporovali je. Cílem Českého národního sdružení bylo pomoci krajanům v boji proti rakousko-uherské monarchii. Její propagandistickou prací bylo šíření letáků, publikace článků v novinách a časopisech, účast na nejrůznějších manifestacích. Prostřednictvím tohoto informovala jihoamerickou veřejnost, především tu argentinskou o československé komunitě a protiharburské orientaci našich krajanů. Pravdou je, že toto vše zabralo a pomohlo Čechům a Slovákům žijícím v Argentině otevřít oči a bojovat za vlast.

Ve druhé světové válce československé krajanské hnutí ztratilo mnoho ze svého charakteru mezi dvěma světovými válkami a tak Československá republika již neměla zájem financovat a dotovat krajanské hnutí. K obnově dochází až kolem roku 1938, kdy dochází k ohrožení Československé republiky nacistickým Německem, a tak se, řada krajanských komunit stala v podstatě jediným kritikem zkreslených informací, které se dostávaly do Latinské Ameriky v podobě novin.

Vlastimil Nálevka⁹⁰ popisuje situaci v Argentině, kde vznikly spory mezi krajanskými spolky. Například majitel vlivného časopisu „Jihoameričan“ uvítal vznik státu, který se zbavil Benešova vlivu. Také komunistický deník „Svornost“ se vyjádřil proti Edvardu Benešovi, ale ten jako jediný odmítl i vznik druhé republiky. Co se týká „Sokola“, tak ten se jako jeden z největších krajanských spolků nedokázal v nové situaci vyjádřit, ale nebyl ani na straně „Jihoameričana“ ani na straně komunistické menšiny.

⁸⁸ NÁLEVKA, Vlastimil. *Krajanské hnutí v Latinské Americe v letech druhé světové války* In: Češi v cizině 8, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1995, str. 36

⁸⁹ BAĐURA, Bohumil. *Los Checoslovacos en Argentina durante la primera guerra mundial*. In: Ibero-Americana Pragensia 23/1989, Praha: Karolinum, 1989, 213-237

⁹⁰ Tamtéž, str. 37

Vše se ale hodně změnilo po březnu v roce 1939, kdy došlo k vytvoření Československé národní rady v Chicagu, které udalo směr i krajanským hnutím v Latinské Americe. Všechny krajanské spolky, tedy kromě těch slovenských a kromě uskupení kolem „Jihoameričana“ odmítly vytvoření protektorátu. Po celé Latinské Americe došlo k protestování mezi krajanskými organizacemi proti vydání československých zastupitelských úřadů do rukou Němců. K tomuto protestování došlo hlavně v Mexiku, Argentině, Brazílii, Chile, Peru a ve Venezuele.⁹¹

Krajanská organizace „Sokol“ se snažila v té době o sjednocení krajanských spolků v Argentině. V dubnu roku 1939 svolali jeho zástupci valnou hromadu buenosaireských spolků a ta rozhodla vytvořit krajanskou federaci nazvanou „Československé Sjednocení“. Federace zpočátku sdružovala pouze venkovské spolky, ale podle seznamu Ministerstva zahraničních věcí z února 1945 tvořilo Československé Sjednocení 21 spolků.⁹² Tím pádem došlo k vytvoření československé největší krajanské kolonie, která by mohla mít značný dosah i v dalších československých osadách, ale nestalo se tomu tak díky rozsáhlým sporům uvnitř Československého Sjednocení.

Z osobních sporů vyrůstaly odmítavé názory proti jednotlivým představitelům zahraničního odboje, což nepřispívalo nikomu. Díky „novousedlíkům“, kteří emigrovali většinou z politických nebo rasových důvodů, došlo k velké emigrační vlně obzvláště po roce 1940. Například do Argentiny se tak dostalo na 5 000 uprchlíků z Evropy, do Chile 100 a do Peru 50.⁹³ Tito „novousedlíci“ byli oproti „starousedlíkům“ daleko více svázáni s okupovanou vlastí a nikdy nepřestávali doufat v návrat. Na druhou stranu občas neodhadli konkrétní politické podmínky v dané zemi v Latinské Americe, kvůli čemuž došlo občas k problémům a následně tak vznikaly spory mezi „novousedlíkama“ a „starousedlíkama“.

Ale přes tyto všechny potíže a problémy to byli právě „novousedlíci“, kteří byli největšími iniciátory organizačního i částečně politického sjednocení krajanů, zvláště tam, kde neexistovaly exilové organizace. Nálevka⁹⁴ zjistil, že takto například vznikla v roce 1940 „Československá mexická asociace“, v roce 1941 vzniká i „Československý kroužek

⁹¹ NÁLEVKA, Vlastimil. Op. Cit., str. 37

⁹² Tamtéž, str. 37

⁹³ Tamtéž, str. 38

⁹⁴ Tamtéž, str. 38

v La Pazu“ a totéž i v Caracasu a i „Československé národní sdružení v Santiagu de Chile“.

Na závěr této kapitoly můžeme říci, že krajanské hnutí v Latinské Americe v letech druhé světové války aktivizovalo tamní Čechoslováky ve prospěch osvobozenického zápasu. Hlavně vytvářelo zázemí pro diplomatické akce exilové vlády, především pro obnovení diplomatických styků s jihoamerickými republikami, organizovalo četné solidární akce – od světových či kulturních aktivit po hojné finanční sbírky.

4 Krajský tisk

V této kapitole bych se chtěla věnovat periodikům, které vycházely v Argentině v českém jazyce. Vznik a rozvoj českých periodik v zahraničí souvisel se sociálním a politickým útlakem českého národa. Veškeré noviny a časopisy byly hlavními projevy, aby ostatní krajané utužili soudržnost a hlavní znaky české národnosti.

Anežka Baďurová⁹⁵ se ve svém článku zabývá rozvojem krajského tisku obecně v celé Latinské Americe. Je důležité zmínit fakt, že za vývoj krajského tisku může hlavně Argentina a Brazílie, jelikož se tam nacházelo největší procento našich krajanů. Jedná se hlavně o města jako São Paulo a Buenos Aires, kde byla největší koncentrace našich vystěhovalců. V São Paulu došlo ke vzniku krajského spolku Slavia, který začal zvažovat možnost publikovat časopisy v rodném jazyce.

První časopis, který vznikl v Latinské Americe, byl časopis Slavia, který se poprvé objevil v listopadu roku 1902. Jeho oficiální název zněl „Slavia. Orgán Čechů v Brazílii“. Co se týká Argentiny, tak se v roce 1907 Češi, žijící v Buenos Aires se rozhodli založit jejich vlastní časopis. Jmenoval se také Slavia a první číslo vyšlo 1. května roku 1907.⁹⁶ Dále se v roce 1907 publikoval v Buenos Aires další časopis, který se jmenoval Besedy jihoamerických Čechů. Jelikož časopis Slavia hned v roce 1907 zmizel, tak díky našemu krajanovi Benediktovi Kociánovi začal vycházet Argentinský týdeník v roce 1910. Ale tento deník byl vydán pouze šestkrát a vznikl poté v roce 1923, kde již vycházel s větší pravidelností.

Bohužel postupem doby se všechny krajské aktivity neustále snižovaly. Vše se změnilo s první světovou válkou, kdy Československý klub společně s krajským spolkem Sokol přispěly k založení Českého národního sdružení, které bylo založeno dne 24. února roku 1917. Cílem tohoto sdružení bylo přispět k podpoře k boji Čechů a Slováků a vytvoření vlastního státu. Propaganda tohoto sdružení se objevovala v argentinském národním tisku La Nación, kde se objevovaly sloupky ohledně československých imigrantů v Argentině. Od roku 1923 docházelo k rozvoji krajského tisku v Argentině a vznikly nové časopisy, které zmiňuji níže.

⁹⁵ BAĎUROVÁ, Anežka. *Comienzos de la historia de las revistas de compatriotas checoslovacos en América Latina, 1902-1923* in: *Ibero-americana pragensia*, XVII, Praha: Karolinum, 1983, str. 279

⁹⁶ Tamtéž, str. 284

4.1 Jihoamerický Čechoslovák

Tento časopis byl poprvé vydán v září roku 1923. Jeho podtitulek zněl: „Jediný československý list na jihu Ameriky. Primer periodico independiente checoslovaco en Sud America“. Obsahoval 4 strany. V roce 1924 zanikl a místo něj vznikl časopis s názvem „Jihoameričan“. Byl to týdeník a obsahoval již 8 stránek. Tento časopis přinášel politické zprávy z Argentiny, z Československa, krajanské zprávy, českou beletrii, která byla přeložena a objevovaly se i zprávy od místních autorů⁹⁷.

4.2 Československý vlastenec

Byl to levicově orientovaný časopis České a Slovenské kolonie v Argentině. Redaktoři tohoto časopisu byli: Štefan Kusenda, Oldřich Paseka, dále v tomto časopise působil i Ondřej Pták a Jan Večeřa.⁹⁸

Tento časopis byl rozdělen na následující rubriky: Zprávy z ČSR a Zprávy z Ciziny, kde přinášel informace ohledně politických zpráv. Dále se věnoval informacím ohledně krajanských spolků, ale tyto krajanské zprávy postupem času ubývají. Československý vlastenec měl rubriku, která se jmenovala Dětem a četba na pokračování. Tento časopis vycházel nepravidelně, někdy čtrnáctidenně a někdy měsíčně. Veškeré zprávy byly psány v češtině, slovenštině a některé zprávy se objevovaly i ve španělštině.

4.3 Československý zpravodaj

Tento časopis vycházel 2 x měsíčně. Jeho rubriky byly následující: zprávy Československé tiskové kanceláře a československého vyslanectví, zprávy z krajanských spolků.⁹⁹ Bohužel zde neznáme jméno vydavatele ani redaktora. Zprávy zde byly psány v češtině, slovenštině, i ve španělštině.

4.4 Nová Doba

Tento časopis, kterému se budeme podrobněji věnovat i následující kapitole, je známý tím, že několikrát měnil svůj název. V roce 1931 zněl jeho podtitulek Nezávislý

⁹⁷ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku 1938*, Praha: Národní knihovna, 1958, str. 15

⁹⁸FORMANOVÁ Lucie, GRUNTORÁD Jiří, PŘIBÁŇ Michal. *Exilová periodika (Katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945*, Praha: Ježek, 1999, strana 15

⁹⁹ Tamtéž, str. 15

československý časopis v Jižní Americe, v roce 1932 již byl přejmenován na Časopis hájící zájmy československé kolonie v Jižní Americe, a od roku 1948 to již byla La Voz Checoslovaca de Sud America a poslední změna, o které víme je z roku 1957, kdy podtitulek zněl následovně: Registro Nacional de la Propiedad Intelectual.¹⁰⁰

Novou Dobu redigoval její spoluzakladatel Josef Kotas, dále s ním spolupracovali Rudolf Knaibl a Karel Novotný, o stránku grafickou se staral Julius Glassman. Nová Doba se soustředila především na krajanů, kteří žili v Argentině a byla rozdělena na následující rubrik: Místní zprávy, Zprávy z Československa, Zprávy z Celého světa, Z Naší kolonie a další. Těmto rubrikám se budeme věnovat podrobněji v následující kapitole.

První číslo vyšlo 31. srpna roku 1931. Tento časopis vycházel ze začátku týdně, poté od roku 1932 jako čtrnáctideník a od roku 1948 měsíčně. Zpočátku Nová Doba obsahovala pouze 4 listy, ale od roku 1935 již měla 6 listů.

4.5 Velehrad – Alcazar

Tento časopis začal vycházet ve 40. letech 20. století. Obsahoval rubriky jako Hlídka včelařská, Román na pokračování, Dětský koutek, Redakční šotek, kde se objevovaly vtipy. V tomto časopise dále objevovaly i náboženské texty, zprávy z domova a nebo československého vyslanectví, z krajanských spolků, atd.

4.6 Venkov čakeňský

Tento časopis se věnoval krajanům, kteří žili na území provincie Chaca. Začal vycházet v roce 1933 a vycházel v nepravidelných intervalech po deseti dnech až po měsíci. Venkov čakeňský stejně jako ostatní časopisy přinášel zprávy z domova a od února roku 1948 měl novou rubriku, kde se objevovaly dopisy reemigrantů z Československa.

4.7 Ostatní

Existoval časopis, který se jmenoval „Dělnické listy“, což byl týdeník, který vycházel od roku 1926. Ve třicátých letech 20. století v Argentině vycházely ještě časopisy jako „Obrana“ a „Svornost“. Oba dva tyto časopisy vycházely jednou za čtrnáct dní. V roce 1938 se objevil i časopis „Vlastenec“.

¹⁰⁰ FORMANOVÁ, GRUNTORÁD, PŘIBÁŇ – Op. Cit., str. 16

Dále vycházely ještě časopisy jako „Rozhled“, což je časopis, který se orientoval na politiku londýnského Českého národního výboru gen. Lva Prchaly.¹⁰¹ Začal vycházet v roce 1950. Dále můžeme zmínit ještě časopis „Tábor“, který přinášel politické zprávy a informace o krajanech. V Argentině ještě existovala tisková služba „Ústředí Čechů a Slováků“. Tento časopis, který začal vycházet až od roku 1949, přinášel informace z domova, ze světa i z exilu, také se objevovaly články k jubileím významných událostí.

¹⁰¹ Tamtéž, strana 16

5 Nová doba

Časopis Nová Doba byl čtrnáctideník. Vycházel vždy 15. a 30. v měsíci. Jeho oficiální název zněl Nová Doba s podtitulkem: El mas popular organo de los checos y eslovacos en la America del Sud, dále pod tímto názvem bylo ještě doplněno v informacích o tomto časopise Nezávislý československý časopis v Jižní Americe.

Tento čtrnáctideník bylo možno předplácet buďto na půl roku za 1 peso, na rok za 2 pesa anebo pro cizinu na rok 3 pesa. Cena tohoto periodika byla stejná od roku 1934 až do 1938.

Každé číslo, které vyšlo v roce 1934, obsahovalo pouze 4 strany, které obsahovaly články, beletrie a hlavně reklamy a inzeráty. Od roku 1935 se obsah tohoto časopisu rozšířil na 6 stran. Toto periodikum vydával tiskový kroužek. Ředitelem byl José Kotas. Redakce tohoto čtrnáctideníku sídlila na adrese: 25 de mayo 293, Buenos Aires. Tato adresa zůstala nezměněna do roku 1938, protože redakce se nacházela stále na stejné adrese.

Tento časopis byl rozdělen do několika sekcí. Objevovaly se články o ekonomice, články hospodářské, sociální, i politické, které popisovaly danou situaci jak v rodné vlasti, tak v Argentině. V každém čísle se objevovaly také články z celého světa, aby naši krajané měli zprostředkované informace o světě v jejich rodném jazyce.

Součástí každého čísla časopisu byla rozsáhlá rubrika „Z naší kolonie“, kde byly stručné zprávy ohledně situace o našich krajanech v koloniích, kde se naši vystěhovalci sdružovali či pozvánky na různé krajanské akce. Každé číslo obsahovalo také rubriku, která se nazývala „Zpráva z valné hromady československého Národního sdružení v Avellaneda“ s popisem jednotlivých bodů valné hromady a obecných informací o valné hromadě.

Nedílnou součástí každého vydání byly také nejrůznější blahopřání k sňatku, narozeninám, výročí, poděkování různého typu či také sekce „hledáme“, kde byly inzeráty na příjem zaměstnanců. V každém čísle byl rovněž nekrolog, kde se oznamovalo úmrtí některého z našich krajanů či krajanek. Další důležitou částí byla pátrání po pohřešovaných osobách, kde byla vytištěna i fotografie a stručný příběh o jejich životě.

Nezbytnou částí periodika byly reklamy a inzerce, věnované například šití obleků, plesových a odpoledních šatů či inzerce jednotlivých klinik specialistů. Často byly v časopise obsaženy informace ohledně nakažlivých nemocí jako syfilis a kapavka. Své inzeráty zde vystavovali také banky a záložny. Vyčíst se zde daly i různé typy jak

ušetřit peníze nebo jak peníze co nejvýhodněji poslat příbuzným do vlasti. V prvním a posledním čísle každého roku byly informace z Československého národního sdružení z Avellanedy ohledně celkových příjmů a výdajů za celý rok. V prvním čísle byly plánované příjmy a výdaje a v posledním čísle pak skutečné čerpání tohoto rozpočtu. Do příjmu tohoto krajanského sdružení patřily například: jednotlivé členské příspěvky, výtěžek z divadelních představení, různé dary, cestovné, podíly. Do výdajů patřily výdeje na školu, spolkové výdaje, divadla, noviny, knihovna, práce, nadílku a štědrý den, osvětlení a čištění ulice, stavební materiály a mnoho dalších.

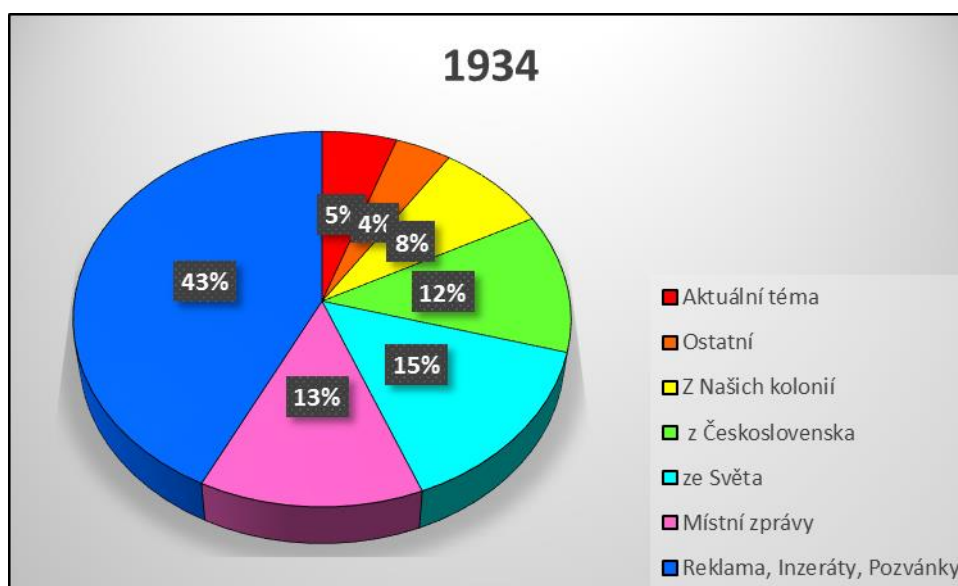
Tento časopis byl k dispozici v prodeji v Argentině, kde se soustřeďovaly naše krajanské spolky. Lidé si mohli zakoupit jednak ve Veronice, v Berisso, ve Villa Dominico, v Chacu, v Buenos Aires. Všechna tato prodejní místa byla sídlem jednotlivých krajanských spolků.

Texty tohoto časopisu jsou všechny psány v češtině. Cílem Nové Doby jsou lidé, kteří umí číst česky. Výjimečně se objevil článek psaný ve slovenštině, ale těchto článků se vyskytovalo velmi málo. Ve španělštině byly psány pouze názvy ulic, bank, různých institucí a pochopitelně jména. Co se týká jazykového vývoje, tak mezi lety 1934-1938 jsem nezaznamenala žádnou jazykovou odchylku. Magazín je psán pěknou, srozumitelnou, moderní a spisovnou češtinou. Objevují se pouze tvary, kde je záměrně zaměňováno písmeno „Z“ za „S“ například ve slovech universitní, president.

V letech 1934-1938 se grafická stránka časopisu Nová Doba vůbec nezměnila. Logo názvu zůstalo pořád stejné, nezměnil se ani typ písma a umístění jednotlivých rubrik si zachovalo po celou dobu také svůj řád.

6 Jednotlivé rubriky

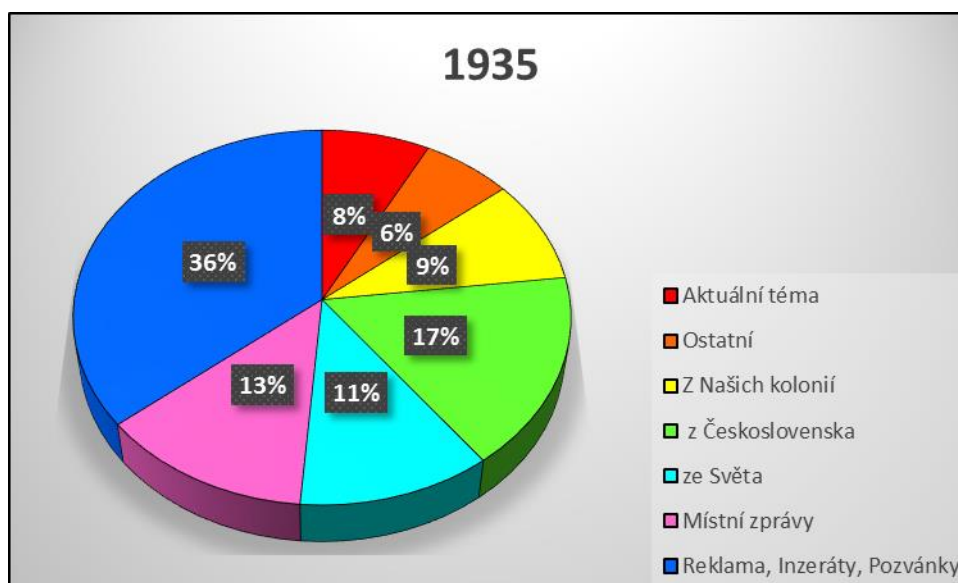
Pro potřeby této práce jsem měla využít časopis Nová Doba, který jsme měli získat od majitelů v Argentině. Bohužel se to nepovedlo, a tak mi musel posloužit časopis, který je dostupný v Náprstkovém muzeu v Praze. K dispozici byl tento magazín v letech 1934-1938, tudíž i můj výzkum je omezen na tuto dobu. Rubriky jsem podle tematického obsahu sama rozdělila na tyto: Z Naší kolonie, Valné hromady, Místní zprávy, Ze Světa, z Československa a jako poslední skupinu rubrik jsem vyčlenila Aktuální téma, kterému se noviny vždy v jednotlivém čísle věnovali. Nyní už podrobněji k jednotlivým rubrikám.

Obrázek 1: Struktura jednotlivých rubrik v roce 1934

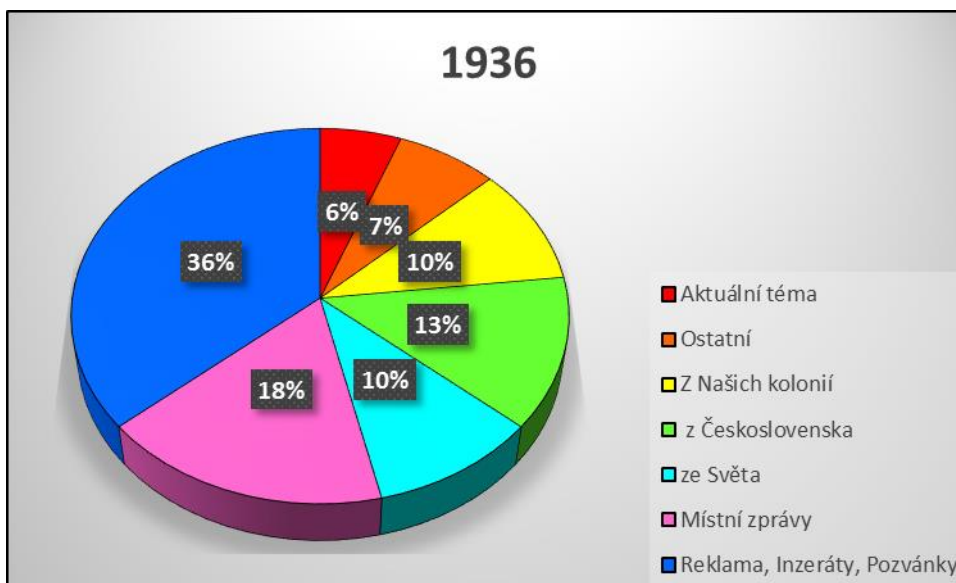
V roce 1934 časopis Nová Doba obsahoval pouze 4 strany. Ve výše uvedeném grafu znázorňuji průměrnou strukturu časopisu za celý rok 1934. Je zajímavé, že z tak malého počtu stránek nejvíce prostoru zaujímají reklamy, inzeráty a pozvánky. Tvoří tak 43% z celého časopisu. Je také důležité zmínit fakt, že některé reklamy byly většího formátu.

Ostatní rubriky zaujímali znatelně méně prostoru, pro představu to byly většinou 3 nebo 4 články. Aktuální téma zabíralo pouze 5% z celkého rozsahu. Důvodem bude fakt, že v té době krajané více řešili situaci v Argentině, zprávy z Československa či ze světa

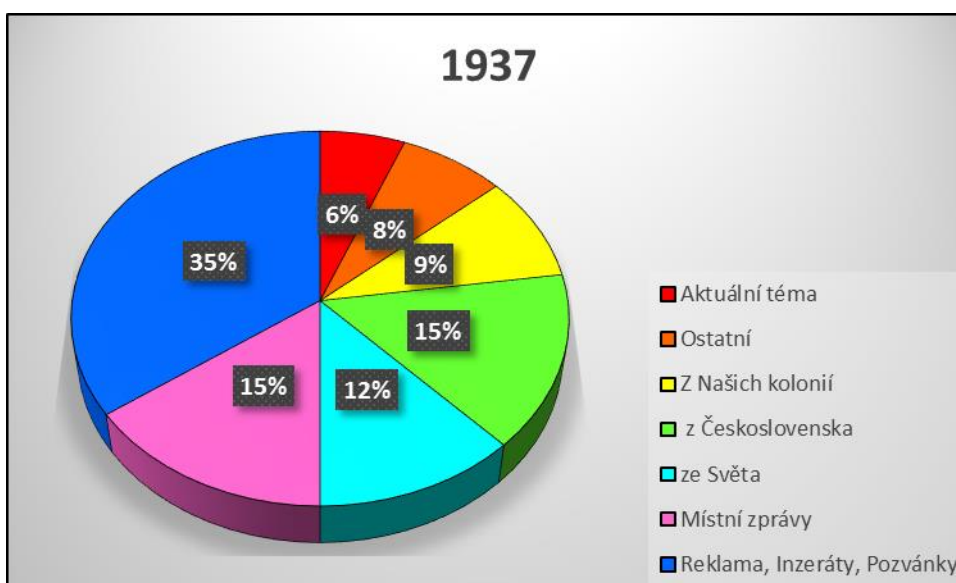
Obrázek 2: Struktura jednotlivých rubrik v roce 1935

V roce 1935 přichází změna a jak je grafu patrné, rozloha reklam se snížila a již zaujímala pouze 36% z celého časopisu. V tomto roce již noviny obsahovaly 6 stran. Bylo zde tedy více textů, článků než reklam, inzerátů a pozvánek. Rubrika z Našich kolonií v letech 1934-1938 byla souměrná po celou dobu, kdy jsem měla časopis k dispozici. Je to dáno tím, že se v rubrice střídaly zprávy z jednotlivých kolonií, kde naši krajané žili. A to z toho důvodu, že časopis vycházel jednou za čtrnáct dní a v koloniích se neudálo tolik věcí, o kterých by bylo třeba psát.

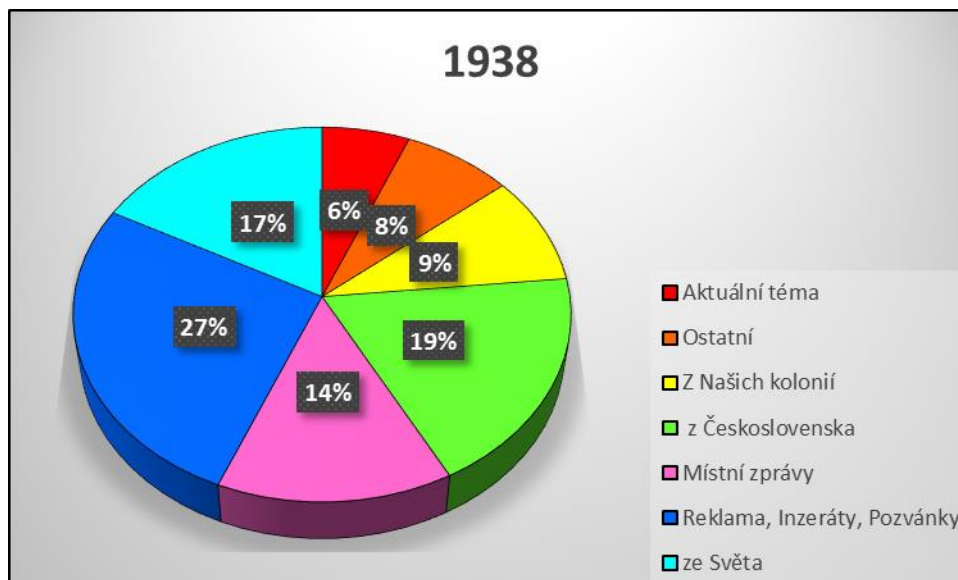
Obrázek 3: Struktura jednotlivých rubrik v roce 1936

Struktura jednotlivých rubrik v roce 1936 nezaznamenala žádnou radikální změnu. Na grafu vidíme, že reklama, inzeráty a pozvánky zaujímají 36 % obsahu, stejně jako v roce předešlém. Naopak aktuální téma má nejméně zaujatého prostoru ze všech rubrik. V průměru za celý rok to byly většinou 3 nebo 4 články v celém časopise. Rubrika ostatní se rozrostla o povídky a romány na pokračování. V tomto roce druhé místo zaujímají místní zprávy, kde se řešila situace v Argentině jako například úroda.

Obrázek 4: Struktura jednotlivých rubrik v roce 1937

V grafu pro rok 1937 můžeme vidět, že reklama, inzeráty a pozvánky zaujímají stále méně prostoru časopisu. Vyrovnané, co se rozsahu týče, jsou rubriky jako zprávy ze světa, z Československa a místní zprávy, což je přirozeně dáno politickou situací, která v té době panovala v Evropě.

Obrázek 5: Struktura jednotlivých rubrik v roce 1938

Rok 1938 znamená velkou změnu ve struktuře rozložení rubrik v časopise Nová Doba. Nesmíme zapomenout na to, že tento časopis obsahoval 6 stran a reklamy, pozvánky, inzeráty svůj rozsah opravdu markantně snížily. Když si porovnáme grafy struktury jednotlivých rubrik od roku 1934 do roku 1938, tak vidíme, že postupem doby v časopise bylo více textů a článků než reklam, inzerátů a pozvánek. Rubriky jako zprávy ze světa, z Našich kolonií, z Československa mají větší prostor a to znamená i více článků. Zpočátku tyto články byly velmi stručné, pozaději začali být velice obsáhlé. V následující podkapitole si probereme jednotlivé rubriky.

6.1 Z Naší Kolonie

Tato rubrika byla součástí každého čísla časopisu, které vycházel. V této části časopisu se objevovaly zprávy ohledně našich krajanů v Argentině z jednotlivých kolonií, které byly po Argentině a kde se sdružovali naši krajané.

Na úvod této rubriky se vždy objevila velmi krátká a stručná zpráva. Většinou se jednalo o pozvánku na divadelní přestavení nebo se také velice často jednalo o nejrůznější upozornění. Jako příklad může sloužit upozornění, že se začne s výukou mateřského jazyka, a aby rodičové posílali své děti do této školy. Výuka tohoto jazyka

probíhala jak v češtině, tak i ve slovenštině. Jiným příkladem může být krátké upozornění na to, že členové spolku obdrželi naučné knihy a že budou dostupné ve spolkové knihovně. Tyto knihy zasílaly většinou spřátelené spolky v Československé republice například Spolek „Komenský“ v Praze prostřednictvím československého vyslanectví v Buenos Aires. Povětšinou tyto zprávy sloužily jen k propagaci určité kulturní události, aby přišlo co nejvíce lidí a přinesli s sebou co nejvíce darů. Tyto pozvánky se opakovaly neustále a často se k nim připojovala poděkování za různé dary.

Dále se tato rubrika rozčleňovala dle územního rozdělení. Každá kolonie v Argentině, kde se soustřeďovali naši krajané, měla určitý svůj podíl na interpretování nejrůznějších novinek, oznámení, událostí, které se za tu dobu co se vydává, stalo. Vzhledem k tomu, že tento časopis vycházel co 14 dní, tak se někdy stalo, že se v každém čísle neobjeví všechny kolonie, jelikož se zrovna nic důležitého nestalo a nebylo nic, co by bylo třeba v časopise zveřejnit. Pravidelně se objevovaly zprávy z Avellanedy, z Chaca, z Villa Devoto, z Villa Dominico, z Berisso a z Buenos Aires. S menší pravidelností se dozvídáme o novinkách z Córdoby, z Rosaria, z Comodoro Rivadavia.

6.1.1 Z Avellaneda

Pro představu, kde je tato provincie umístěna, si můžeme říci, že Avellaneda je přístavní město ležící u Buenos Aires. V této provincii byl situován československý krajský spolek, který se jmenuje *Československé národní sdružení v Avellaneda*.

V rubrice z Avellaneda se objevovaly krátké stručné zprávy o novinkách, které proběhly nebo teprve proběhnou v kolonii. Většinou se jednalo o změnu adresy například, kde se nachází sídlo Československého národní sdružení, aby lidé zasílali správně tiskopisy a dopisy. Díky této rubrice jsme se dozvěděli, že toto sdružení obdrželo v roce 1934 od Ministerstva školství a Národní osvěty mimořádnou výpomoc ve prospěch místní školy ve výši 2 000 Kč, což v té době bylo asi 378 pesos. Tato částka byla v hotovosti vyplacena na československém vyslanectví. Díky těmto mimořádným příjmům mohlo toto sdružení začít s pravidelnou výukou, která probíhala každou neděli od 9 do 12 hodin.

Velmi často se objevovaly i krátké a velmi stručné pozvánky například takto: „*Čsl. Národní Sdružení v Avellaneda pořádá dne 2. června t. r. v obvyklých místnostech*

na ul. Cne. Murgiendo 2138, Val. Alsina Zábavní večírek, na který se uctivě zve celá krajanská veřejnost. ¹⁰²

Vždy když se pořádal nějaký zábavný večírek, tak v časopise v čísle, které vycházelo před touto zábavou, proběhne pozvánka na tu konkrétní událost. V čísle následujícím, tedy po určité události se vždy rozebírá, jak celá zábava probíhala, která kapela tam hrála a kdo daroval jaké dary a v jaké výši. Součástí každé zábavy nebo divadelního představení byly vždy nějaké dary, které jim přispívaly na živobytí toho určitého spolku. Většinou se darovali peníze průměrně od 0,50 do 10 pesos. Občas se stalo, že někdo daroval knihu do spolkové knihovny.

Toto sdružení si také velmi potrpělo na uctívání památky zesnulých, kteří pro československou zemi něco znamenali. Například: upálení Mistra Jana Husa. Součástí těchto sešlostí bývala divadelní představení či proslov, kde se zmiňovali o životě mistra Jana Husa, o jeho učení a nakonec i jeho smrti. Další pravidelnou událostí byla, každoroční oslava narozenin T. G. Masaryka. Dovolím si uvést několik konkrétních příkladů pro představu, jak takové zprávy vypadaly:

„Čsl. Národní Sdružení Avellaneda pořádá v úterý 25. května t. r. ve spolkové místnosti na ul. Choele – Choel 2048 Den Matek s pěkným programem, který řídí pan učitel. Začátek v 16. hodin. V případě nepříznivého počasí se oslava odloží na neděli 30. května. Též děkujeme kr. Josefu Kopákovi za darované čtyři knihy pro naši knihovnu, která se slibně rozvíjí. ¹⁰³

„Krajanům A. Laurenčíkovi a J. Řepečkému, kteří před časem byli smrtelně raněni a jsou nyní již, mimo nebezpečí přejeme brzkého uzdravení a návrat do našeho středu. ¹⁰⁴

„V neděli odpoledne 20. listopadu, pořádala se slavnost ukončení školního roku na zdejší čsl. doplňovací škole presidenta Masaryka a zároveň byla provedena výstavka žákovských prací. ¹⁰⁵

¹⁰² Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie*. 4. ročník, vydání: 30. května 1934, str. 1

¹⁰³ NOVÁK, M. - jednatel Československého Národního Sdružení v Avellaneda. Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie*, ročník 7, 15. května 1937, str. 2

¹⁰⁴ Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie*, ročník 7, 15. srpna 1937, str. 1

¹⁰⁵ BOBALÍK, Jan. Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie*, ročník 8, 30. listopadu 1938, str. 2

6.1.2 z Berisso

Berisso je lokalita v provincii Buenos Aires, kde se nacházelo Československé národní sdružení v Berisso. V těchto zprávách se vesměs opakovala stejná oznámení jako v jiných sdruženích. Většinou se jednalo o změnu adresy, kam zasílat dopisy a tiskoviny, aby je krajané nezasílali na soukromé adresy jednatelů tohoto sdružení, nýbrž přímo na adresu, kde sídlí toto národní sdružení. Z časopisu jsem rovněž zjistila, že dne 29. července roku 1934 došlo ke změně názvu spolku na Československý klub v Berisso. Rozhodnutí bylo učiněno na hromadné schůzi za účelem, aby neutrální název spolku, vůči československým členům umožnil svornější spolupráci všech krajanů v Berisso.

Toto sdružení také využívali tohoto prostoru v časopise pro vyhledávání a najímání pracovních sil. Například v roce 1934 společnost Frigorífico Armour y Swift přijímala personál. V inzerátu se avizovaly šestihodinové noční směny. Také v Riu Santiagu byly vyhledávání v té době nádeníci na výstavbu nového kanálu. Zde byla pracovní směna na 5 hodin denně a platilo se 2.50 pesa a navíc byl k tomu i oběd. Úřady se snažili tímto způsobem snížit nezaměstnanost.

Jelikož peníze byly problémem v každém československém sdružení po celé Argentíně i zde do Berisso v roce 1934 přišla podpora od ministerstva školství a národní osvěty v Praze na stavbu školu ve výši 937 pesos. Z těchto peněz byl zakoupen pozemek na stavbu školy.

Samozřejmostí byly také pořádání nejrůznějších divadelních představení, jelikož toto sdružení vlastnilo svůj divadelní kroužek. Po divadelním představení následovala taneční zábava. Vstup byl dobrovolný.

Rovněž se zde objevovaly zprávy o narození potomků. Příkladem může být následující oznámení:

„Do rodiny krajana našeho spolupracovníka Václava Hájka přilítla vrána a zanechala pěknou holčičku. Šťastnému otci blahopřejeme.“¹⁰⁶

„První čl. škola v Berisso pořádala 23. ledna první divadelní představení v novém roce, které se nadmíru vydařilo jak po stránce umělecké, tak i hmotné. Divadlo zanechalo v návštěvnicích velmi dobrý dojem a výkony ochotníků byly odměňovány bouřlivým potleskem.“¹⁰⁷

¹⁰⁶ Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie*, ročník 4, 30. července 1934, str. 1

¹⁰⁷ Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie*, ročník 7, 15. února 1937, str. 1

6.1.3 Buenos Aires

V Buenos Aires působily například krajaňské spolky Slovenský spolok, Tělovýchovná jednota Sokol, Československý klub a spolek Komenský. Příspěvky do tohoto časopisu se střídaly dle toho, jaký spolek právě vykonával aktivitu. Objevovaly se zde opět pozvánky na kulturní události například pozvánka na oslavu narozenin T. G. Masaryka nebo na vinobraní, které místní spolky pořádaly. Vstup byl opět dobrovolný, s tím, že se počítalo, že krajaňé přinesou dary.

Československý klub v Buenos Aires také oslavoval argentinský národní svátek, který v tomto časopisu je označen jako „ 25 de mayo neboli revolución de mayo“ což znamená oslavu výročí ustanovení první nezávislé vlády v Buenos Aires.¹⁰⁸ Programem této akce byl proslov o významu tohoto data, argentinská státní hymna a poté většinou následovali hudební představení. Tento spolek to dodržoval každý rok, tedy od roku 1934-1938, kdy jsem měla k dispozici Novou Dobu.

Tyto spolky často také zdůrazňovali, hlavně pak spolek Československá Jednota, aby krajaňé nebyli lhostejní k těmto spolkům. Informuje, že všichni členové se skládají z příslušníků Československé republiky bez náboženských a politických názorů. Členem může být každý, který je příslušníkem Československé republiky a zaplatí 1 peso jako zápisné a měsíčně bude přispívat dobrovolným příspěvkem. Pokud naši krajaňé splnili všechny tyto podmínky a zaplatili všechny příspěvky řádně, tak měli v případě onemocnění nárok na lékařské ošetření zdarma.¹⁰⁹

Také bylo zvyklostí, že pokud někdo velmi dobře propaguje spolek, tak se mu dostane náležitého poděkování formou čestného členství, tak jako se poštěstilo panu Janu Kutňákovi: „ *Spolek Komenský udělil kr. Janu Kutňákovi v Praze, dopisovateli Nové Doby, čestné členství za propagování spolku Komenský a celé naší kolonie v Československu.*“¹¹⁰

6.1.4 Villa Devoto

Tato provincie leží rovněž v blízkosti Buenos Aires. Do této oblasti spadal krajaňský spolek Komenský. Tento spolek se potýkal po celou dobu s jedním problémem a tím byla výstavba československé školy ve Villa Devoto, jelikož se tento spolek potýkal

¹⁰⁸ Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie*, ročník 4, 15. května 1934, str. 1

¹⁰⁹ Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie* ročník 8, 15. června 1938, str. 1

¹¹⁰ ZEMEK, Karel. Jednatel spolku Komenský v Buenos Aires, Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie*, ročník 7, 15. května 1937, str. 1

s nedostatkem financí. Neuvědomili si, že založit školu je snadné, postavit ji už je horší, ale ta nejtěžší část je udržovat ji. Peníze na školu našetřili z pořádání kulturních akcí, krajané se podíleli na stavbě školy zdarma. Jenže škola byla delší dobu nedostavěná, protože došly peníze. Aby škola nemusela do veřejné dražby, tak na školním pozemku museli zařídit něco, co by jim přinášely příjmy. Výsledkem toho byla postavená kuželna, ale i s výčepem, proti čemuž se krajané ohrazovali.

6.1.5 Villa Dominico

Tato oblast se nachází v přímo provincii Buenos Aires. Zdejší osada je rozdělena na dvě části a to sice východní a západní. Československá kolonie se nacházela v té východní části. Nacházely se zde spolky Československé sdružení a Tělovýchovná jednota Sokol. Tato sdružení se také jako všechna ostatní podílela na přípravě různých kulturních událostí. Využívali prostoru v časopise k nejrůznějším typům poděkování jako například:

„Čsl. sdružení děkuje kr. F. Kusinkovi za bezplatně provedenou práci elektrického zařízení.“¹¹¹

Většinou, když probíhaly oslavy, divadelní představení a podobné kulturní akce, tak Československé sdružení spolupracovalo s Tělovýchovnou jednotou Sokol a společně danou akci připravovali. Co se týká půjčování knih, tak v Československém sdružení se půjčovali každé pondělí a sobotu od 6 do 7 hodin večer ve spolkové knihovně.

Roku 1937 toto sdružení pořádalo první maškarní ples ve Villa Dominico. Maškarní ples se pořádal 6. února 1937. Pánové platili vstup 1.50 pesos a dámy platily 50 centů. Průměrná návštěva žáků v československé škole bylo 34.¹¹²

6.1.6 Chaco

Provincie Chaco leží zhruba 1 200 km severně od Buenos Aires. V této provincii působil spolek Slavia. Jak už víme z předešlých kapitol, tak se tato provincie věnovala převážně pěstování bavlny. Z tohoto důvodu je přirozeně většina článků týkající se tohoto regionu o počasí a o úrodě. Věčným tématem byly kobylky, které ožíraly úrodu a počasí. Dovolím si uvést příklad: *„Měsíc leden byl suchý. Napršelo jen 35 mm deště a vedra byla*

¹¹¹ Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie*, ročník 4, 15. června 1934, str. 1

¹¹² Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie*, ročník 7, 15. února 1937, str. 3

velká. Bavlna pociťovala již sucho, ale nyní dobře napršelo. Je tedy naděje na dobrou úrodu, ale žně budou později než v loni.“¹¹³

V této oblasti také probíhaly pěstitelské výstavy, jako například o nejlepší keř bavlníku. První cenu obdržel krajan Josef Šašvata v roce 1934, o rok později první cenu získal Jan Novotný.

V srpnu roku 1934 se dozvídáme, že prezident Argentiny generál Justo, navštívil město Peia R. Sáenz Peña, kde pobyl 5 hodin. Prezident přijel za účelem navštívení kooperativ a školy.

Od roku 1935 informace ohledně našich krajanů v Chacu nenalezneme již v rubrice Z Naší Kolonie, nýbrž v nové rubrice, která se jmenovala Čakenský koutek. Tato rubrika obsahovala mnohem více informací o našich krajanech, kteří žili v provincii Chaco. Zprávy již nebyly popisovány stručně, ale velmi dopodrobna. V Čakenském koutku rozebírají bezpečnost kolonistů v Chacu, jelikož docházelo k přepadením našich krajanů. Dále se dopodrobna rozebírala divadelní představení včetně obsazení a děje. Nebyly to již klasické pozvánky na kulturní událost, ale prakticky celé recenze. Součástí Čakenského koutku byly různé tipy a rady na zlepšení pěstování bavlníku. V roce 1936 se zde také řeší zvyšování cen životních potřeb a průmyslových výrobků.

V roce 1935 probíhalo sčítání krajanů v Chacu za účelem zjištění sociálních potřeb kolonie a určení strategického rozvoje. Zajímavostí je, že sčítání nebylo omezeno čistě na československé státní příslušníky, nýbrž i na krajany, kteří jsou příslušníci jiných států, ale splňovali následující podmínky. Stačí, když se jedinec hlásí ke svému českému nebo slovenskému původu jako například Češi z ruských kolonií nebo Slovák z Bulharska a Jugoslávie. Na sčítacím lístku muselo být uvedeno: ulice, číslo domu, příslušná kolonie, vzdálenost od obce v km, jak dlouho občan v Chaku žije, rok narození, státní příslušnost, počet dětí a stáří synů, počet dcer a jejich jména, kde jsou narozeni, jaké je jejich povolání, kolik hektarů má jejich čakra, kolik hektarů seje průměrně bavlnou, na kolik odhaduje svůj majetek, kolik tun bavlny průměrně ročně sklízí, zda děti, které má chodí do školy a případně kam a zda má zájem o otevření československé školy. Bohužel v tiskovinách, které jsem měla k dispozici, nebyly nikde uvedeny výsledky tohoto sčítání.

¹¹³ Nová Doba, rubrika: *Z Naší kolonie*, ročník 4, 28. února 1934, str. 1

6.2 Místní zprávy

V této časopisové rubrice se dozvídáme velmi krátce a stručně o událostech, které se staly v Argentině. V třicátých letech 20. století se v oblasti těžby ropy příliš neudálo. Uriburu ani Justo se neodvažovali provést státní monopol. V roce 1933 se ministrem financí stal Federico Pinedo, což byla nejvýznamnější postava argentinské ekonomiky před druhou světovou válkou.¹¹⁴ Pinedo okamžitě po svém zvolení spustil program výjimečných opatření, která měli zemi pomoci vyrovnat se s nelehkou situací, kdy export zemědělských komodit byl znehodnocen výrazným poklesem cen a podstatně nižší poptávkou. V této době vznikly Regulační komise, které producentům obilí, masa a bavlny pomáhaly přežít tím, že jim ze státních financí doplácely rozdíl mezi nízkými cenami na světových trzích a cenami, které těmto výrobcům umožňovalo přežít. V roce 1934 vznikla také centrální banka. Třicátá léta argentinské vlády byla charakterizována ochranou obchodní vztahů s Velkou Británií. V době, kdy jsem analyzovala časopis *Nová Doba*, tak prezidentem Argentiny byl Agustín Pedro Justo do roku 1938, kdy jej vystřídal Roberto M. Ortiz.

Argentina byla v polovině třicátých let největším světovým vývozcem kukuřice a objem exportovaného obilí přesáhl všechny historické rekordy. V této době také vzrostla produkce spotřebního zboží. Je třeba také zmínit, že většina důležitých průmyslových podniků alespoň zčásti patřila cizincům. V období před druhou světovou válkou Argentina byla nejdůležitějším ekonomickým partnerem Československé republiky. Z Československé republiky se vyváželo toto zboží: sklo, textil, slad, chmel, strojírenské výrobky koncernu Škoda.

V roce 1934 se konaly automobilové závody, které skončily tragicky, jelikož závodníkovi skočil do dráhy divák, kterému se chtěl jezdec vyhnout a nešikovně svým vozidlem vjel do davu lidí. Na místě bylo 9 mrtvých. Společnost Národů, která vyslala na urovnání války mezi Bolivií a Paraguay zvláštní komisi, se úplně minula cílem. Válka nadále pokračuje. Vývoz Argentiny za poslední dva měsíce v roce 1934 stoupl o 40% oproti předchozímu roku.

Deník „La Prensa“ zahájili kampaň proti analfabetismu. Celkový program je rozvržen asi na půl roku a každý den se má učení věnovat zhruba hodinu. Do Kanady

¹¹⁴ CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye a Chile*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999, str. 188

bylo vyexpedováno na zkoušku 1200 beden argentinských hrozen. První květen byl prohlášen dekretem za státní svátek. Bude oslavován od různých stran, ale nebude tradičního průvodu socialistů. V Patagonii obživil hospodářský život. Hodně zde stoupla vlna díky zásobování do Japonska. Zemská školní rada nařídila, že všechny děti přistěhovalců jsou povinni chodit do školy. Díky tomuto nařízení imigrační úřad bude vést evidenci povinně školních dětí a bydliště rodičů, aby se to dodržovalo.

V roce 1934 se 120 km od Comodoro Rivadavia našlo nové bohaté ložisko ropy.

Za posledních 5 měsíců v roce 1934 nepřišel do Argentiny ani jeden emigrant v pravém slova smyslu. Dojelo zde sice v druhé třetí třídě 8.870 osob, ale tyto všechny zde již měly zajištěné postavení anebo se vracely zpět do Argentiny po předchozích zkušenostech. Dále poslanecká sněmovna odhlasovala zákon, kterým se nařizuje, že ve všech obchodech a závodech musí být židle s opěradlem v dostatečném počtu, aby ji mohl použít každý zaměstnanec.

Řešila se také nezaměstnanost, která byla menší než minulý rok. Je zřejmé, že v květnu nastal pokles nezaměstnaných zejména díky sezónním pracím.

V posledních volbách v provincii San Juan byla poprvé v Argentině zvolena za poslance žena Dr. Enara Acosta. Zahraniční obchod skončil s přebytkem 212.060 pesos. Železničáři v Argentině nedostávali stejné mzdy jako předtím, kdy železničářské společnosti vydělávali více. Žádají tedy o zlepšení situace.

Každému nezaměstnanému na Novém přístavu bylo určeno na 250 metrů čtverečných, kde mohl pěstovat květiny a jejich prodejem se živit. Tento návrh byl předán sněmovny. Ministerstvo zemědělství zahájilo velkou kampaň na vyhubení rostliny, která způsobuje velké škody na polích

Samozřejmě se také řešila úroda a různé rady a tipy, například: že by krajané měli sklízet kukuřici až skutečně ve zralém stavu, aby pak cestu do zámoří mohla zvládnout a nedocházela tam ve špatném stavu, jako tomu bylo v letech minulých. Také se do Spojených států dovezla první várka melounů na zkoušku. Došlo tam asi 200 krabic po šesti kusech.

V roce 1935 byla bavlna na osmém místě ve vývozu Argentiny, což oproti roku 1934 dělá zvýšení 38%.

6.3 Ze Světa

V této časopisové rubrice se dozvídáme o událostech, které se v letech 1934 - 1938 ve světě odehrály. Objevují se novinky z Evropy, z Asie, ze Severní Ameriky.

Nezaměstnaní v Anglii opět uspořádali hladový pochod v Londýně a manifestovali za práci a chleba. Slavný indický vůdce Gándhí prohlásil, že indický lid potřebuje politický program založený na komunismu. Na Kubě se sociální poměry značně přiosměřily. Následkem těchto stávek byly rozpuštěny úředně dělnické syndikáty. V koncentračních táborech v Německu je vězněno 9000 lidí.

Ve Španělsku došlo k vážnějšímu konfliktu mezi centrální vládou a autonomní vládou v Barceloně. Telegram z Londýna oznámil, že Baťovy závody lehly popelem. Do Benátek dorazil Hitler na konferenci za Mussolinim, kde budou probírat všechny světové problémy. Střední Ameriky byla postižena cyklonem, který v Hondurasu zabil na 2 500 lidí. V Římě se hrálo mistrovství ve světové kopané, kde mužstvo z Československa v roce 1934 obsadilo krásné druhé místo.

Píše se zde o Hitlerově frontě v Německu, která dostala vážnou trhlinu. Byla způsobena řečí vicekancléře von Papena, který ostře kritizoval Hitlerovu politiku. Politická situace je napjatá, a s tím souvisí i ta ekonomická. Německo prohlásilo všeobecné moratorium v platech do zahraničí, ale Anglie se tomu brání a pohrozila odvetným opatřením a konfiskací přebytků při zahraničním obchodu s Německem. Mezinárodní situace se stále více zamotává, o válce se začíná mluvit jako o samozřejmosti. Další informací bylo, že ve zvláštních laboratořích ve Spojených státech, se docílilo, že ženy otěhotněly, aniž by přišly do styku s mužem. V Bulharsku provedli fašistický puč se souhlasem krále. Sověty daly do provozu velký kanál, který spojuje Baltické moře s mořem Bílým.

Mezi Itálií a Albánií panuje ostré napětí. Itálie poslala do Albánského přístavu několik válečných lodí, ale albánský král Zogu se nezalekl. Následkem sucha poklesla úroda obilí ve Spojených státech o 6 000 000 tun. V několika větších holandských městech došlo ke krvavým srážkám mezi dělnictvem a policií. Mnoho osob bylo raněno a pobito. Na jihu Chile se vzbouřili domorodci. V Brazílii trvá stávková bankovních úředníků. Anglie míní za každou cenu uvalit větší clo na importované maso. Tato přírážka by postihla hlavně Argentinu. Z Prahy se oznamuje, že zplnomocněný ministr předal své pověřovací listiny prezidentu Masarykovi na zámku v Lánech. Po předání byla uspořádána recepce, kde se připíjelo na přátelský poměr mezi Ruskem a Československem. Ve Francii

se utvořila jednotná fronta komunistů se socialisty. Největší dosavadní stávkou Rooseveltova režimu byla před několika dny v San Franciscu a několika dalších městech. Vlna velkého vedra panuje ve Spojených státech. Pár set osob následkem toho zemřelo, a pastviny se proměnily ve vyprahlou poušť, kde následkem toho umírá dobytek.

Náš zahraniční ministr Dr. Beneš zahájil v Ženevě XV. řádnou schůzi Společnosti národů. Vytýčil význam jaký má vstup Ruska do Společnosti národů a že není možno, aby tento velký stát se nechal stranou. Shořel severoamerický parník „Morro Castle“ na cestě z Havany do New Yorku. Otto Habsburk se zasnoubil s princeznou Marií z Itálie. Sňatkem jsou značně posílněny nároky Ottovy na rakouský trůn.

Další novou rubrikou, která se objevuje, jsou zajímavosti a informace z celého světa. Například zde je článek, že největším jezerem Evropy je sice jezero Ladožské, ale není to nejhlubší. Nejhlubším jezerem světa je jezero Bodamské. Jinou zvláštností tohoto jezera je jeho neobyčejná průzračnost, která nemá žádné jiné čiré jezero.

Společnost Národů opět navrhla Paraguayi a Bolívii k uzavření příměří, ale nedělají si dopředu naděje, že by to mohlo mít nějaký výsledek

6.4 z Československa

V Československu tou dobou byl prezidentem T. G. Masaryk, do doby než ho v roce 1935 vystřídal Edvard Beneš. Ve třicátých letech se Československo stalo jedním z hlavních světových exportérů zbraní a brněnská Zbrojovka dodala do latinskoamerických zemí přes 200 000 pušek.¹¹⁵

Z Československa se v první polovině ledna vystěhovalo celkem 70 osob, což byly vesměs pouze manželky s dětmi. V Československu stoupá nezaměstnanost díky zimním měsícům.

V Československu byla vyrobena první sodíková lampa. Na trh bude uváděna pod názvem „Philors“. Při regulování řeky Moravy u Starého města vypukl mzdový spor mezi dělnictvem a podnikatelem. Dělnictvo dosáhlo svého tím, že práce bude rozdělena na dvě směny. Jedna nastoupí od 5 do 12 a druhá směna od 12 do 7 hodin večer. Další zprávou bylo, že kina v Moravskoslezském kraji se ocitají ve finanční tísní.

Československý parlament odhlasoval částku 4 000 milionů Kč na zakoupení válečného materiálu. Píší tam také o tom, že 26. června se v Karlových Varech zřítilo letadlo, kde zahynul komik Max Pallemberg. Ve dnech 2. až 7. září se koná v Praze

¹¹⁵ CHALUPA, Jiří. Op. Cit., str. 498

mezinárodní filosofický kongres. Valašský dřevoprůmysl pracuje pro zahraničí. Bývalý pražský kat opět odsouzen. Slovenské víno do U.S.A. na základě odběrné smlouvy, kterou sjednal konsul Semmler v New Yorku s firmou Vinné sklepy českých hostinských, akc. spol. v Praze na dobu odběru 5 let s povinností odběru nejméně 30.000 lahví.

Vranovská přehrada stála celkem 132 miliónů Kč. V této částce je i započítaná i položka vybudování Nového Bítova, úprava cest a silnic, vybudování vodovodu, výstava mostu. Země zaplatí 40% a 60% zaplatí stát.

Článek o mladých obyvatelích. Československé ministerstvo sociální péče připravuje velkou akci, která má dát zaměstnání mladým lidem, kteří jsou bez práce. Jde o zřízení dobrovolných táborů pro mládež. Pracovali by na stavbě silnic, vodních prací a při opevňování v pohraničním území. Efektivní práce by byla rozpočtena na 4 až 5 hodin denně, pak trochu tělocviku, rozhovory o knihách i o moderním životě a pak trocha zábavy.

Baťa zavádí pracovní týden o 40 hodinách – od 9. 7. 1934 byl zaveden na zkoušku 40 hodinový pracovní týden. Toto opatření má zamezit poklesu mezd a zvýšení cen obuvi.

Pojištění dovolené proti dešti – Pojišťovna „Slavie“ nabízí toto pojištění. Pojištění se točí kolem tzv. koeficientu povětrnostního, který je různý pro různá místa. Minimální prémie, kterou pojištěnec musí složit je 20 Kč za 1 týden. Pojistit se dají pouze vnitrozemské dovolené v měsících od května do září.

6.5 Aktuální téma

Tato rubrika se soustřeďovala vždy na nějaký problém daného měsíce, nebo na nějakou ožehavou kauzu. Neřešila, zda se jedná o téma politické, sportovní, etické. Objevuje se zde rozsáhlý článek, který se jmenuje „To nám ještě scházelo“. V tomto článku se objevuje kritika na stranu českého vyslanectví. Zdůrazňuje, že je povinností každého člověka, aby dbal dobré pověsti své vlasti. Píše se zde o tajemníkovi československého vyslanectví, který zneužil své postavení jako zaměstnavatel, jelikož týral svou služku a dlužil jí peníze za odpracovanou dobu. Vrcholem toho všeho bylo, aby ušel zodpovědnosti za tyto činy, tak se zbaběle schovává za diplomatickými privilegii. Je třeba zdůraznit skutečnost, že v Argentině bylo přes třicet tisíc Čechoslováků a v policejních kronikách se objevovali jen zřídkakdy. Krajané se snažili chovat řádně a dělat čest svému národu. Právě proto jsou krajané tak rozhořčení, že diplomatický zástupce dělá takové činy.

Objevilo se zde i oznámení, že kalendáře z Evropy konečně došly a že jsou uloženy na celnici. Jakmile dorazí, objeví se podrobný seznam a začne jejich rozesílání. V seznamu jsou k dispozici tyto kalendáře: Dělnický kalendář, Nového Lidu, Strakonický dudák, Pečírkův kalendář, Rodinný kalendář, Vojenský kalendář a Kalendář Slovenské Ligy. Cena těchto kalendářů bylo 2.50 argentinských peso. Uvedená cena byla i s poštovným.

Následovala potěšující informace, že krajanská uzenářská firma Josef Tichy bude v nejbližších dnech otevírat pátou filiálku a tentokrát na jedné z hlavních spojovacích tepen v Buenos Aires. Můžeme tedy konstatovat, že některým našim krajanům se na území Argentiny vedlo v skutku dobře.

Narazila jsem zde na velký článek o brutálním zavraždění naší krajanky Josefy Sedláčkové, která žila s Italem, jež jí zabil. Do Argentiny došla na výzvu svého muže, který přijel nějaký čas předtím, ale brzy jej opustila. Pracovala v kavárně, kde potkala svého budoucího přítele a vraha. Údajně jí ubil láhví od sifonu a schoval ji do kufru. Vrah byl dopaden policií. Tento článek zaujímal hodně místa a byl umístěn hned na první stránce. Jelikož měl sloužit jako odstrašující příklad pro naše krajanky.

Napsán byl rovněž článek, který upozorňuje na špatné vyhlídky našich krajanů v Santiagu del Esteru. Tento problém nastal tím, že řeka Río Salado měla změnit svůj tok. Díky této řece dříve mohli kolonisté zavodňovat svá pole. Po změně toku řeky by se nejspíše museli vystěhovat, jelikož bez vody nemohou existovat. Tento článek byl výzvou, aby se včas provedly práce, které zabrání této zkáze. V pozdějším čísle, konkrétně tedy z 30. května 1934, se dočítáme, že tento článek dosáhl svého výsledku, jelikož došlo ke zřízení umělých přehrad v okrsku Figuerona.

Naši krajané v Argentině měli velmi rádi prezidenta T. G. Masaryka, proto není žádným velkým překvapením, že se objevuje spousta článků o něm. Začalo to znovuzvolením prezidenta dne 24. května 1934. Kdy byl znovuzvolen na období 7 let. Až po jeho úmrtí dne 14. září 1937. Mezitím se s pravidelností objevovaly články o Masarykově zdravotním stavu. K uklidnění veřejnosti byl prezident prohlédnut několika lékaři, kteří pak vydali zprávu o jeho zdravotním stavu. Shledali, že prezident poněkud trpí na oči a pak jistá nervová porucha způsobuje, že mu částečně ochrnuly prsty na pravé ruce. Tyto vady mu však nevadí na vykonávání svého úřadu. Oslavovaly se jeho narozeniny

v koloniích a pořádala se divadelní představení na jeho počest a vše skončilo jeho smrtí, kde mu byla věnována skoro celá část časopisu.¹¹⁶

Tento časopis se také zmiňuje o problému mezi slovenskými a českými krajany. A to konkrétně tak, že jsme si mohli v časopise všimnout začínajících vzájemných útoků ze strany Slovenska na Česko. Kdykoli když Slovenský Ľud píše o něčem správném a chvályhodném, zmiňuje tak jen slovenský lid, ale když píše o něčem špatném a mrzutém, má to co dočinění s českou veřejností nebo orgánem. Hned na první stránce se objevuje velký článek, který se jmenuje Strašidla a skutečnosti. Tento článek ale nepojednává, jak se na první pohled mohlo zdát o strašidlech, nýbrž nám popisuje rozpory, které byli mezi českými a slovenskými krajany. Časopis Slovenský Ľud našel časopis Nová Doba, že je vlastně orgánem maďarské propagandy a že je zarytý nepřítel Slovenského spolku. Tento článek, který se objevil ve Slovenském Ľudovi je anonymní. Časopis Nová Doba se k tomuto článku vyjádřil tak, že tomuto článku věnovali celou jednu velkou stránku. Lidé, kteří vykonávali veřejnou práci v kolonii mohli něco znamenat ať už hmotně nebo jako morální záruka. V Argentině jsou usazení už nějakých hezkých pár let a mají tam existenční zájmy, které jim nedovolují myslet na návrat do vlasti. A to jsou ti lidé, kteří tvoří jádro kolonie. Velkým článkem se v tomto čísle zabírají Prodanou Nevěstou, která se hrála 9. srpna 1934 v divadle Colon. Všechny zdejší časopisy oceňují dílo Bedřicha Smetany, dále uznávají Smetanovy skladby.

Opět se tady objevuje článek, kdy Slovenský Ľud píše o maďarské propagandě. Časopis Nová doba pokládá za zbytečné rozebírat podrobněji důvody i způsoby psaní o maďarské propagandě v Argentině. Slovenský Ľud věří v to strašidlo maďarské propagandy, jelikož tvrdí, že útoky na Slováky musí nutně postihnout i zájmy československého státu.

Dalším z větších článků roku 1934 bylo připomenutí pětiletého výročí úmrtí našeho krajana pana Karla Pácala. Karel Pácal byl znám jako zasloužilý pracovník, zakladatel a propagátor českého ochotnického divadla v Buenos Aires. Článek se zmiňuje o jeho životě a jeho kamarádi sdělují jeho názory. Na to konto československé ochotnické divadlo v Buenos Aires uspořádalo k počtě jeho památky pietní schůzku.

Dále se jako zajímavost rozebírá, proč se lidé bojí cestovat letadlem. Všechny letecké společnosti propagují cestování letadlem. Ve svých propagacích uvádějí také rozdíly mezi nehodami letadel a těmi, které se stávají na železnicích. Statistiky

¹¹⁶Nová Doba, článek: *Masaryk uložen k věčnému odpočinku*, ročník 7, 15. září 1937, str. 1

ukazují, že při cestování letadlem je riziko daleko menší než při cestování na železnicích, ale lidé se stále bojí. Doktoři, kteří provedli průzkum, zjistili, že je to dáno pouze psychologickým hlediskem, a tím, že je to pro lidi nové a nezvyklé.

Začátkem roku 1935 časopis Nová Doba rozebírá hospodářskou situaci v té době, jelikož hospodářské výkazy národních bank jednotlivých států nevyznívají příliš optimisticky. Příčinou této stagnace jsou dle mého názoru dva státy, které stály v roce 1929 v příčinném vývoji započaté krize, jednak se jednalo o Německo a Spojené státy americké. Co se týká Anglie, tak si udržovala v podstatě celou dobu pozici celkem dobře jdoucího státu, a beze změny také zůstávají skandinávské země a Kanada a Oceánie. Naopak Jižní Afrika zažívá velkou prosperitu, a co se týká jihoamerických států, tak ty, které se věnovaly průmyslu, tak ty zaznamenaly určitý pokrok.

Na straně druhé ale počátkem tohoto roku v lidech vzbuzovala nervozitu situace politická. Bylo to dáno tím, že došlo v několika zemích k určitým situacím například: Poměr Jugoslávie k Maďarsku, volby do kongresu Spojených států amerických, které proběhly v listopadu, dále pak byly krize v kabinetech Francie. Co se týká té Francie tak tam se řešilo hlavně to, že chtěli nový plán ústavní reformy, která by zaručila ministerskému předsedovi možnost se obrátit kdykoliv k národu o referendum, když by nezískal důvěru parlamentu.

6.6 Ostatní rubriky

Zde jsem zařadila všechny rubriky, které se s menší či větší pravidelností opakovaly. Například rubrika, která se jmenovala Malý Oznamovatel. Tato rubrika sloužila k oznámení určitých událostí. Byly zde například obsaženy informace ohledně změny adresy československé lékárny.

V tomto časopise se objevovaly i vtipné historky, které byly v rubrice, která se jmenovala „Co se opravdu přihodilo!!!“. Můžeme například citovat tuto, kdy na karnevalové neděli na Achávale povídal Eman Suda při tanci slečně Kozsypálkové: „*Slečno, jediný Váš polibek by mne připravil o rozum! – Ta se na něj divně podívala a vyhrkla: „Šmarjá, nepolíbila jsem Váš už někdy?“*¹¹⁷ A takovýchto historek se tam objevovalo vícero.

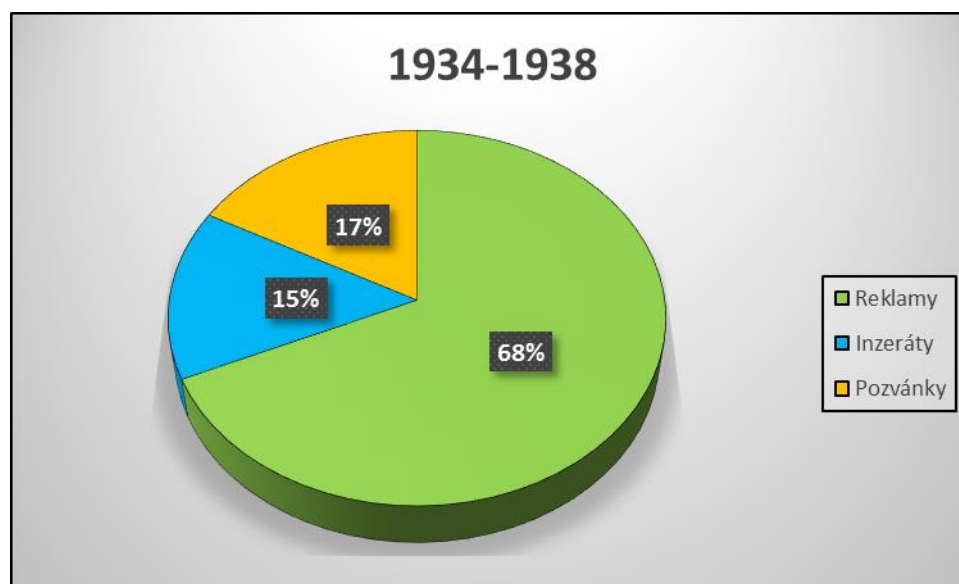
¹¹⁷ Nová Doba, rubrika: *Co se opravdu přihodilo!!!*, 15. února 1934, 4. ročník, str. 2

Od vydání 15. května 1934 dochází k rozvoji časopisu Nová Doba a objevuje se zde nová rubrika s názvem Šachy, kde budou čtenáře seznamovat se zajímavými podrobnostmi této hry.

Dále součástí časopisu Nová Doba byla vždy i povídka na příslušné téma například o válce, o lásce, o penězích, o hvězdách, o nemocech. Tato povídka či román byla většinou na pokračování. Byla rozložena do 3 nebo 4 čísel časopisu. V roce 1938 se součástí stala také rubrika s názvem Humor, kde byly soustředěovány vtipy.

7 Reklamy, inzeráty, pozvánky

Jelikož v časopise Nová Doba velký prostor zaujímají reklamy, inzeráty a pozvánky na nejrůznější kulturní akce. Rozhodla jsem se jim věnovat speciální kapitolu, kde to budu vše analyzovat po jednotlivých letech, které jsem měla k dispozici, tedy od roku 1934 do roku 1938.

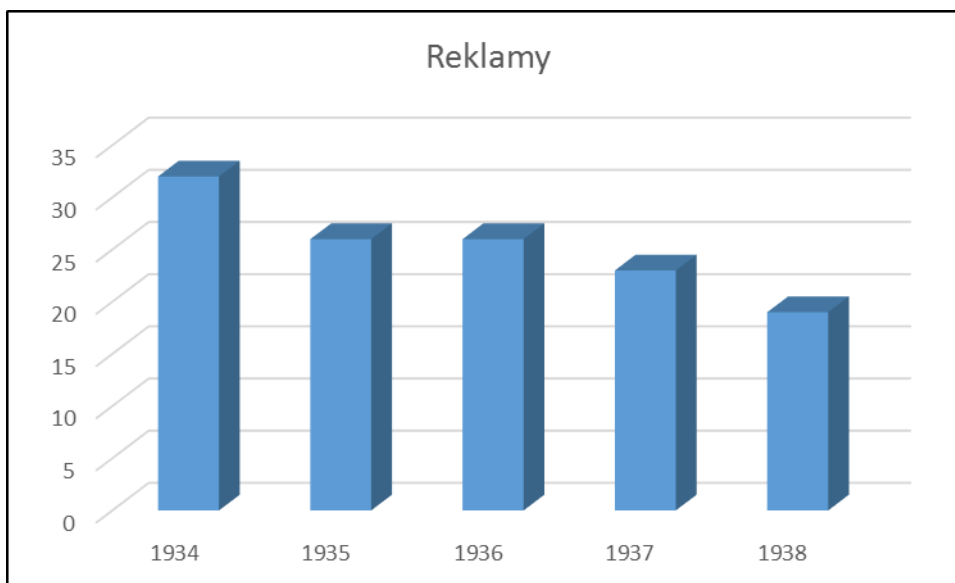

Obrázek 6: Přesná struktura reklam, inzerátů a pozvánek

Na grafu výše můžeme sledovat procentuální rozložení, které mají reklamy, inzeráty a pozvánky z celkové rubriky, kterou jsem dala dohromady. Vidíme, že nejvíce procent, celých 68% zaujímají reklamy. Pozvánky a Inzeráty zaujímají téměř stejný poměr. Je to dáno průměrově, s tím, že je jasné, že v prosinci převažovalo více pozvánek než inzerátů, ale zase naopak na jaře bylo více inzerací na koupi pozemku. Ale nikdy jich nebylo více než reklam, těch bylo v tomto časopise nejvíce. Nyní už blíže k jednotlivým podkategoriím.

7.1 Reklamy

Reklam v časopise Nová Doba bylo opravdu požehnaně. Zejména v roce 1934, kdy ze 4 stránek časopisu reklamy tvořily skoro polovinu. Je pravdou, že postupem doby reklamy ubývaly. V této kapitole se pokusím zanalyzovat jednotlivé reklamy, které se za celou dobu v časopise objevily. Je pravdou, že některé reklamy byly v každém čísle.

Obrázek 7: Přesný počet reklam v jednotlivých letech v časopise Nová Doba

Na tomto grafu bych chtěla poukázat na klesající počet reklam v jednotlivých letech v časopise Nová Doba. V roce 1934 se v tomto časopisu objevilo v průměru 32 reklam v jednom vydání. V roce 1935 a 1936 to vyšlo průměrně nastejno a v časopise bylo zhruba 26 reklam. V roce 1937 již časopis obsahoval pouze 23 reklam a v roce posledním, který jsme analyzovali, tak v tomto magazíně se reklamy objevily už jen 19x. Časopis Nová Doba jak se v průběhu doby rozvíjel, tak pomalu upoštěl reklam, v časopise bylo více psaného textu, důležitých reklam než velkých do očí bijících reklam.

Co se týká grafické stránky těchto reklam, tak mezi lety 1934 – 1938 neproběhla žádná radikální změna. Všechny reklamy byly umístěny na stejném místě jako v předchozím čísle časopisu. Většinou to byl pravý horní roh, ale objevovaly se i v levém dolním rohu, pravém dolním rohu i levém horním rohu. Nikdy ale se nezobrazovaly uprostřed strany, vždy to bylo vymezení jednotlivých rohů. Na některých stranách je dokonce více reklam na jednom místě. Toto se opakovalo v několika vydáních tohoto časopisu. Žádnou zvláštností tak nebylo vidět vedle sebe 6, nebo 7 reklam. Dle mého názoru bylo značnou nevýhodou tohoto rozmístění reklam to, že čtenáře v negativním slova smyslu upoutá velká spousta reklam na jednom místě a čtenář jim posléze nevěnuje žádnou pozornost.

Všechny reklamy měly stejný vzor, pouze uprostřed byl rozdílný text, dle toho čemu byla reklama věnována. Byly buďto čtvercového a nebo obdélníkového formátu. Ohraničení reklam bylo vyznačeno velkou tlustou dvojitou čarou. Uprostřed tohoto rámečku byl situován text, pouze málokdy se objevil k tomu nějaký obrázek.

V reklamách docházelo k propagaci následujících věcí. Velká pozornost byla ze strany reklam věnována kalendářům. Reklama měla obdélníkový formát, který byl v rozích zaoblen. Uvnitř stál text s názvem kalendáře a pod tím byly zdůrazněno o jaké kalendáře se jedná. Byl tady k dispozici Dělenický kalendáře, Pečírkův kalendář, Rodinný kalendář, Strakonický dudák, Vilímkův humoristický, Vojenský kalendář a Kalendář Slovenské Ligy. Uprostřed toho rámečku byla velkým tučným písmem napsána cena, v tomto případě tedy stály 2,50 pesa i s poštovným.

Dalším příkladem byly reklamy na zubní lékaře. V letech 1934 – 1938 se objevovala stejná propagace jednotlivých zubařů. Bylo jich asi 7 a vzájemně soupeřily, kdo bude mít více reklamy v jednotlivém vydání *Nové Doby*. Nicméně všichni měli stejný druh reklamy, které se navzájem lišily pouze jménem uprostřed, za kým a kam mají naši krajané chodit. V horní části rámečku byl zobrazeny zuby, pod ním byl nápis *Zubní Lékař* a adresa, kde se nachází. Uprostřed byl následující text: „ *Dr. Raul y Espoueyes. Léčení všech ústních nemocí bezbolestným způsobem. Práce v porceláně, kaučuku a ve zlatě.*“¹¹⁸ Zubní prohlídky měly krajané zdarma, alespoň toto oznamovaly veškeré tyto poutače. Za zmínku stojí určitě fakt, že ještě v té reklamě se dovídáme, zda zubní lékař mluví česky nebo španělsky. Většinou to bylo česky, aby nalákaly krajany, kteří ještě neovládaly španělský jazyk.

Další skupinou reklam, které se v časopise objevovaly, byly reklamy na penziony. Penziony zpravidla lákaly na čisté postele, chutné jídlo a teplou koupel. Kompletní strava a pokoj vyšel na 60 pesos měsíčně. Tato nabídka byla zajímavá hlavně pro krajany, kteří přijeli hledat štěstí do Nového světa a neměli kde přebývat. Tyto reklamy na penziony byly čtvercového malého formátu. Oproti jiným reklamám byly velmi jednoduché, stručné a nezabíraly tolik místa, za to jich bylo v jednom vydání hned několik jako například na hotel a restauraci „*Slavia*“, která se nachází v *Presidencia Roque Sáenz Peña* v *Chacu*. Toto zařízení láká hlavně na to, že je největším střediskem Čechoslováků a pyšní se výbornou stravou, výtečným pivem a skvělou obsluhou.

Reklama, která byla úplně stejná a nezměnila se ani trochu mezi lety 1934 – 1938, byla inzerce na jisté porodní asistentky. Byla to *Filomena Bílková*, která měla reklamu v každém čísle tohoto časopisu. Její reklama byla v tomto znění: „ *Diplomovaná v Praze a v Buenos Aires. Bývalá asistentka v nemocnici Juan Fernandez. Specialistka ve všech ženských nemocech. Nejnovější způsob léčení. Vyléčení v páru návštěvách. Ordinační*

¹¹⁸ *Nová Doba*, ročník 4, vydání: 30. března 1934, str. 2

*hodiny celý den od 8 do 20 hodin. V neděli celý den.*¹¹⁹ Její jedinou konkurentkou byla Anna Chrpová, která měla reklamu napsanou ve slovenštině.

Dalším typem byly reklamy, které lákaly na ušetření těžce vydřených peněz. Jednalo se o tyto banky: Banco Argentino de Ahorro y Edificaciones, Banco Holandés de la América del Sud, později se tato banka přejmenovala na Banco Holandés Unido. Tyto reklamy patřili k těm největším. Byly velkého čtvercového formátu, který byl silně orámován dvojitou černou čarou. Uprostřed byl velkým písmem napsáno „šetřete!“.
Zpravidla měly tento slogan: *„Šetřete, ale nenechávejte peníze uschovány doma, kde se Vám mohou ztratit a leží ladem. Uložte peníze do naší banky. Přijímáme vklady od jednoho peso a vyplácíme bez předběžné výpovědi. Platíme 4.5%.*¹²⁰ Druhou činností na které lákaly krajany bylo posílání peněžních zásilek do Evropy. Důrazně radili, aby se na ně krajané obraceli a nedělali nic bez toho, aniž by se předtím poradili.

Reklamou, která zabírala nejvíce místa a která poutala největší pozornost, je na Velkou kliniku specialistů. Je velkého čtvercového formátu, celý text uvnitř je napsán velkým tučným písmem a celé to lemuje dvojitá tlustá čára. Menším písmem už byl napsán tento popisek: *„ Velká klinika specialistů mající k veřejnému nahlédnutí příslušné diplomy svých lékařů. Tento ústav poskytuje zdarma prohlídky pomocí paprsků X a vydává patřičné vysvědčení o správném vyléčení.*¹²¹ Tyto kliniky se soustřeďovaly na léčení kapavky a její komplikací, syfilisu a revmatismu. Druhou klinikou, která poutala pozornost se jmenuje AMA, což je zkratka plného jména Agrupación Médica Argentina. Bylo to sdružení lékařů argentinců, kteří také disponovali jak hlásali ve svých reklamách nejmodernější elektrickou instalací. Toto sdružení vzniklo za účelem, aby každý nemocný krajan měl po ruce ihned lékaře, který se specializoval dle toho jakou měl nemoc. Krom toho mají vlastní laboratoř, která umožňovala udělat veškeré analýzy příslušné nemoci, aby se mohlo ihned začít se správným léčením. Mimo jiné se tato klinika specializovala na srdeční chobory, plicní choroby, ledviny, žaludek a samozřejmě kapavku a syfilis. Kliniky lákaly na analýzy krve a moči zdarma. Opět se zde objevuje informace, že se na příslušné klinice mluví a píše česky. Zajímavostí j, že v časopise Nová Doba se objevují reklamy na spoustu klinik, které se zabírají pohlavníma nemocemi. Dokonce některé kliniky nabízejí prohlídky na pohlavní nemoci zdarma.

¹¹⁹ Nová Doba, ročník 7, 15. února 1936, str. 2

¹²⁰ Nová Doba, ročník 4, 15. června 1934, str. 2

¹²¹ Nová Doba, ročník 4, 30. září 1934, str. 2

Dalším typem reklam, které se zde objevují jsou na plesové a odpolední šaty, kostýmy a elegantní obleky, u kterých zdůrazňují velmi dobrou kvalitu šití a dobrou cenu. Pak taky najdeme v tomto časopise propagaci našich krajanů například Josefa Tichého, který má vlastní uzenářství a tak láká na čerstvé a prvotřídní pražské uzeniny. Dalším krajanem, který měl v tomto časopise reklamu byl Juan Ryška y Cía, který měl svůj elektrotechnický závod v Buenos Aires na navinování motorů a opravy. Pak se objevuje reklama i na sklad a prodej léčivých bylin, na hodinářství, na zlatníky.

Nesmí chybět samozřejmě i reklamy na kadeřníka, které mělo následující komentář: „*Dostaveníčko všech československých paní a dívek - při němž trvalou ondulaci provede nejmodernějšími přístroji první československý kadeřnický závod František Bystron.*“¹²² V roce 1938 se pak objevovaly reklamy na pekařství a reklamy na nově otevřené krajanské restaurace například Lidová Restaurace v Chacu.

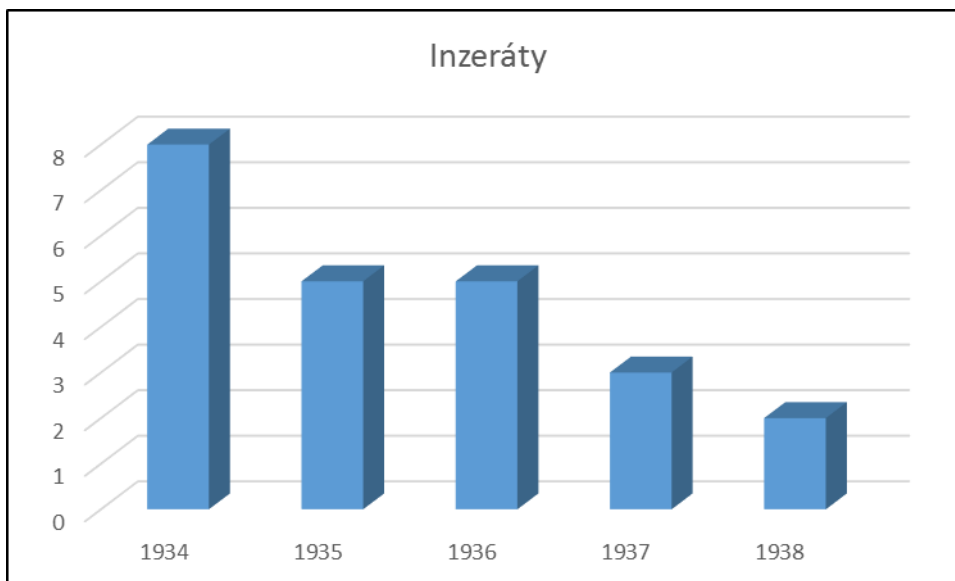
Za zmínku určitě také stojí propagace lodní společnosti, která se jmenuje „Expreso Londres“. Tato slovenská lodní společnost prodávala lodní lístky do Evropy. Lákala i na tzv. lodní lístky na zavalanou, které byly za sníženou cenu. Lodní lístky prodávaly i další společnosti jako například „Transocean“ nebo Missler, nebo i banky, například Banco Holandés.

7.2 Inzeráty

Co se týká inzerátů, tak ty se již neobjevovaly, v tak široké míře jako byly reklamy. V letech 1934 - 1938 struktura inzerátů po grafické stránce vypadala stejně. Zpravidla se jednalo o prodej, koupi či výměnu pozemků, dále inzeráty na seznámení, na hledání družky, a tak dále.

Tyto inzeráty obsahovaly většinou jednu větu. Jednalo se o krátkou, stručnou, ale velmi výstižnou inzerci.

¹²² Nová Doba, ročník 6, 15. února 1936, str. 2

Obrázek 8: Přesný počet v jednotlivých letech v časopise Nová Doba

Tento graf poukazuje na to, že i inzeráty postupem doby měly klesající tendenci. V roce 1934 bylo v jednom vydání časopisu Nová Doba průměrně dáno 8 inzercí. Zatímco v roce 1935 a 1936 to vycházelo na stejno a průměrně bylo v jednom čísle tohoto časopisu po 5 inzercích. Inzerce v roce 1937 a 1938 již skoro vymizely, v průměru časopis Nová Doba obsahoval pouze 2 inzerce. Je důležité ještě zmínit, že ne v každém vydání časopisu Nová Doba se inzeráty objevily. Tento graf je sestaven z průměru za celý rok.

Vzhledem k tomu, že v Argentině bylo v prvních letech nedostatek žen, tak je jasné, že v inzercích převažovaly právě inzeráty na seznámení jakéhokoliv druhu. Pro představu jak takové inzeráty v té době mohly vypadat, uvádím následující příklady: „*Třiatřicetiletý zachovalý muž, povoláním řezník a uzenář, samostatný, hledá hodnou děvu bezvadné minulosti do 25 let, vyšší postavy, která by také znala německy (není však podmínkou), za účelem sňatku. Podobenka žádoucí.*“¹²³

„*Hledám za družku ženu opuštěnou nebo žijící v nesouladu ve stáří od 25 do 30 let. Mám stálou práci na severu Argentiny. Nabídky pod značkou řemeslník Moravan do administrace tohoto listu. Foto vítáno. Diskretnost zaručena.*“¹²⁴

¹²³ Nová Doba, ročník 4, 15. února, 1934, str. 2

¹²⁴ Nová Doba, ročník 4, 30. března 1934, str. 3

Žádnou zvláštností nebyla ani inzerce na prodej již zavedených penzinů či rodinných podniků z osobních či rodinných důvodů nebo pro rychlý odjezd do Evropy. Většinou však tito krajané již byli bez peněz, tak se snažili prodat co získali a odjet zpátky do Evropy.

„Dobře jdoucí, centrálně položený pensión o 11 světnicích, kompletně zařízený se prodá velmi lacino pro náhlý odjezd do Evropy. Bližší informace v kanceláři J. Kotas, 25. de mayo 293.“¹²⁵

Josef Kotas byl editorem časopisu Nová Doba a adresa, která je uvedena v inzerátu, je sídlo časopisu Nová Doba. Veškeré odpovědi na inzerce byly směřovány na tuto adresu. Je to dáno i tím, že Josef Kotas měl svou informační kancelář. Pomáhal tak uschovávat a rozesílat korespondenci, také prodával lodní lístky, měl poradu právní, o obchodních informacích, jak postupovat při úrazu, vypracování smluv, zasílání peněz do vlasti, a tak dále. Spousta krajanů mu věřila, proto se na něho obraceli a proto chodily odpovědi na inzerce k němu, aby jim ihned mohl poradit, jak mají dále postupovat.

Dále se objevovaly inzerce na prodej, koupi či výměnu pozemku. Inzeráty byly zpravidla v tomto nebo podobném znění:

„Koupí se pozemek na stavbu domku v Ramos Mejía, v Haedio a nebo na Cabalito. Bližší informace v kanceláři 25 de mayo 293.“¹²⁶

Také se objevovaly inzeráty na spolucestující, kteří by chtěli na venkově zkusit štěstí a nechtěli jít do toho rizika samotní. Mezi inzercemi jsme také našly nabídky k práci jako například:

„Hledáme kováře na vozovou práci, soustružníka, praktické sluhy, bezdětné rodiny, kuchařky a služky. Hlasta se v kanceláři 25 de mayo, 293.“¹²⁷

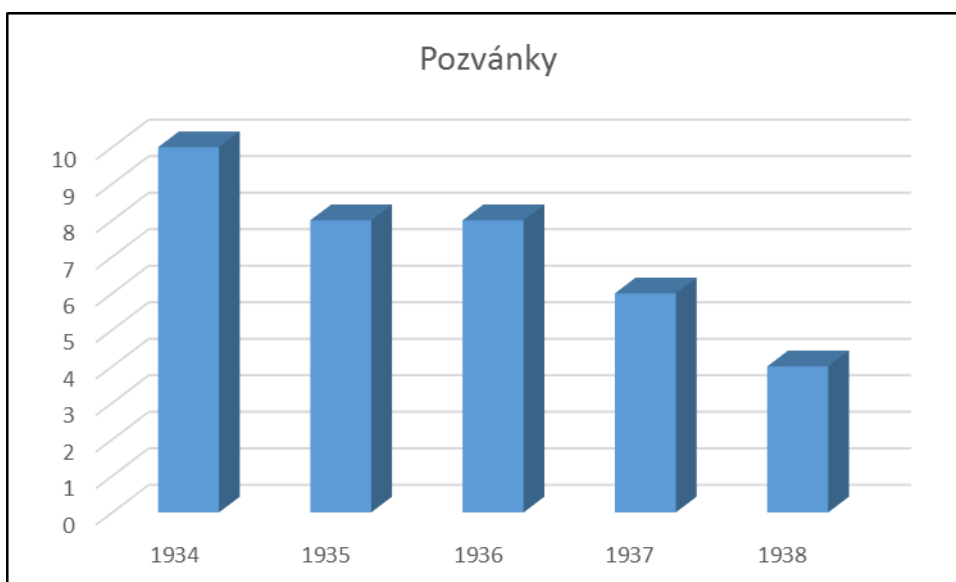
¹²⁵ Nová Doba, 30. srpna 1934str. 2

¹²⁶ Tamtéž, str. 2

¹²⁷ Nová Doba, 15. června 1934, str. 1

7.3 Pozvánky

Pozvánky v časopise Nová Doba hrály důležitou roli. Je to dáno tím, že každý krajský spolek zval všechny na kulturní akce, které pořádaly, aby jim přinesly dary či peníze. Tyto peníze a dary jim sloužily k zlepšení podmínek v daném krajském spolku a nákupu toho, co zrovna potřebovali. Krajané velmi rádi pořádali schůze či zábavy, jelikož během nich holdovali nadměrnému pití a karbanu. Hlavním bodem zábav a schůzí byly turnaje v kartách, které svými pravidly připravily mnohého o poslední. Co se týče nenáročných veselíc, jakými byli tancovačky, při nichž se pilo a hrály karty, tak je nutno podotknout, že to pro spolek znamenaly hlavní zdroj příjmů, které se pak používaly na různé kulturní účely.¹²⁸

Obrázek 9: Přesný počet pozvánek v jednotlivých letech v časopise Nová Doba

Tento graf nám ukazuje, kolik přesně pozvánek se objevilo v jednotlivých letech v časopisu Nová Doba. Na grafu je zřetelné, že v roce 1934 je v každém vydání tohoto magazínu průměrně okolo 10 pozvánek. Pozvánky mají také klesající tendenci stejně jako reklamy i inzeráty, ale ne tak markantní. Ale i zde se počet každým rokem snižoval. Je určitě důležité zmínit, že například v prosinci bylo pozvánek více než třeba na jaře. V zimě byly pozvánky na Mikuláše, na Silvestrovské zábavy, a tak dále, zatímco na jaře se toho moc neudálo.

¹²⁸ BAŽURA, Bohumil. Op. Cit., str. 300

Co se týká grafického stránky pozvánek, tak u ní neproběhla mezi lety 1934 – 1938 žádná změna. První část pozvánek byla již obsažena v rubrice „Z naší kolonie“, kde příslušné krajanské spolky zvali krajany na měsíční výroční schůzi, valnou hromadu. Tyto pozvánky byly zahrnuty v textu bez zvláštních grafických úprav. Pro představu jak vypadaly, uvádím následující příklady:

„Československé národní Sdružení Avellaneda pořádá v neděli dne 11. března 1934 o 2. hod. odpolední v místnosti p. Klubusu na ul. Cuel Molinedo 2111. oslavu narozenin presidenta Masaryka s pestrým programem. Uctivě zve všechny členy a příznivce k hojně návštěvě.“¹²⁹

„Československý podpůrný Spolek „Slavia“ v Presidencia R. Sáenz Peña koná dne 8. dubna t. r. řádnou výborovou schůzi v 9 hod. dopoledne. Ve 2 hod. odpoledne koná členskou schůzi a ve 3 hodiny odpoledne řádnou valnou hromadu.“¹³⁰ Zpravidla programem na valných hromadách bývalo: čtení protokolů z řádné a mimořádné valné hromady, zprávy různých funkcionářů, členské příspěvky, Československá škola, spolková nemocnice, spolková poradna, volba nového výboru a vše končilo volnými názory a dotazy.

Druhým typem pozvánek jsou již ty, které jsou graficky lépe zpracované. Zpravidla se jedná o pozvánky obrázkové. Je důležité zmínit fakt, že celý časopis byl černobílý, tudíž i pozvánky, které byly s obrázky, byly černobílé. Pozvánky byly většinou velkého čtvercového nebo obdélníkového typu, kde si editoři a redaktoři časopisu Nová Doba hráli pouze s velkými a malými písmeny, tučností písma. Tyto pozvánky měly za úkol nalákat čtenáře na nejrůznější divadelní představení, mikulášskou či silvestrovskou zábavu, vinobraní, taneční veselice a zábavy.

Tato pozvání na kulturní akce byla plakátového formátu, čím větší prostor v časopise zaujímal, tím lépe. Na každé pozvánce bylo uvedeno, který československý spolek danou akci pořádá, dále bylo uvedeno datum a místo konání, případně hodina, uprostřed stál nápis, o jakou kulturní událost se jedná a ve spodní části byly uvedeny detaily jako například, zda je vstup zdarma či nikoliv, případně program, a podobně.

¹²⁹ Nová Doba, ročník 4, 28. února 1934, str. 1

¹³⁰ Nová Doba, ročník 4, 30. března, 1934, str. 1

Pozvánky tedy lákaly na různé události například na Slavnostní Akademii, která byla na upomínku 50. výročí Bedřicha Smetany. Na této pozvánce nebyl namalován žádný obrázek, byla to pouze textová pozvánka. Součástí každé pozvánky je prosba pořádajících osob, aby se krajané dostavili v hojném počtu. Například u této pozvánky byl dovětek pozvánky následující:

„Pořadatelstvo očekává, že československé kolonie se dostaví v hojném počtu, aby vzdala hold nesmrtelné památce Smetanově a dokumentovala před zdejší veřejností kulturní vyspělost své vlasti, neboť národ, jenž uctívá své syny, uctívá sám sebe.“¹³¹

Pozvánky, které se objevovaly pravidelně, tak byly na mikulášský a silvestrovský večírek. Tato pozvání byla opravdu velká. Byly obdélníkového formátu olemovaná dvojitou tlustou černou čarou. V horní části toho rámečku byl nakreslen Mikuláš a čert, a pod tím titulek, že se jedná o nejzábavnější událost roku. Programem těchto akcí byly rozpustilé písničky, veselé kuplety, sólové výstupy sršící vtípem a humorem. Hlavní částí tohoto programu však byla zpravidla fraška o jednom jednání. Dále byli vždy uvedeni jednotliví účinkující. Dárky, peníze a dary přijímal domovník. Většinou po vyčerpání programu následovala taneční zábava.

¹³¹ Nová Doba, ročník 4, 30. dubna, 1934, str. 2

8 Příjmy a výdaje krajských spolků

Veškeré příjmy a výdaje byly zveřejněny v časopise Nová Doba. Na začátku každého roku se objevil přehled plánovaných příjmů a výdajů a na konci roku byl k dispozici rozpis skutečných příjmů a výdajů. Některé krajské spolky například „Spolek Komenský“ své příjmy a výdaje zveřejňoval čtvrtletně. Všechny typy příjmů a výdajů měla všechna krajská sdružení podobné, jen se lišily v částkách. Jako příklad jsem si vybrala Československé Národní Sdružení v Avellaneda, které tento souhrn zveřejňovalo v pravidelných intervalech. Jejich příjmy a výdaje jsou znázorněny v tabulce. Toto sdružení vzniklo 1. května roku 1933. V tabulce jsou tedy uvedeny příjmy a výdaje od jejich vzniku do konce roku 1933. Co se týká ale jednotlivých příjmů a výdajů, tak to platí pro všechny krajské spolky, proto jej nebudu rozepisovat po jednotlivých spolcích, nýbrž budu o tom psát obecně.

Tabulka 2: Příjmy Československého Národního Sdružení v Avellaneda¹³²

Měsíc	Příjmy (<i>argentinská pesa</i>)
Květen	83.60
Červen	391.40
Červenec	98.20
Srpen	425.55
Září	56.50
Říjen	623.35
Listopad	13.00
Prosinec	255.30
Celkem	1946.90

Podrobněji se všem těmto příjmům budu věnovat v následujících řádkách. Všichni krajané, kteří byli členy krajského spolku, museli platit každý rok členské příspěvky. Tyto členské příspěvky a legitimace byly pravidelným příjmem do každého krajského spolku. Dále do příjmů patřil výtěžek z pořádání kulturních událostí například divadel. Všechny tyto kulturní akce měli buďto vstup dobrovolný, ale počítalo se s dary, které

¹³² Nová Doba rubrika: *Z Naší Kolonie*, ročník 4, 28. února 1934, str. 1

krajané přinesli anebo měli daný vstup. Většinou muži platili více než ženy. Dále sem patřily nejrůznější dary například dotace od Ministerstva školství a Národní osvěty jako mimořádnou výpomoc ve prospěch místní školy ve výši 2 000 Kč, což v té době bylo asi 378 pesos, kde jim tato částka byla v hotovosti vyplacena na československém vyslanectví. Určitě musíme také zmínit, že byl uveřejněn seznam dárců. Na tomto listě byly uvedeny jména a příjmení všech krajanů, kteří darovali něco krajanскому spolku. Většinou to byly peníze anebo knihy. Pokud krajané darovali peníze, tak se to pohybovalo od 1 do 10 pesos.

Pokud jednotlivému krajanскому spolku na konci roku zbyla nějaká pokladní hotovost, tak to vždy převzali do roku následujícího.

Do příjmů také zařadíme cestovné, půjčky, byty, podobenky, podíl z 28. října.

Tabulka 3: Výdaje Československého Národního Sdružení v Avellaneda¹³³

Měsíc	Výdaje (<i>argentinská pesa</i>)
Květen	13.20
Červen	184.20
Červenec	100.30
Srpen	245.88
Září	72.75
Říjen	399.60
Listopad	109.20
Prosinec	267.93
Celkem	1393.06

Jejich největším výdajem bylo právě pořádání různých kulturních událostí, akcí, i když ve finále na tom vydělali a příjem byl vyšší než výdaj. Dále sem určitě patří výdaje na školu, spolkové výdaje, noviny, knihovna, světlo, práce, sklenice, prostory, kde sídlila škola a nadílka, kdy nadělovali dárky na Mikuláše a Štědrý den.

Do výdajů jednotlivých krajanských spolků je nutné také počítat s běžnými náklady, jako jsou například osvětlení a čištění ulice, stavební materiál, za spotřebu vody, výplata místnímu učiteli. Pokud měli školní budovu na hypotéku, tak museli platit splátku té půjčky a k tomu i příslušné úroky z té hypotéky. Většinou krajanский spolek neměl

¹³³ Nová Doba, rubrika: *Z Naší Kolonie*, ročník 4, 28. února 1934, str. 1

peníze, aby si mohli postavit svou školu, tak se kvůli tomu zadlužovali a platili hypotéku, případné směnky.

Pokud krajané byli nemocí, tak příslušný krajanský spolek jim vyplácel podporu, takže na to museli mít třeba pokladní hotovost.

9 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo popsat obecnou problematiku vystěhovalectví do Argentiny, zjistit informace ohledně našich krajanů a rozbor krajanského časopisu Nová Doba. Prvním krokem bylo seznámit čtenáře s historií vystěhovalectví. Příčinou českého vystěhovalectví byla nízká životní úroveň a nezaměstnanost. Je třeba zdůraznit fakt, že v českých zemích platil všeobecný zákaz cestování do ciziny. Co se týká tradičních vystěhovaleckých oblastí, tak to byly především jižní Čechy a jižní Morava. Počátkem 20. století se k těmto oblastem přibyl i vystěhovalci z odprůmyslnovaných okresů, které nezachytily nástup velkopřemyslu. Mnoho Čechů, kteří emigrovali, museli na místě změnit povolání. Například Češi, kteří žili na malých městech se v nové zemi usadili na farmách a zemědělci, kteří přicházeli, se v nové zemi uchytili jako dělníci do dolů a hutí. Následujícím krokem bylo seznámit čtenáře s jednotlivými právními normami, které povolali nebo zakazovali emigrovat do jiné země od roku 1784 až po současnost. Myslím si, že je to důležité pro pochopení všech faktů a myšlení emigranta.

Co se týká samotného počátku našich krajanů v Argentině, tak je třeba zmínit, že za velký příliv krajanů může Misslerova agentura současně se zavedením restriktivních zákonů ve Spojených státech amerických, kdy v roce 1921 byl zaveden první z nich, tzv. „kvótový“. Zákony z roku 1923 a z roku 1924 pak stanovily přesné kvóty, kolik československých příslušníků se mohly v daném roce přistěhovat. Konec 19. století a začátek století 20., byla známá tím, že v podstatě celý jihoamerický kontinent měl zájem o pracovní síly. V Argentině byla velmi liberální imigrační politika.

Dalším krokem bylo zjistit, kde se naši krajané rozhodli v Argentině zůstat. Argentinská vláda se snažila maximálně podporovat přistěhovalectví a zrovna pro to, dovolili kolonizovat oblast Chaca, kde postavili i železniční dráhu pro usnadnění osídlení této oblasti. Zakladatelem první kolonie v této oblasti byl Petr Šašvata, který shledal tuto půdu vhodnou pro pěstování bavlny. Všechny české a slovenské kolonie, které se zakládaly v Argentině, tak prosazovaly své aktivity bez sebemenšího zásahu Rakousko-uherské monarchie. Nejstarší dělnickou kolonií byla ve městě Tafi Viejo v provincii Tucumán, jelikož se zde nacházela továrna na výrobu lokomotiv. Nejstarší zemědělskou osadou byla osada Veronica v provincii Entre Ríos. Před první světovou válkou vzniklo naše nejvýznamnější krajanské centrum v Presidencia Roque Saenz Peña v Chaku. Po válce se situace zlepšila a naši krajané se již usazovali kromě Chaka,

v Misiones a ve Formose. První vystěhovalci se soustřeďovali i v hlavním městě Argentiny, Buenos Aires. Zde docházelo k zakládání prvních krajanských spolků včetně vydávání prvního krajanského časopisu Slavia. Úlohou těchto krajanských spolků bylo pomoci nově příchozím vystěhovalcům s hledáním práce a ubytováním. Prvním československým spolkem, který vznikl v Argentině, tak byl spolek „Slavia“. Následně vznikaly další krajanské spolky jako: „Československý klub“ a „Tělovýchovná Jednota Sokol“. Zájem o tyto krajanské spolky ale začal upadat. S válkou však přišla změna, a krajané chtěli pomáhat zahraničnímu odboji Čechů a Slováků a podporovat vznik samostatné Československé republiky. Spolková činnost začala v Buenos Aires. Největší rozmach a spojení mezi krajany znamenal v období vojenského konfliktu v Evropě a společně s ostatními spolky ve světě podporovali vznik Československa.

Největším rozmachem těchto krajanských spolků bylo období v třicátých a čtyřicátých letech 20. století, kdy byly zakládány divadelní soubory, vydávány jednotlivé časopisy a noviny.

Krajanská publicistika se začala rozvíjet až kolem roku 1923. Mezi krajanské časopisy, které byly vydávány, můžeme zařadit například: Jihoamerický Čechoslovák, Československý vlastenec, Československý zpravodaj, Venkov čáčeňský, Velehrad a samozřejmě Nová Doba, které jsem se věnovala detailněji.

Časopis Nová Doba byl čtrnáctideník, který vycházel vždy 15. a 30. příslušného měsíce. V roce 1934 tento časopis obsahoval 4 strany, ale od roku 1935 byl rozšířen na 6 stran. Po celou dobu, kdy jsme časopis zkoumala, tedy v letech 1934 – 1938 byl redaktorem José Kotas a o grafickou stránku se staral Julius Glassmann. Všechny texty a články jsou psány v češtině, výjimečně se objevil článek ve slovenštině. Grafická stránka tohoto časopisu mezi lety 1934 – 1938 byla stejná, nezměnila se ani logo, ani styl nadpisů u článků.

Tento čtrnáctideník byl rozdělen do několika rubrik, které se v časopise objevovaly v každém vydání. Jednalo se o rubriky: Z Naší kolonie, zprávy z Československa, ze Světa, Místní zprávy, Aktuální téma a ostatní. Součástí každého vydání bylo také spousta reklam, pozvánek a inzerátů. Zajímavostí je, že v roce 1934 reklamy, pozvánky a inzeráty tvořily 43% z celého časopisu. V mém výzkumu jsem zjistila, že v pozdějších letech reklamy, pozvánky a inzeráty zaujímaly čím dál méně prostoru. Časopis měl více stran než v roce 1934, ale obsahoval již více článků než reklam.

Ve své diplomové práci jsem každou rubriku zanalyzovala, a zjišťovala o čem bylo v jednotlivých letech tomto časopise psáno. Součástí mé analýzy jsou i praktické ukázky jednotlivých článků či inzerátu z časopisu Nová Doba.

V rubrice „Z Naší kolonie“ se objevovaly zprávy ohledně našich krajanů v Argentině z jednotlivých kolonií, které byly po Argentině a kde se sdružovali naši krajané. Dále se tato rubrika rozčleňovala dle územního rozdělení. Každá kolonie v Argentině, kde se soustřeďovali naši krajané, měla určitý svůj podíl na interpretování nejrůznějších novinek, oznámení, událostí, které se za tu dobu co se vydává, stalo. Pravidelně se objevovaly zprávy z Avellanedy, z Chaca, z Villa Devoto, z Villa Dominico, z Berisso, z Buenos Aires. S menší pravidelností se dozvídáme o novinkách z Córdoby, z Rosaria, z Comodoro Rivadavia.

V rubrice, která se jmenuje „Místní zprávy“ se dovídáme o skutečnostech, které se v tu dobu staly v Argentině. Byly to krátké a velmi stručné informace například ohledně úrody, automobilových závodů, a podobně.

V následující časopisové rubrice, která se nazývá „Ze Světa“ se dozvídáme o událostech, které se v letech 1934 - 1938 ve světě odehrály. Objevují se novinky z Evropy, z Asie, ze Severní Ameriky.

Následující rubriku, kterou jsem rozebírala, jsem pojmenovala jako „Aktuální téma.“ Tato rubrika se soustřeďovala vždy na nějaký problém daného měsíce, nebo na nějakou ožehavou kauzu. Neřešila, zda se jedná o téma politické, sportovní, etické.

Do sekce Ostatní rubriky jsem zařadila všechny, které se s menší či větší pravidelností opakovaly. Například rubrika, která se jmenovala Malý Oznamovatel., která sloužila k oznámení určitých událostí. V tomto časopise se objevovaly i vtipné historky. Dále byla součástí časopisu Nová Doba vždy i povídka na příslušné téma například o válce, o lásce, o penězích, o hvězdách, o nemocech. Tato povídka či román byla většinou na pokračování. Byla rozložena do 3 nebo 4 čísel časopisu. V roce 1938 se součástí stala také rubrika s názvem Humor, kde byly soustřeďovány anekdoty.

Rozsáhlou částí tohoto časopisy byly reklamy, pozvánky a inzeráty. Pro potřeby své diplomové práce jsem vytvořila několik grafů, které ukazují jejich přesnou strukturu. Z mého výzkumu jsem zjistila, že nejvíce procent, celých 68% zaujímají reklamy. Pozvánky a Inzeráty vycházejí skoro na stejno. Reklam v časopise Nová Doba bylo opravdu pozhnaně. Zejména v roce 1934, kdy ze 4 stránek časopisu reklamy tvořily téměř polovinu. Co se týká grafické stránky reklam, pozvánek a inzerátů, tak mezi lety

1934 – 1938 neproběhla žádná radikální změna. Všechno bylo umístěno na stejném místě jako v předchozím čísle časopisu.

Veškeré příjmy a výdaje byly zveřejněny v časopise Nová Doba. Na začátku každého roku se objevil přehled plánovaných příjmů a výdajů a na konci roku byl k dispozici rozpis skutečných příjmů a výdajů.

Závěrem lze dodat, je velká škoda, že jsem měla k dispozici pro svou praktickou část pouze prameny v letech 1934 -1938. Bylo by nesmírně zajímavé zkoumat materiály za delší časové období. Časopis Nová Doba slouží jako příklad krajanského tisku a jeho důkladné zpracování by mohlo přinést zajímavé výsledky.

10 Seznam použité literatury

Prameny:

Časopis Nová Doba, ročníky: IV, V, VI, VII, VIII v letech 1934 – 1938

Sekundární literatura:

BAĎURA, Bohumil. *K Historii prvních spolků českých a slovenských vystěhovalců v Argentině*. In: Sborník k problematice dějin imperialismu, svazek 11, vydání první, Praha: Ústav československých dějin ČSAV – oddělení moderních světových dějin, 1981

BAĎURA, Bohumil. *Los Checoslovacos en Argentina durante la primera guerra mundial*. In: Ibero-Americana Pragensia 23/1989, Praha: Karolinum, 1989, 213-237

BAĎUROVÁ, Anežka. *Comienzos de la historia de las revistas de compatriotas checoslovacos en América Latina, 1902-1923* in: Ibero-americanana pragensia, XVII, Praha: Karolinum, 1983

BARTEČEK, Ivo. *Vystěhovalectví do Latinské Ameriky* in: Češi v Cizině 9 Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1996

BROUČEK, Stanislav. *Předmluva*. In: Češi v Cizině 9. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1996

ČECH-VYŠATA, František. *V žáru pamp; Divokým rájem Z tajů Kordiller. Patnáct let v Jižní Americe*. Praha: nakladatelé Kvasnička a Hampl, 1927; *Středem Jižní Ameriky (Dojmy z cest)*, Praha: Československá grafická Unie a. s, 1936

ČVANČAROVÁ, Boža. *Na tvrdém úhoru*. Praha: nákladem vlastním. Knihtiskárna J.Kuta, Praha XII., Korunní 30, 1930

DUBOVICKÝ, Ivan. *Formování českého a slovenského etnika v Argentině* In: Češi v Cizině 4, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1989

DUBOVICKÝ, Ivan. *Krajanská kolonie Presidencia Roque Saenz Peña (Příspěvek k počátkům českého vystěhovalectví do Argentiny)*, In: *Češi v Cizině 2*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1987

DUBOVICKÝ, Ivan. *Právo a vystěhovalectví (Pokus o historicko-antropologickou interpretaci práva)*. In: *Češi v Cizině 7*, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1993

DUBOVICKÝ, Ivan. *Češi v Americe*. Praha: Pražská Edice, 2003

DUBOVICKÝ, Ivan. *Kolonizační pokusy v Argentině a meziválečná Československá republika*. In: *Češi v cizině 3*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1988

FORMANOVÁ Lucie, GRUNTORÁD Jiří, PŘIBÁŇ Michal. *Exilová periodika (Katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanských tisků vydávaných po roce 1945)*, Praha: Ježek, 1999

CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye a Chile*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999

KLEVETOVÁ, V. *Emigrace českých a slovenských sklářů ve 20. a 30. letech 20. století*. In: *Češi v cizině 1*, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1986

KLINDERA, Ferdinand. *Český rolník napříč Argentinou. Příběhy Rakouské výpravy do Patagonie* Praha: "Svépomoc", vydavatelské a tiskařské družstvo zemědělců v království Českém, 1912

KODÝTKOVÁ, Anna. *21 let v Argentině*. Praha: Mladá Fronta, 1951

KOŘALKA, Jiří. *Základní tendence českého vystěhovalectví a české reemigrace do počátku dvacátých let 20. století*. In: *Češi v Cizině 7*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1993

KYBAL, Vlastimil. *Jižní Amerika a Československo*, Praha 1928

KYBAL, Vlastimil. *Po československých stopách v Latinské Americe*. Praha 1935

NÁLEVKA, Vlastimil. *Krajanské hnutí v Latinské Americe v letech druhé světové války*
In: Češi v cizině 8, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1995

OPATRNÝ, Josef. *Ferdinand Missler y la propaganda pro-emigratoria* In: Emigración
centroeuropea a América Latina II, Praha, Karolinum 2003, str. 179-192

OPATRNÝ, Josef. *La emigración checa a america latina*. In: Emigración Centroeuropea a
América Latina, Praha: Karolinum, 2000, str. 57-67

PERCIK (PRČÍK), Simón Patricio. *Inmigración checoslovaca en la Argentina. Ciudad de
Santa Fe y localidades vecinas 1900-1950. Kde domov muj? Dónde está mi hogar. Santa
Fe: el autor, 2011. emigrace, Santa Fe. 2011.*

POLIŠENSKÝ, Josef. *K Otázkám dějin českého vystěhovalectví do Ameriky* In: Češi
v cizině 1, Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR Praha, 1986

POLIŠENSKÝ, Josef. *Úvod do studia dějin vystěhovalectví do Ameriky I. a II. Češi a
Amerika*, Praha: Karolinum, 1996

ŠTĚDRONSKÝ, František. *Zahraniční krajanské noviny, časopisy a kalendáře do roku
1938*, Praha: Národní Knihovna, 1958

Internetové zdroje:

BARTEČEK, Ivo. *Češi a Slováci v Jižní Americe*.

<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=043&clanek=030430>

BARTEČEK, Ivo. *V Argentině žije asi 30 tisíc našich krajanů*.

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/osobnosti-na-ct24/60644-v-argentine-zije-asi-30-tisic-nasich-krajanu-rika-historik-ivo-bartecek/>

Čeští krajané v Argentině

<http://www.chacochecho.com/Historie/35/cesti-krajane-v-argentine>

Krajané a Česká republika

<http://www.tomasgrulich.cz/data/KRAJAN%C3%89%20A%20%C4%8CESK%C3%81%20REPUBLIKA%20sborn%C3%ADtxt1172.pdf>

Emigrace z českých zemí a vznik krajanských komunit

<http://krajane.radio.cz/articleDetail.view?id=2083>

Ministerstvo zahraničních věcí

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/krajane/krajane_ve_svete/historie_krajanu/historie_krajanu-argentina_o_ceskych_krajanech.html

ZAJAC, Štěpán. *Čeští krajané. Historie a současnost.*

http://www.mzv.cz/buenosaires/cz/vzajemne_vztahy/krajane_v_argentine_paraguayi_a_uruaguayi/cesti_krajane_v_argentine_historie_a.html

11 Seznam tabulek

Tabulka 1: Přehled migrace do Argentiny od roku 1902 do roku 1955	43
Tabulka 2: Příjmy Československého Národního Sdružení v Avellaneda	87
Tabulka 3: Výdaje Československého Národního Sdružení v Avellaneda.....	88

12 Seznam obrázků

Obrázek 1: Struktura jednotlivých rubrik v roce 1934	58
Obrázek 2: Struktura jednotlivých rubrik v roce 1935	59
Obrázek 3: Struktura jednotlivých rubrik v roce 1936	60
Obrázek 4: Struktura jednotlivých rubrik v roce 1937	60
Obrázek 5: Struktura jednotlivých rubrik v roce 1938	61
Obrázek 6: Přesná struktura reklam, inzerátů a pozvánek	77
Obrázek 7: Přesný počet reklam v jednotlivých letech v časopise Nová Doba.....	78
Obrázek 8: Přesný počet v jednotlivých letech v časopise Nová Doba.....	82
Obrázek 9: Přesný počet pozvánek v jednotlivých letech v časopise Nová Doba...	84